

4. SOCIODEMOGRAFICKÉ PODMÍNKY A BYDLENÍ

4. Sociodemografické podmínky a bydlení

- I. Úvod k tématu
- II. Sledované jevy ÚAP ČR
 - 4.1. Vývoj počtu obyvatelstva
 - 4.1.1. Celkový přírůstek obyvatelstva
 - 4.1.2. Přirozená měna obyvatelstva
 - 4.1.3. Migrační saldo
 - 4.2. Hustota zalidnění
 - 4.3. Věkové složení obyvatelstva
 - 4.3.1. Podíl obyvatel v předproduktivním věku (0–14 let)
 - 4.3.2. Podíl obyvatel v produktivním věku (15–64 let)
 - 4.3.3. Podíl obyvatel v poproduktivním věku (65 a více let)
 - 4.3.4. Průměrný věk
 - 4.3.5. Index stárí
 - 4.4. Naděje dožití
 - 4.5. Vzdělanostní složení obyvatelstva
 - 4.6. Národnostní složení obyvatelstva
 - 4.6.1. Podíl obyvatel s cizím státním občanstvím
 - 4.6.2. Cizinci podle státního občanství
 - 4.7. Index sociálního vyloučení
 - 4.8. Výstavba domů a bytů
 - 4.9. Podíl obyvatel napojených na veřejnou technickou infrastrukturu
 - 4.9.1. Podíl obyvatel bydlících v obydlích bytech napojených na veřejnou kanalizační síť
 - 4.9.2. Podíl obyvatel bydlících v obydlích bytech s plynem zavedeným do bytu
 - 4.9.3. Podíl obyvatel bydlících v obydlích bytech s vodovodem v bytě
 - 4.9.4. Podíl domácností s připojením k internetu
- III. Závěrečný souhrn
- IV. Právní rámec, zákony a vyhlášky
- V. Použité zdroje
- VI. Použité zkratky
- VII. Seznam grafických listů kapitoly 4

4. Sociodemografické podmínky a bydlení

I. Úvod k tématu

Data o stavu populace České republiky jsou dostupná z pěti základních zdrojů demografických dat: *Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB)*, *populační registr*, *běžná evidence přirozené měny*, *běžná evidence migrací* a *zvláštní šetření*, obvykle výběrová.

Sčítání lidu, domů a bytů se koná v desetiletých intervalech a zahrnuje k rozhodnému okamžiku všechny osoby na daném území přítomné a bydlící. Údaje zjišťované při SLDB poskytují jedinečné informace o věku, pohlaví či rodinném stavu obyvatel, o jejich nejvyšším dosaženém vzdělání, ekonomické aktivitě, národnosti nebo náboženském vyznání.

Poslední sčítání proběhlo v České republice v roce 2021. Rozhodným okamžikem sčítání byla půlnoc z 26. na 27. března 2021. Online sčítání probíhalo v rozmezí od 27. 3. do 11. 5. 2021 a sčítání listinné pak mezi 17. 4. a 11. 5. 2021. Primárním prostředkem sčítání byla online forma, kterou využilo 86 % obyvatel. První souhrnné výsledky SLDB 2021 jsou veřejně k dispozici od 13. 1. 2022. Další výstupy jsou postupně zveřejňovány Českým statistickým úřadem (ČSÚ).

Průběžná demografická statistika eviduje především přirozený pohyb a stěhování obyvatelstva. Registraci narození, úmrtí a sňatků provádějí matriční úřady, registr rozvodů příslušné soudy a registr potratů zdravotnická zařízení. Data o stěhování obyvatelstva jsou vedena zvlášť pro vnitrostátní (vnitřní) a zahraniční (vnější) migraci. Základní údaje o stěhování se zpracovávají na základě *“Hlášení o stěhování”* (nahlášení změny trvalého pobytu).

Kromě výše uvedených typů získávání demografických dat, která zahrnují obyvatele celé ČR, probíhají rovněž **zvláštní výběrová šetření za vybraný soubor obyvatel**. Tyto jednorázové či opakované (pravidelné) akce slouží k doplnění nebo aktualizaci dat ze sčítání lidu a evidence obyvatelstva. Tímto způsobem jsou aktualizována zejména data o životní úrovni obyvatelstva či populačním klimatu.

Data o stavu bytového fondu České republiky vychází zejména ze státních registrů a databází, které veřejnosti zprostředkovává Český statistický úřad v rámci veřejné databáze. Důležité jsou zejména údaje o počtech zahájených a dokončených bytů a o jejich struktuře (typ, velikost apod.), které umožňují sledovat intenzitu bytové výstavby. Tato průběžná data o bydlení dále doplňují také informace ze SLDB (období výstavby, typ obydlí, vybavení, technické parametry apod.).

Části o sociodemografických podmínkách níže uvádí aktualizovanou statistiku zabývající se vývojem počtu obyvatelstva, bilancí přirozeného, mechanického a celkového přírůstu obyvatelstva, věkovou, vzdělanostní a národnostní strukturou obyvatel. Části o bydlení představují přehled o krátkodobém vývoji a aktuálním stavu bytové výstavby a o míře napojení obyvatel na veřejnou technickou infrastrukturu. Všechny zmíněné sledované jevy jsou přehledně shrnuty tabelárními, grafickými a kartografickými výstupy a doprovázeny interpretací jejich časoprostorového rozmístění v České republice.

II. Sledované jevy ÚAP ČR

4.1. Vývoj počtu obyvatelstva

Počet obyvatel k určitému okamžiku je nazýván **stav obyvatelstva** a je jednou ze základních demografických charakteristik. Zahrnuje všechny obyvatele, kteří mají v ČR trvalé bydliště, a to bez ohledu na státní občanství. Od roku 2001 (v návaznosti na Sčítání lidu, domů a bytů 2001) údaje zahrnují také cizince s vízy nad 90 dnů (podle zákona č. 326/1999 Sb. v platném znění, o pobytu cizinců) a cizince s přiznaným azylem (podle zákona č. 325/1999 Sb. platném znění, o azylu). Od 1. 5. 2004, v návaznosti na tzv. euronovelu zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, se údaje týkají i občanů zemí EU s přechodným pobytem na území ČR a občanů třetích zemí s dlouhodobým pobytem.

Počet obyvatel v podrobném územním členění až na úroveň obcí je k dispozici vždy cca v květnu následujícího roku. Nejčastěji se počet obyvatel uvádí k 1. 1. daného roku nebo k 31. 12. roku předcházejícího. Ze statistických důvodů se sleduje také stav obyvatelstva k 1. 7. (tzv. *střední stav obyvatelstva*).

Tab. 4.1: Vývoj počtu obyvatel ČR v letech 2004–2023 (stav vždy k 1. 7. – střední stav)

Rok	Střední stav obyvatelstva	Řetězový index	Rok	Střední stav obyvatelstva	Řetězový index
2004	10 206 923	100,05	2014	10 524 783	100,13
2005	10 234 092	100,27	2015	10 542 942	100,17
2006	10 266 646	100,32	2016	10 565 284	100,21
2007	10 322 689	100,55	2017	10 589 526	100,23
2008	10 429 692	101,04	2018	10 626 430	100,35
2009	10 491 492	100,59	2019	10 669 324	100,40
2010	10 517 247	100,25	2020	10 700 155	100,29
2011	10 496 672	99,80	2021	10 500 850	98,14
2012	10 509 286	100,12	2022	10 759 525	102,46
2013	10 510 719	100,01	2023	10 878 042	101,10

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=33155&pvo=DEM14&str=v94>>. Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2025.

Stav obyvatelstva daného území se v čase mění, a to jak přirozeným pohybem obyvatelstva (porodnost a úmrtnost), tak mechanickým pohybem obyvatelstva, který zahrnuje prostorové přesuny obyvatelstva (migraci). V tabulce výše (viz Tab. 4.1) je zachycen vývoj celkového počtu obyvatel v ČR za posledních 20 let, který zohledňuje všechny tyto pohyby obyvatelstva. Vývoj je vyjádřen tzv. řetězovým indexem, jenž porovnává, o kolik procent se změnila hodnota v každém roce oproti roku předchozímu. V tabulce níže (viz Tab. 4.2) je zachycen vývoj počtu obyvatel ČR za posledních 10 let podrobněji v členění na jednotlivé pohyby obyvatelstva.

Z tabulky 4.1 je zřejmé, že vývoj počtu obyvatel v České republice za posledních dvacet let vykazuje setrvale rostoucí tendenci. Výjimkou jsou pouze roky 2011 a 2021, kdy je hodnota řetězového indexu nižší než 100 (99,80, respektive 98,10). **Úbytek obyvatelstva v těchto letech ovšem není způsoben žádnými demografickými procesy, ale použitou statistickou metodou.** Údaje o celkovém počtu obyvatel totiž vždy vychází z výsledků posledního sčítání lidu, domů a bytů a údaj ze SLDB představuje základ pro veškeré údaje o počtech obyvatel po dobu následujících deseti let. Provedení nového sčítání ovšem poskytne nový výchozí počáteční stav počtu obyvatel, od něhož se pak opět po následujících deset let demografickou bilancí odvíjejí každoroční počty obyvatel¹. Proto na sebe data mezi lety 2010 a 2011, potažmo mezi lety 2020 a 2021 kontinuálně nenavazují (je mezi nimi výrazný záporný rozdíl). K faktickému úbytku obyvatel však ani v těchto letech nedošlo. Z údajů uvedených v tabulce 4.2 je zřejmé, že ačkoliv je střední stav obyvatelstva v roce 2021 o cca 200 tisíc nižší než v roce 2020, tak v obou těchto letech je celkový přírůstek kladný. Stejně je to i v letech 2010 a 2011.

Konkrétní vývojové trendy jednotlivých pohybů obyvatel, které zachycují data v tabulce 4.2 jsou popsány dále v textu v podkapitolách, které se těmito pohyby podrobněji věnují.

Tab. 4.2: Pohyb obyvatelstva v ČR v letech 2014–2023

Rok	Střední stav obyvatelstva	Živě narození	Zemřelí	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přirozený přírůstek	Přírůstek stěhováním	Celkový přírůstek
2014	10 524 783	109 860	105 665	41 625	19 964	4 195	21 661	25 856
2015	10 542 942	110 764	111 173	34 922	18 945	-409	15 977	15 568
2016	10 565 284	112 663	107 750	37 503	17 439	4 913	20 064	24 977
2017	10 589 526	114 405	111 443	45 957	17 684	2 962	28 273	31 235
2018	10 626 430	114 036	112 920	58 148	19 519	1 116	38 629	39 745
2019	10 669 324	112 231	112 362	65 571	21 301	-131	44 270	44 139
2020	10 700 155	110 200	129 289	55 661	28 734	-19 089	26 927	7 838
2021	10 500 850	111 793	139 891	69 201	19 232	-28 098	49 969	21 871
2022	10 759 525	101 299	120 219	349 548	19 806	-18 920	329 742	310 822
2023	10 878 042	91 149	112 795	141 263	46 591	-21 646	94 672	73 026

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=3809&katalog=30845&pvo=DEMZU01a&pvo=DEMZU01a&evo=v450_!_IK-DEM-R-2030-2000-sestup_1&u=v81_VUZEMI_97_19>.

Tabulka 4.3 obsahuje data o pohybu obyvatelstva v jednotlivých krajích v roce 2023. Data jsou relativizována, tedy přepočtena na 1 000 obyvatel daného kraje, aby bylo možné územní srovnání jednotlivých pohybů obyvatel v krajích. Územní srovnání jednotlivých pohybů obyvatel je popsáno dále v textu v podkapitolách, které se těmito pohyby podrobněji věnují.

Tab. 4.3: Srovnání pohybu obyvatelstva v jednotlivých krajích ČR v roce 2023 (přepočet na 1 000 obyvatel)

Území	Střední stav obyvatelstva	Živě narození	Zemřelí	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přirozený přírůstek	Přírůstek stěhováním	Celkový přírůstek
Česká republika	10 878 042	8,4	10,4	13,0	4,3	-2,0	8,7	6,7
hlavní město Praha	1 374 334	9,1	8,9	49,3	29,6	0,3	19,7	19,9
Středočeský kraj	1 450 379	8,4	9,5	31,5	19,0	-1,0	12,5	11,4
Jihočeský kraj	654 078	8,2	10,6	17,4	11,6	-2,4	5,8	3,4
Plzeňský kraj	610 148	8,1	10,0	30,5	15,5	-1,9	15,0	13,1
Karlovarský kraj	294 964	7,2	11,3	26,4	17,3	-4,1	9,1	5,0
Ústecký kraj	812 776	7,8	11,7	15,0	12,5	-3,9	2,5	-1,4
Liberecký kraj	450 450	7,9	10,5	20,7	14,6	-2,6	6,1	3,4
Královéhradecký kraj	556 633	8,2	10,8	19,5	13,8	-2,6	5,7	3,0
Pardubický kraj	530 238	8,5	10,2	20,7	15,6	-1,7	5,1	3,4
Kraj Vysočina	517 019	8,7	10,6	20,9	12,9	-1,9	8,1	6,2
Jihomoravský kraj	1 223 124	8,7	10,1	21,3	12,1	-1,4	9,2	7,8
Olomoucký kraj	632 790	8,4	11,0	14,5	10,2	-2,6	4,3	1,7
Zlínský kraj	580 966	8,4	10,8	13,4	10,6	-2,4	2,8	0,4
Moravskoslezský kraj	1 190 143	8,1	11,5	11,0	8,0	-3,4	3,0	-0,4

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=3852&katalog=33155&pvo=DEM04r-0&pvo=DEM04r-0&evo=v187_!_IK-CR-K_1&c=v3-8_RP2023>.

4.1.1. Celkový přírůstek obyvatelstva

Celkový přírůstek obyvatelstva je souhrnným ukazatelem pohybu obyvatelstva. Jde o výsledek bilance přirozené změny obyvatelstva (porodnost a úmrtnost) a mechanického pohybu obyvatelstva (prostorové přesuny obyvatelstva). Je možné ho vyjádřit vzorcem: $CP = (N - Z) + (P - V)$, kde: CP – celkový přírůstek, N – počet živě narozených, Z – počet zemřelých, P – počet přistěhovalých, V – počet vystěhovalých.

Celkový přírůstek obyvatelstva udává informaci o klesajícím či rostoucím trendu celkového počtu obyvatel (zachycuje celkový pohyb obyvatelstva), ale jako ukazatel k podrobnější analýze pohybu obyvatel v územní jednotce není dostatečný. Pouze na základě hodnoty celkového přírůstku obyvatelstva není možné určit důvody daného trendu. Nelze posuzovat, v jakém poměru je nárůst či pokles způsoben bilancí narození a úmrtí či bilancí přistěhovalých a vystěhovalých. Neumožňuje tedy určit příčiny celkového přírůstku či úbytku obyvatelstva. Pro hlubší porozumění situace v jednotlivých územích je tedy nutné jej kombinovat s dalšími podrobnějšími ukazateli.

Vývoj celkového přírůstku obyvatelstva v letech v letech 2014–2023

Z údajů uvedených v tabulce 4.2 je zřejmé, že za posledních 10 let v ČR nedošlo v žádném roce k celkovému úbytku obyvatel. Od roku 2015 se celkový přírůstek po dobu následujících pěti let dokonce zvyšoval díky příznivé ekonomické situaci, jež následovala po překonání důsledků globální hospodářské krize. Hospodářský růst mezi lety 2016 a 2019 působil zvýšený zájem zahraničních pracovníků o český trh práce (zvyšující se přírůstek stěhováním). K nejnižšímu celkovému přírůstku došlo v roce 2020 (+7 838) v souvislosti s pandemií Covid-19 (výrazný přirozený úbytek obyvatelstva a nízké migrační saldo). Nejvyšší hodnoty celkového přírůstku obyvatelstva se naopak vztahují

¹ Vzhledem k tomu, že rozhodný okamžik sčítání se u nás v posledních desetiletích stanovuje na březen, nikoliv na 1. leden, ta se pro takzvaný cenový rok (rok, kdy se konalo sčítání) provádí tzv. zpětná bilance k 1. lednu, aby počty obyvatel k počátku cenového roku již vycházely z nového sčítání.

4. SOCIODEMOGRAFICKÉ PODMÍNKY A BYDLENÍ

k roku 2022 (+310 822), kdy došlo k bezprecedentnímu přílivu ukrajinských uprchlíků v reakci na rusko-ukrajinský válečný konflikt, což několika násobně zvýšilo přírůstek stěhování. Migračními proudy ukrajinských uprchlíků do ČR v menší míře pokračovali i v roce 2023 (2. nejvyšší celkový přírůstek obyvatel za posledních deset let).

Srovnání celkového přírůstu obyvatelstva v jednotlivých krajích ČR v roce 2023

Nejvyšší relativní celkový přírůstek obyvatelstva v roce 2023 byl zaznamenán v hlavním městě Praha (19,9 na 1 000 obyvatel). Jde o jediný kraj, který měl v roce 2023 kladný přirozený přírůstek (0,3), nicméně vysoká hodnota celkového přírůstu je dána především výrazně kladným migračním saldem (19,7). Vysoké hodnoty celkového přírůstu obyvatel byly zaznamenány také v kraji Plzeňském (13,1) a Středočeském (11,4). V obou krajích je to dáno vysokým přírůstkem stěhování.

Oproti tomu ve dvou krajích byl v roce 2023 zaznamenán celkový úbytek obyvatelstva. Jde o kraj Ústecký (-1,4 na 1 000 obyvatel) a kraj Moravskoslezský (-0,4). V obou krajích je celkový úbytek obyvatelstva dán relativně vysokým přirozeným úbytkem a současně nízkým přírůstkem stěhování. Ostatní kraje mají celkový přírůstek kladný, nicméně mezi kraje, které mají nízký celkový přírůstek obyvatelstva, je možné zařadit kraje Zlínský (0,4 na 1 000 obyvatel), Olomoucký (1,7) a Královéhradecký (3,0).

Srovnání celkového přírůstu obyvatelstva v jednotlivých SO ORP v roce 2023

Vyšší hodnoty hrubé míry celkového přírůstu do značné míry kopírují polohu krajských měst a průběh dálničních komunikací, v jejichž blízkosti se nachází ekonomické subjekty s relativně vyšším platovým ohodnocením vzhledem k přidané hodnotě produkce. Zřetelně lze tento jev pozorovat podél dálnice D10 mezi Prahou a Libercem, dálnici D5 mezi Prahou, Plzní a Rozvadovem a dálnicí D1 mezi Prahou, Brnem a Olomoucí. Vysoké hodnoty jsou dány zejména kladnou bilancí migračního salda úzce souvisejícího s koncentrací pracovních příležitostí, jež přitahují obyvatelstvo z periferních regionů s vyšší nezaměstnaností i ze zahraničních regionů (vč. uprchlíků z Ukrajiny).

Konkrétně mají nejvyšší hodnoty hrubé míry celkového přírůstu obyvatelstva zejména správní obvody ORP v aglomeračních oblastech hlavního města Prahy, Brna a Plzně, kde dochází zejména ke koncentraci rezidenční a komerční suburbanizace (SO ORP Pohořelice, Hustopeče, Brandýs nad Labem-Stará Boleslav, Říčany, Plzeň a hlavní město Praha). Zařadit sem můžeme také SO ORP Mladá Boleslav, kde je přítomen automobilový závod Škoda Auto a související dodavatelské subjekty.

Vysoké hodnoty hrubé míry celkového přírůstu je možné sledovat také u některých správních obvodů, které se nachází na hranicích s Německem a jsou dány právě blízkostí německého zahraničního kapitálu (SO ORP Tachov, Mariánské lázně a Cheb). SO ORP Tachov je příkladem regionu, kde je vysoký celkový přírůstek silně ovlivněn zakotvením německého kapitálu a imigrací zahraničních pracovníků. V SO ORP Cheb a Mariánské Lázně je přírůstek obyvatel výrazně ovlivněn také imigrací ukrajinské populace, například ve vazbě na rodinné a jiné blízké kontakty s ukrajinskou i ruskou menšinou, jež je zde dlouhodobě usazena.

Nízké (záporné) hodnoty celkového přírůstu obyvatelstva se vyskytují zejména u strukturálně postižených regionů, v nichž vlivem restrukturalizace hospodářství, vyšší míry nezaměstnanosti, nižších platových podmínek a dalších přidružených jevů dochází k trvalému odlivu obyvatel do hospodářsky výkonnějších regionů s lukrativnější nabídkou pracovního trhu a vzdělání (záporné migrační saldo). Zároveň je v těchto regionech nízká porodnost a dochází ke stárnutí populace (vyšší úmrtnost), což ovlivňuje i nepříznivý stav přirozené měny obyvatelstva.

Nejnižší hodnoty celkového přírůstu obyvatelstva v přepočtu na 1 000 obyvatel mají konkrétně SO ORP Rýmařov, Bruntál, Český Těšín, Karviná a Havířov v Moravskoslezském kraji, SO ORP Ostrov a Kraslice v Karlovarském kraji a SO ORP Rumburk, Děčín, Litvínov, Kadaň a Podbořany v Ústeckém kraji.

Kromě strukturálně postižených regionů je možné identifikovat nízké hodnoty hrubé míry celkového přírůstu obyvatelstva také v některých dalších oblastech, které se nachází na vnitřních či vnějších periferiích (např. SO ORP Sušice nebo Veselí nad Moravou). Jde o oblasti, které se hospodářsky nerozvíjí, zaznamenávají úbytek obyvatelstva, obyvatelstvo zde stárne, je zde horší technická i sociální infrastruktura apod.

Hrubá míra celkového přírůstu obyvatelstva v jednotlivých SO ORP je zachycena na grafickém listu 4.1.

Srovnání celkového přírůstu obyvatelstva v jednotlivých SO ORP v letech 2021–2023

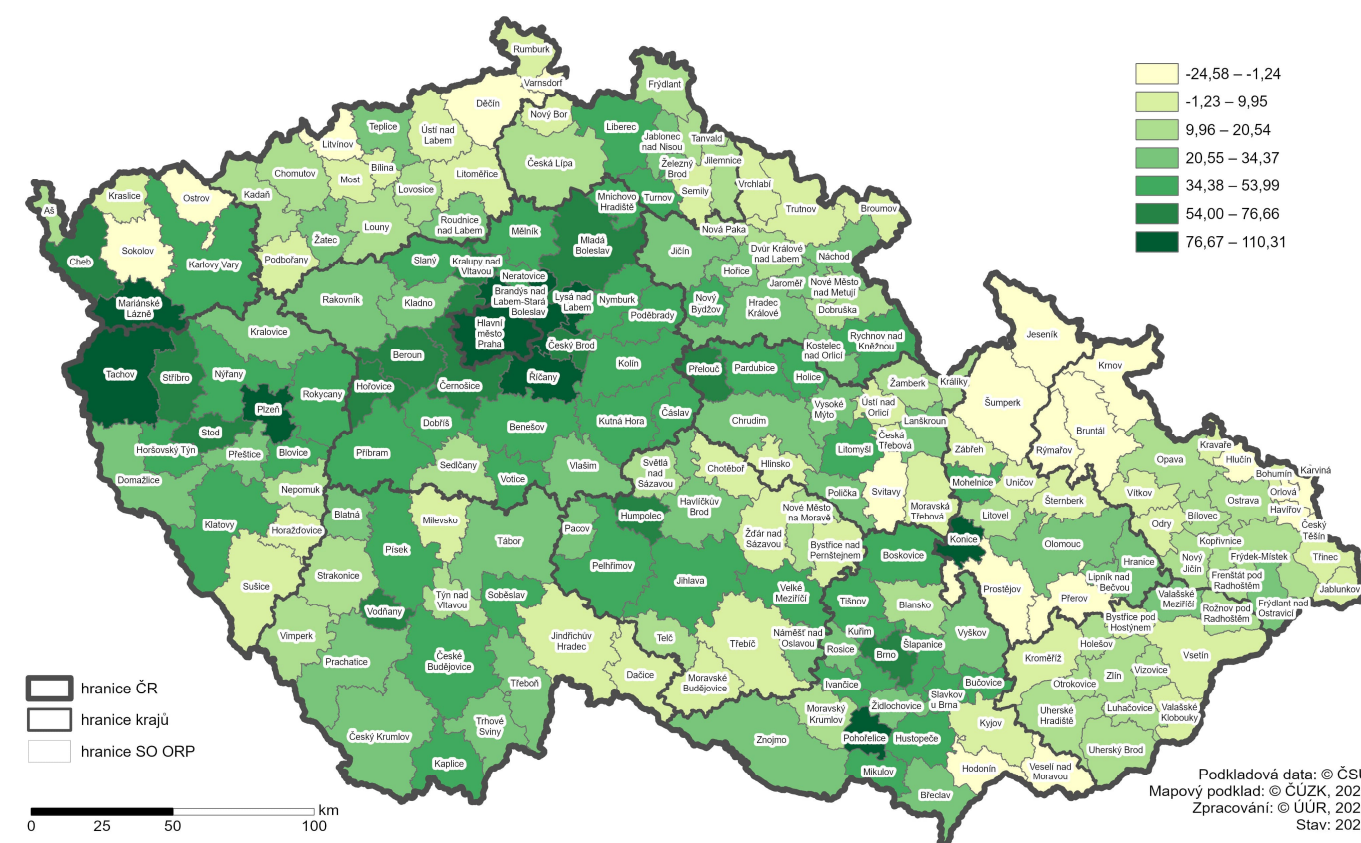
V rámci ÚAP ČR je kromě ročního stavu celkového přírůstu obyvatelstva v jednotlivých SO ORP sledován také dlouhodobější vývoj tohoto ukazatele. Díky tomu je možné zachytit dlouhodobější trendy vývoje počtu obyvatel v daném území (eliminují se krátkodobé výkyvy).

V období 2021–2023 mělo téměř 90 % SO ORP kladné hodnoty celkového přírůstu obyvatelstva. Tento stav je výrazně ovlivněn přílivem zahraničních migrantů v letech 2022 a 2023 (v souvislosti s válkou na Ukrajině), který se obecně podepsal pod vyšší migrační přírůstky téměř po celém území České republiky.

Nejvyšší relativní celkový přírůstek obyvatelstva v letech 2021–2023 byl zaznamenán především v pražské metropolitní oblasti (zejména hlavní město Praha, SO ORP Lysá nad Labem, Říčany a Brandýs nad Labem-Stará Boleslav) a v západních Čechách (zejména SO ORP Tachov, Mariánské Lázně a Plzeň). Za zmínky ale stojí také SO ORP Pohořelice v Jihomoravském kraji a SO ORP Konice² v kraji Olomouckém, které mají taktéž vysoké hodnoty hrubé míry celkového přírůstu obyvatelstva ve sledovaném období.

Celkový úbytek obyvatelstva ve sledovaném období byl zaznamenán „pouze“ u 21 správních obvodů. Ty se nachází převážně ve strukturálně postižených oblastech nebo v oblastech periferních (často kombinace obojího). V přepočtu na 1 000 obyvatel došlo v letech 2021–2023 k nejvyšším úbytkům obyvatelstva v SO ORP Rýmařov, Orlová, Bruntál, Karviná a Český Těšín (všechny se nachází v Moravskoslezském kraji).

Obr. 4.1: Hrubá míra celkového přírůstu obyvatelstva v jednotlivých SO ORP v letech 2021–2023

Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

² V případě SO ORP Konice je vysoká hodnota hrubé míry celkového přírůstu dána především administrativní změnou hranic. K 1. 1. 2023 se totiž do SO ORP Konice přesunula obec Přemyslovice (1 244 obyvatel) z SO ORP Prostějov. Vzhledem k tomu, že SO ORP Konice patří mezi správní obvody s nejmenším počtem obyvatel, tak se u něj tato změna projevila velice výrazně.

4.1.2. Přirozená měna obyvatelstva

Přirozená měna obyvatelstva vyhodnocuje základní reprodukční procesy populace, tj. porodnost (natalitu) a úmrtnost (mortalitu). Je počítána jako rozdíl mezi počtem živě narozených a počtem zemřelých v daném období. V případě, že se v daném období více osob narodilo, než zemřelo, tak se jedná o **přirozený přírůstek obyvatelstva**. Pokud v daném období více osob zemřelo, než se narodilo, tak se jedná o **přirozený úbytek obyvatelstva**.

Vývoj přirozené měny obyvatelstva v letech v letech 2014–2023

Poměr živě narozených a zemřelých byl v ČR dlouhou dobu poměrně stabilní a vyrovnaný. V období mezi roky 2014–2019 tento vyrovnaný stav pokračoval a jak počet živě narozených, tak i počet zemřelých se pohyboval v rozmezí 105 až 115 tisíc.

Situace se ale výrazně změnila v roce 2020, kdy v důsledku pandemie Covid-19 došlo k výraznému zvýšení úmrtnosti (129 289), což vzhledem k nezměněné porodnosti vedlo k výraznému zhoršení přirozené měny obyvatelstva (-19 089). V roce 2021 se úmrtnost ještě zvýšila (139 891), a proto byl v tomto roce zaznamenán ještě větší přirozený úbytek obyvatelstva (-28 098). Šlo o nejvyšší úbytek obyvatel přirozenou měnou za posledních 25 let.

V roce 2022 se úmrtnost začala postupně vracet k normálu a v roce 2023 již odpovídala před covidovým hodnotám. Nicméně v letech 2022 a 2023 došlo ke skokovému snížení porodnosti. V České republice, stejně jako v dalších vyspělých zemích, je nízká porodnost dlouhodobým trendem, který zde začal již před rokem 1990. V roce 2023 se ovšem narodilo pouze 91 149 osob, což je o cca 20 000 osob méně než v roce 2021 (tj. roční úbytek o cca 10 %). Toto rapidní snížení porodnosti bylo pravděpodobně reakcí společnosti na nepříznivé životní podmínky a nestabilní geopolitickou situaci ve světě (válka na Ukrajině, pandemie Covid-19 aj.). Vzhledem k tomu přirozená měna obyvatelstva zůstala výrazně záporná i v letech 2022 (-18 920) a 2023 (-21 646), přičemž se zdá, že aktuální trend je takový, že se přirozený úbytek obyvatelstva bude z důvodu nízké porodnosti nadále zvyšovat.

Srovnání přirozené měny obyvatelstva v jednotlivých krajích ČR v roce 2023

Nejvyšší hrubou míru přirozeného přírůstku vykazuje hlavní město Praha (0,3 na 1 000 obyvatel), která je zároveň jediným krajem s kladnou hodnotou tohoto ukazatele. Hlavní město Praha má i relativně nejvyšší počet živě narozených a nejnižší počet zemřelých. Dále v pořadí jsou již se zápornými hodnotami Středočeský kraj (-1,0) a Jihomoravský kraj (-1,4). Ve Středočeském kraji je to dáno spíše nižší úmrtností (porodnost je zde průměrná), v Jihomoravském kraji je to naopak dáno spíše vyšší porodností (úmrtnost je zde jen mírně nadprůměrná).

Nejnižší hodnoty hrubé míry přirozené měny obyvatelstva vykazuje Karlovarský kraj (-4,1 na 1 000 obyvatel), Ústecký kraj (-3,9) a Moravskoslezský kraj (-3,4). Všechny tyto kraje mají s odstupem nejvyšší počet zemřelých na 1 000 obyvatel a současně patří i mezi kraje s nejnižší porodností v přepočtu na 1 000 obyvatel.

Srovnání přirozené měny obyvatelstva v jednotlivých SO ORP v roce 2023

Prostorové rozložení lokalit s příznivou či nepříznivou přerozenou měnou obyvatelstva není ani tak ovlivněno odlišným reprodukčním chováním obyvatel napříč regiony, ale je navázáno spíše na migrační chování obyvatel určitých věkových skupin obyvatelstva (zejména obyvatel v nižším produktivním věku cca 20–40 let). Na poměru narozených a zemřelých se ale podílí i jiné faktory, jako je etnické složení, dostupnost zdravotní péče nebo kvalita životního prostředí.

Kladné hodnoty hrubé míry přirozené měny obyvatelstva je možné sledovat zejména v zázemí ekonomických center Prahy a Brna, kde dochází k výrazné rezidenční suburbanizaci. Zvýšený přísun mladých dospělých z jádrových měst či vnějších regionů do suburbánních zón v dostupné vzdálenosti od center implikuje zvýšenou míru porodnosti. Nejvyšší hodnoty přirozené měny v přepočtu na 1 000 obyvatel evidují SO ORP Pohořelice (1,98), Brandýs nad Labem-Stará Boleslav (1,55) a Černošice (1,10). Několik dalších správních obvodů (i mimo výše uvedené oblasti) má hrubou míru přirozené měny obyvatelstva v rozmezí 0–1 (např. SO ORP Kravaře, Kostelec nad Orlicí a Nové Město na Moravě). Všechny ostatní správní hodnoty mají hodnoty přirozené měny obyvatelstva záporné.

Nejnižší hodnoty přirozené měny obyvatelstva se vztahují zejména k oblastem, které se vylidňují (zejména o obyvatele v produktivním věku) a postupně stárnou, tedy především ke strukturálně postiženým regionům

(tj. Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský kraj) a vnějším i vnitřním periferiím. Těch úplně nejnižších hodnot v přepočtu na 1 000 obyvatel dosahuje SO ORP Karviná (-7,00), Litvínov (-6,91), Sušice (-6,43) a Pacov (-6,42).

Hrubá míra přirozené měny obyvatelstva v jednotlivých SO ORP je zachycena na grafickém listu 4.2.

4.1.3. Migrační saldo

Migrační saldo je ukazatel, který vyhodnocuje přírůstek či úbytek obyvatel způsobený stěhováním. Stěhováním se rozumí změna trvalého bydliště či dlouhodobého pobytu osoby za hranice určité územní jednotky. Rozlišuje se stěhování vnitřní, tj. v rámci území ČR, a zahraniční. Migrační saldo je počítáno jako rozdíl mezi počtem přistěhovaných (imigrace) a vystěhovaných (emigrace) osob v daném období. Pokud v daném území převažuje imigrace nad emigrací (tzn. více osob se přistěhovalo, než odstěhovalo), tak se jedná o **migrační přírůstek obyvatelstva**. V opačném případě (tzn. více osob se odstěhovalo, než přistěhovalo) jde o **migrační úbytek obyvatelstva**.

Vývoj migračního salda v letech v letech 2014–2023

V první části sledovaného období (tj. v letech 2015–2019) měl vývoj migračního salda pozvolně rostoucí trend. Tento trend byl dán zejména zvyšujícím se počtem přistěhovaných v tomto období (počet vystěhovaných byl poměrně stabilní). K narušení trendu došlo v roce 2020, kdy se migrační saldo výrazně snížilo (meziročně o cca 17 000), pravděpodobně v důsledku restriktivních opatření omezujících pohyb osob v souvislosti se šířením pandemie Covid-19. V tomto roce došlo jak ke snížení počtu přistěhovaných, tak také ke zvýšení počtu vystěhovaných.

V roce 2021 se vývoj migračního salda vrátil do před covidového trendu. To ovšem vydrželo jen rok, jelikož na začátku roku 2022 došlo k ruské vojenské invazi na Ukrajinu, která způsobila masivní migrační vlnu, přičemž značná část uprchlíků zamířila právě do ČR (cca 350 tisíc). Migrační saldo v roce 2022 proto činilo 329 742 (pro srovnání – průměrné roční migrační saldo ČR za roky 2012–2021 je pouze 25 477). Jde o zdaleka nejvyšší migrační nárůst v historii samostatné České republiky.

V roce 2023 došlo, i přes pokračující válečný konflikt na Ukrajině, ke snížení počtu přistěhovaných (zhruba o 2/3 oproti roku 2022) a ke zvýšení počtu vystěhovaných (asi hlavně navrátníci se na Ukrajinu). I tak migrační saldo v roce 2023 dosahovalo hodnoty 94 672, což je druhá nejvyšší hodnota v historii ČR.

Srovnání migračního salda v jednotlivých krajích ČR v roce 2023

Nejvyšší hrubou míru přírůstku stěhováním v roce 2023 eviduje hlavní město Praha (19,7), Plzeňský kraj (15,0) a Středočeský kraj (12,5). Jde o kraje, které mají relativně nejvyšší počty přistěhovaných (tj. jsou atraktivní pro život), ale je zajímavé, že současně mají i relativně vysoké počty vystěhovaných. V případě hlavního města Prahy a Středočeského kraje to bude pravděpodobně dáno zejména obousměrnými přesuny obyvatel mezi Prahou a jejím zázemím. Hlavní město Praha kvůli vyššímu životnímu standardu a nízké nezaměstnanosti přirozeně přitahuje největší podíl stěhujících se osob v rámci vnitřní i vnější migrace. Část těchto osob ovšem končí v zázemí hlavního města, tj. ve Středočeském kraji. Příkladem příznivě se rozvíjejícího regionu je také Plzeňský kraj s velmi nadprůměrnou hodnotou migračního salda, které se zdaleka neomezuje pouze na krajské město, ale zahrnuje i další SO ORP (viz Grafický list č. 4.3).

Nejnižší hodnoty hrubé míry migračního salda vykazuje Ústecký kraj (2,5), Zlínský kraj (2,8) a Moravskoslezský kraj (3,0). Tyto kraje mají shodně nejnižší počty přistěhovaných i vystěhovaných v přepočtu na 1 000 obyvatel. Svědčí to jednak o nízké atraktivitě těchto krajů, ale současně také o vyšší stabilitě místní populace, která může být dána, jak menší potřebou místních se stěhovat (spokojenost s lokalitou), tak také menší ochotou obyvatelstva ke stěhování (případně horšími možnostmi ke stěhování).

Všechny kraje nicméně v roce 2023 dosahují kladné bilance migračního salda, což je v řadě regionů vychýlení od dlouhodobého trendu, způsobené migrací z Ukrajiny.

Srovnání migračního salda v jednotlivých SO ORP v roce 2023

Vzhledem k výrazně kladnému migračnímu saldu celé ČR, které je způsobeno pokračující silnou migrační vlnou z Ukrajiny, má v roce 2023 většina správních obvodů ORP kladné hodnoty migračního salda (>85 % SO ORP). To ovšem u mnoha správních obvodů ani zdaleka neodpovídá dlouhodobému či střednědobému trendu. Při interpretaci dat je proto nutné zohledňovat i dřívější situaci v daných lokalitách.

4. SOCIODEMOGRAFICKÉ PODMÍNKY A BYDLENÍ

Vyšší hodnoty hrubé míry migračního salda je možné sledovat v západní části území (v Čechách) a v ekonomicky silnějších lokalitách. Stejně jako v předchozích letech byly vysoké migrační přírůstky registrovány v Praze a okolních SO ORP, resp. v celém Středočeském kraji (nejvíce v SO ORP Mladá Boleslav). Totéž platí o Brněnské metropolitní oblasti (nejvíce v SO ORP Pohořelice, Hustopeče), popř. o některých SO ORP v Plzeňském kraji. V těchto regionech je kromě vlivu zahraničních imigrantů situace ovlivněna i procesy dlouhodobějšími, zejména pak rezidenční suburbanizací. Oproti dlouhodobému trendu se však zvýšil také migrační přírůstek v centrech samotných, často výrazněji než v jejich zázemí (patrně zejména u SO ORP Plzeň).

Zároveň se objevují i lokality, které zaznamenaly vysoké přírůstky migrací, ale z dlouhodobého hlediska to pro ně není typické. Jedná se například o SO ORP Tachov, Mariánské Lázně či Cheb. Z toho lze usuzovat, že jsou to lokality, kde se pravděpodobně nadprůměrně usazují uprchlíci z Ukrajiny.

Nízké hodnoty migračního salda je možné pozorovat spíše ve východní části území (na Moravě), nejvýrazněji však v některých periferních částech celé České republiky. Záporné migrační saldo má celkem 27 správních obvodů ORP (z toho 8 v Moravskoslezském kraji, 4 v Ústeckém kraji a 3 v Pardubickém kraji).

Nejhůře ze všech správních obvodů je na tom SO ORP Rýmařov (-7,01). Kromě něj mají v Moravskoslezském kraji nejnížší hodnoty také SO ORP Odry (-6,44), Bruntál (-4,77) a Český Těšín (-3,28). Z dalších částí republiky je nutné zmínit také SO ORP Ostrov (-6,11) v Karlovarském kraji, SO ORP Luhačovice (-5,70) ve Zlínském kraji a SO ORP Nové Město nad Metují (-4,46) v kraji Královéhradeckém.

U všech výše zmíněných správních obvodů platí, že jejich zaostávání z pohledu migračního salda oproti zbytku země je dlouhodobějším problémem, který nezměnila ani migrační vlna z Ukrajiny. Za obecnou příčinu odlivu obyvatel platí nedostatek pracovních příležitostí s vyšší přidanou hodnotou a mzdovým ohodnocením, nedostatek služeb nebo slabá dopravní dostupnost větších měst (tzv. push faktory).

Hrubá míra migračního salda v jednotlivých SO ORP je zachycena na grafickém listu 4.3.

4.2. Hustota zalidnění

Hustota zalidnění udává počet obyvatel na jednotku plochy (zpravidla km²) a lze ji vypočítat jako podíl počtu obyvatel a plochy (rozlohy) daného území. Vzhledem k pomalým změnám počtu obyvatel v ČR nedochází a asi ani v budoucnu nebude docházet k výrazným změnám v tomto ukazateli. V desetiletém období let 2014–2023 se hodnota ukazatele zvýšila o 4,48 obyv./km² na hodnotu 137,92 obyv./km² k roku 2023.

V mezinárodním srovnání je hustota zalidnění v ČR nižší než v některých jiných západoevropských zemích, přesto je Česká republika státem s relativně vysokou hustotou zalidnění.

Tab. 4.4: Vývoj hustoty zalidnění v ČR v letech 2014–2023

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hustota zalidnění (obyv./km²)	133,44	133,67	133,96	134,27	134,73	135,28	135,67	133,14	136,42	137,92

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=546&katalog=33155&pvo=DEM05&pvo=DEM05&str=v94#w=>>>. <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=&katalog=32327&pvo=RSO50&z=T>>>. Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2025.

Na území České republiky lze vlivem různých sídelních struktur sledovat významnou prostorovou diferenciaci v hustotě zalidnění.

Mezi lokality, které mají výrazně vyšší hustotu zalidnění patří metropolitní oblast Prahy, Brna a Plzně, uhelné pánve na Ostravsko-Karvinsku a v Podkrušnohoří (územní pás Ústí nad Labem – Teplice – Most – Chomutov, kde se nachází velká koncentrace relativně velkých měst), ale také oblast Polabí či oblast moravských úvalů.

V metropolitních oblastech je to dáno přítomností největších center v ČR, v nichž na malé ploše žije velký počet obyvatel. Vlivem suburbanizačních procesů tyto centra doplňuje husté osídlení v jejich zázemí (řada větších i menších měst a obcí).

V uhelných pánvích se nachází města, v nichž většinou došlo k hlavní vlně územního rozmachu v období socialismu a industrializace. V návaznosti na rozvíjející se těžký průmysl náročný na objem pracovní síly byla budována panelová sídliště, která jsou typická vysokou hustotou zalidnění. Podkrušnohorský region byl v tomto období výrazně dosídlen. Moravskoslezský kraj se vyznačuje specifickou sídelní strukturou s vysokým počtem sídel a nejvyšší průměrnou velikostí obcí.

Úrodné oblasti Polabí a moravských úvalů, díky svému fyzicko-geografickému profilu terénu a přítomnosti významných vodních toků, byly od nepaměti cílem koncentrace obyvatelstva.

Vůbec nejvyšší koncentrace obyvatel v rámci ČR jsou konkrétně v hlavním městě Praha (2 791 obyv./km²), dále v SO ORP Brno (1 740), Havířov (967), Ostrava (958), Orlová (807) a Plzeň (788).

Vysoce podprůměrnými hodnotami hustoty zalidnění se naopak dlouhodobě vyznačují Plzeňský kraj a Jihočeský kraj. Tyto kraje jsou charakteristické vesměs rurálním prostředím malých sídel a vysokým podílem lesních pozemků a trvalých travních porostů. V jihočeském kraji pak rurální způsob života podporuje rybniční soustava v českobudějovické a třeboňské pánvi.

Nízké hustoty zalidnění v těchto krajích budou mít určitě i historický původ, jelikož v těchto lokalitách došlo k vysídlování Němců po II. světové válce a následně se zde ve druhé polovině 20. století nacházela železná opona mezi západním východním blokem.

Vůbec nejnížší hustota zalidnění připadá na SO ORP Sušice (30,47 obyv./km²), Vimperk (32,58), Kralovice (34,89), Nepomuk (36,49), Český Krumlov (37,09) a Dačice (39,30), všechny nacházející se v Plzeňském nebo Jihočeském kraji.

Hustota zalidnění v jednotlivých SO ORP je zachycena na grafickém listu 4.4.

4.3. Věkové složení obyvatelstva

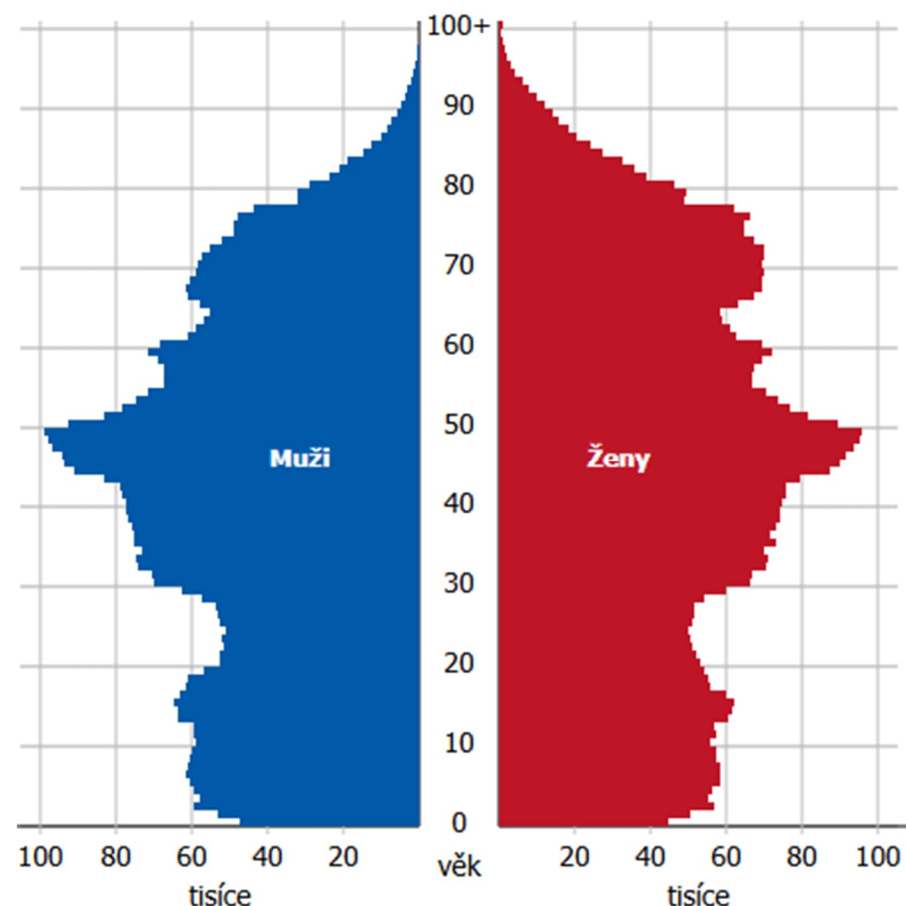
Strukturu obyvatelstva dle věku lze analyzovat skrze rozdělení populace na 3 produkční složky (základní věkové skupiny) – **předproduktivní (0–14 let)**, **produktivní (15–64 let)** a **poproduktivní (65 let a více)**, anebo sestavením věkové pyramidy, vytvořené dle věkových kohort, obvykle v pětiletých nebo jednoletých intervalech věku.

Tab. 4.5: Vývoj věkového složení obyvatelstva v ČR v letech 2014–2023

Rok	Počet obyvatel – celkem (stav k 31. 12.)	v tom ve věku (%)			Průměrný věk	Index stáří
		0–14 let	15–64 let	65 a více let		
2014	10 538 275	15,19	66,96	17,84	41,7	117,4
2015	10 553 843	15,39	66,30	18,31	41,9	119,0
2016	10 578 820	15,57	65,63	18,80	42,0	120,7
2017	10 610 055	15,75	65,03	19,23	42,2	122,1
2018	10 649 800	15,90	64,51	19,59	42,3	123,2
2019	10 693 939	15,99	64,07	19,93	42,5	124,6
2020	10 701 777	16,07	63,76	20,17	42,6	125,5
2021	10 516 707	16,10	63,27	20,63	42,8	128,1
2022	10 827 529	16,17	63,44	20,39	42,6	126,1
2023	10 900 555	15,85	63,62	20,52	42,8	129,5

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=6512&katalog=33156&pvo=DEMD13aG&pvo=DEMD13aG#w=>>>.

Obr. 4.2: Věková struktura obyvatelstva v České republice – stav k 31. 12. 2023

Zdroj: Český statistický úřad [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <<https://csu.gov.cz/soubory/staticke/animgraf/cz/index.html?lang=cz>>.

Současná věková struktura obyvatelstva České republiky odpovídá přechodu mezi **stacionárním a regresivním typem věkové pyramidy**. Stacionární typ byl pro území České republiky typický v 70. letech 20. století a vyznačoval se vyváženým poměrem předproduktivní a poproduktivní složky obyvatel.

Od konce 80. let 20. století docházelo ke snižování úhrnné plodnosti. V letech 90. tento trend pokračoval v kontextu postsocialistického vývoje sociálních a ekonomických procesů. Uvolnění politických a hospodářských poměrů, větší důraz na individuální rozhodování jedince, možnost kariérního postupu, cestování a seberealizace obecně, vedlo z demografického hlediska k odkládání mateřství do vyššího věku cca o 8 let, čímž došlo ke zkrácení reprodukčního období ženy.

Posun hodnotového systému z altruismu k individualismu, upřednostnění osobních ambicí před mateřstvím nebo větší důraz na dlouhodobé plánování jsou jen některé z možných příčin, které vedli k postupnému poklesu úhrnné plodnosti na současně nejnižší hodnotu v historii evidence.

Největší zastoupení má v současnosti populace ve věku okolo 50 let (u žen i mužů). Jedná se o kohorty narozené v průběhu 70. let v období pronatalitních opatření a státního paternalismu. Jsou nazývané jako generace tzv. Husákových dětí. Toto krátké období zvýšené úhrnné plodnosti reagovalo na její klesající tendenci a potřebu navýšit stav pracovní síly v centrálně plánovaném hospodářství, a to např. poskytováním novomanželských půjček či zvýhodněnou bytovou politikou.

Klesající počet po sobě jdoucích kohort s narůstajícím věkem je pochopitelný kvůli snižující se naději dožití. Ovšem kohorty ve věkové kategorii mezi 70 až 80 lety jsou viditelně početnější. Jde o kohorty narozené mezi roky 1945 a 1950, které jsou početné kvůli odkládané porodnosti během druhé světové války.

Hluboký zářez ve věkové pyramidě je typický pro kohorty narozené v 90. letech 20. století a na počátku 21. století. Na počátku nultých let dosáhla úroveň úhrnné plodnosti minima. Poté docházelo k mírnému navýšení. Souvislost lze hledat ve zvyšování životního standardu trávajícího do roku 2008, kdy současně nastal útlum zvýšené plodnosti.

V posledním období je otázka plodnosti obzvláště kritická. Zatímco v roce 2021 během restriktivních opatření spojených s pandemií Covid-19 vzrostla úroveň úhrnné plodnosti na jednu z nejvyšších v rámci Evropské unie (1,81), v roce 2023 a 2024 sledujeme hluboký propad na hodnoty nižší než na přelomu 20. a 21. století okolo 1,3 dítěte na jednu ženu, přičemž je již s jistotou predikován pokračující pokles.

Z toho je zřejmé, že populace České republiky dlouhodobě zaznamenává **trend populačního stárnutí**, přičemž ke stárnutí populace dochází zdola i shora (snižující se úhrnná plodnost i zvyšování naděje dožití). Průměrný věk se za posledních deset let zvýšil o 1,1 roku (ze 41,7 na 42,8) a dlouhodobě se také zvyšuje index stárí (ze 117,4 v roce 2014 na 129,5 v roce 2023). Dlouhodobě tedy platí, že poproduktivní složka populace převyšuje složku předproduktivní.

Nepříznivý je také trend vývoje poměru mezi poproduktivní a produktivní částí populace (zvyšuje se podíl obyvatel ve věku 65+ a současně se snižuje podíl obyvatel ve věku 15–64 let). Z ekonomického a sociálního hlediska vede tento trend ke zvyšování ekonomické zátěže obyvatelstva v produktivním věku (finanční náročnost důchodového systému).

Konkrétní vývojové trendy jednotlivých ukazatelů věkového složení obyvatelstva v ČR, které zachycují data v tabulce 4.5 jsou popsány dále v textu v podkapitolách, které se těmito ukazatelům podrobněji věnují.

Tab. 4.6: Srovnání věkového složení obyvatelstva v jednotlivých krajích ČR k 31. 12. 2023

Území	Počet obyvatel – celkem (stav k 31. 12.)	v tom ve věku (%)			Průměrný věk	Index stárí
		0–14 let	15–64 let	65 a více let		
Česká republika	10 900 555	15,85	63,62	20,52	42,8	129,49
hlavní město Praha	1 384 732	15,79	65,68	18,53	41,7	117,38
Středočeský kraj	1 455 940	17,60	63,69	18,71	41,5	106,32
Jihočeský kraj	654 505	15,70	62,75	21,55	43,3	137,23
Plzeňský kraj	613 374	15,33	64,12	20,55	43,0	134,03
Karlovarský kraj	295 077	14,71	64,00	21,30	43,6	144,83
Ústecký kraj	811 169	15,49	63,88	20,63	42,9	133,21
Liberecký kraj	450 728	15,88	63,28	20,84	42,9	131,29
Královéhradecký kraj	556 949	15,43	62,12	22,45	43,7	145,45
Pardubický kraj	530 560	15,94	63,05	21,01	42,9	131,85
Kraj Vysočina	517 960	15,67	62,90	21,43	43,3	136,73
Jihomoravský kraj	1 226 749	16,17	63,37	20,45	42,7	126,45
Olomoucký kraj	632 864	15,54	62,68	21,78	43,5	140,15
Zlínský kraj	580 744	15,15	62,84	22,01	43,9	145,32
Moravskoslezský kraj	1 189 204	15,06	63,67	21,27	43,5	141,26

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=6492&katalog=33156&pvo=DEMD13A&pvo=DEMD13A&c=v3~2__RP2023MP12DP31>.

Tabulka 4.6 obsahuje data o věkovém složení obyvatelstva v jednotlivých krajích ČR v roce 2023. Územní srovnání jednotlivých ukazatelů věkového složení obyvatelstva je popsáno dále v textu v podkapitolách, které se těmito ukazatelům podrobněji věnují.

4. SOCIODEMOGRAFICKÉ PODMÍNKY A BYDLENÍ

4.3.1. Podíl obyvatel v předproduktivním věku (0–14 let)

Podíl obyvatel v předproduktivním věku se vyjadřuje jako podíl počtu obyvatel ve věku 0–14 let z celkového počtu obyvatel daného území (v procentech).

Od roku 2008, kdy byl v ČR zaznamenán podíl obyvatel v předproduktivním věku pouze 14,1 %, se tento podíl postupně zvyšoval, přičemž nejvyšší hodnoty dosáhl v roce 2022 (16,17 % – nejvyšší hodnota od roku 2000). V roce 2023 ovšem nárůst již nepokračoval. Naopak došlo k poměrně výraznému poklesu na hodnotu 15,85 %. Vzhledem k dospívání silných ročníků 2007–2010 a vzhledem k postupnému snižování porodnosti v ČR lze předpokládat, že tento podíl bude nadále klesat.

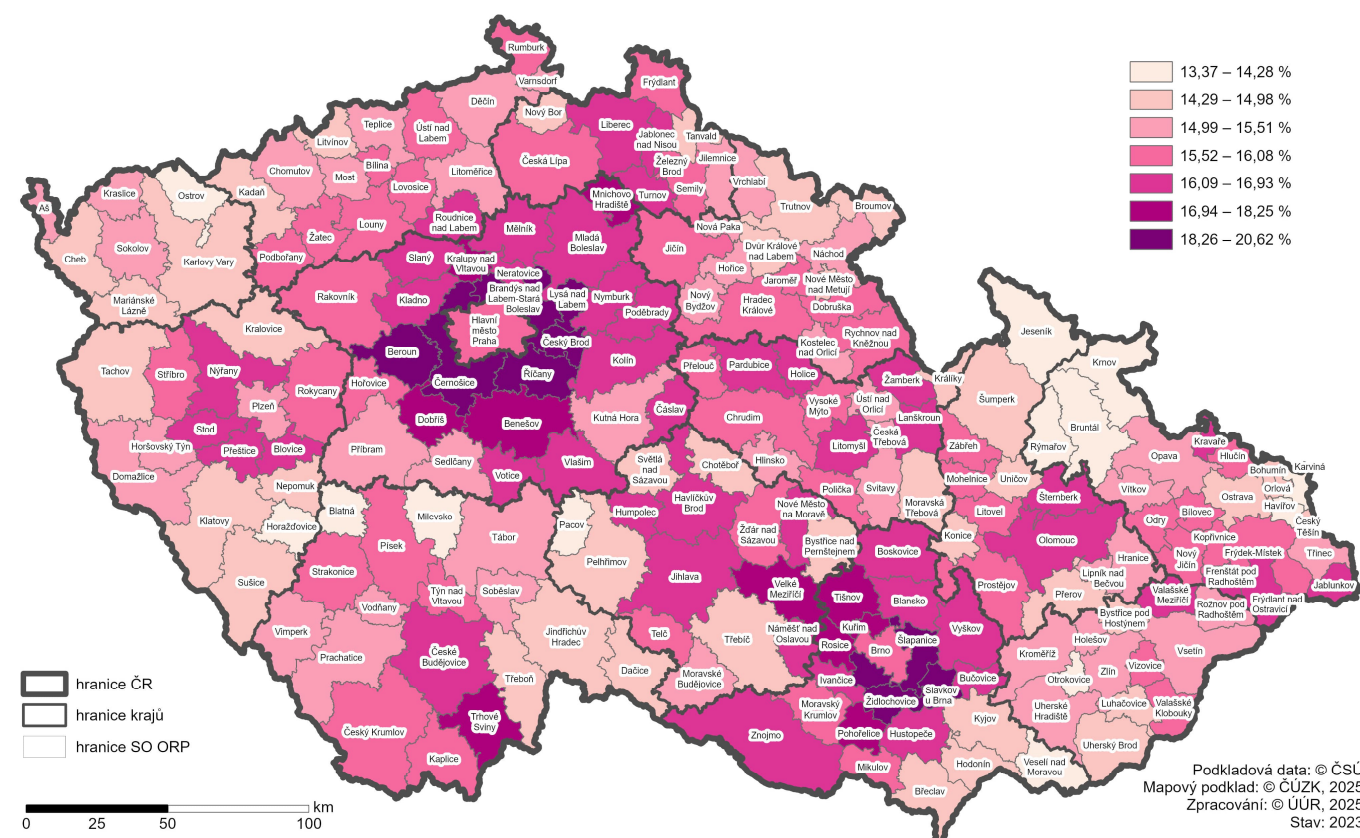
V mezikrajském srovnání za rok 2023 jsou podíly obyvatel ve věku 0–14 let, narozdíl od podílů produktivní a poproduktivní složky, celkem vyrovnané. Většina krajů vykazuje podíl této složky v rozmezí 15 až 16 % (průměr za ČR je 15,85 %). Nejmenší podíl předproduktivní složky je zaznamenán v Karlovarském kraji (14,71 %), který jediný nedosáhl na hranici 15 %, a dále v Moravskoslezském kraji (15,06 %) a Zlínském kraji (15,15 %).

Naopak zdaleka nejvíce je předproduktivní složka zastoupena ve Středočeském kraji (17,6 %), což lze vysvětlit silným vlivem rezidenční suburbanizace v okolí Prahy. Druhé nejvyšší hodnoty podílu obyvatel v předproduktivním věku dosáhl Jihomoravský kraj (16,17 %). I zde lze hledat vliv rezidenční suburbanizace, a to v okolí města Brna.

Dokládá to ostatně vyhodnocení tohoto podílu na úrovni správních obvodů ORP. Nejvyšší podíly dosahují SO ORP Brandýs nad Labem-Stará Boleslav (20,62 %), Říčany (20,38 %), Černošice (20,25 %), Lysá nad Labem (19,57 %), Český Brod (19,15 %) a Beroun (18,71 %), všechny v blízkosti hlavního města Prahy. V Jihomoravském kraji jsou to pak SO ORP Slavkov u Brna (19,31 %), Šlapanice (18,98 %) či Židlochovice (18,83 %).

Naopak nejnižší podíly jsou typické nejvíce pro správní obvody na vnitřních či vnějších periferiích, se záporným migračním saldem. Jmenovitě jde o SO ORP Rýmařov (13,37 %), Pacov (13,44 %), Veselí nad Moravou (13,45 %), Karviná (13,75 %), Horažďovice (13,89 %), Jeseník (13,94 %) nebo Blatná (14,02 %).

Obr. 4.3: Podíl obyvatel v předproduktivním věku (0–14 let) v jednotlivých SO ORP – stav k 31. 12. 2023

Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

4.3.2. Podíl obyvatel v produktivním věku (15–64 let)

Podíl obyvatel v produktivním věku se vyjadřuje jako podíl počtu obyvatel ve věku 15–64 let z celkového počtu obyvatel daného území (v procentech). Vyjadřuje tedy procentuální podíl populace ve věku, ve kterém je člověk obvykle ekonomicky aktivní.

V ČR dlouhodobě docházelo k postupnému snižování podílu obyvatel v produktivním věku (od roku 2007, kdy byl na vrcholu – 71,2 %). Tento pokles se zastavil v roce 2021 na hodnotě podílu 63,3 % a v letech 2022 a 2023 se podíl začal opět zvyšovat (63,62 % v roce 2023). Tento trend pravděpodobně ještě pár let potrvá (do důchodu půjdou slabší ročníky 1959–1962 a naopak dospívají ročníky silnější 2007–2010. Kritická situace ovšem nastane cca za 10 let, kdy nejspíš dojde k rapidnímu snížení podílu obyvatel v produktivním věku (věku 65 let dosáhnou silné ročníky 1970 a následující, které ročníky 2018 a mladší, nebudou schopné nahradit).

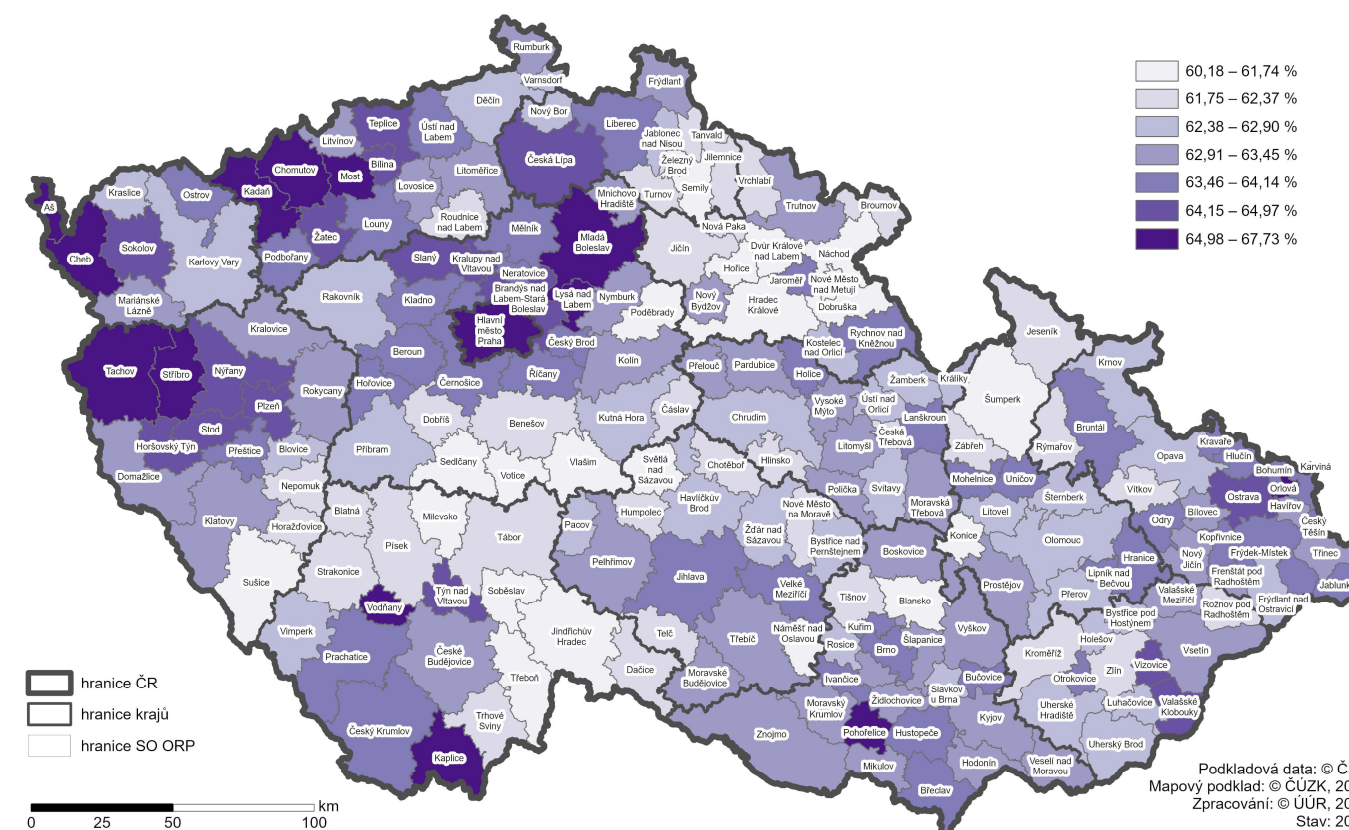
V mezikrajském srovnání za rok 2023 nejvyšší podíl obyvatel ve věku 15–64 let eviduje jednoznačně hlavní město Praha (65,68 %). Druhou pozici zaujímá s odstupem Plzeňský kraj (64,12 %) a třetí Karlovarský kraj (64,00 %). V případě hlavního města Prahy a Plzeňského kraje to lze vysvětlit dostupností pracovních příležitostí a vyšším podílem imigrace cizinců. V případě Karlovarského kraje je pravděpodobnou příčinou nejvyšší podíl dětské složky ze všech krajů kvůli nízké porodnosti, čímž se automaticky navyšuje podíl zbylých složek.

Naopak nejmenší podíl obyvatel ve věku 15–64 let má Královéhradecký kraj (62,12 %), který v tomto ukazateli poměrně dost zaostává za ostatními kraji. Nejblíže jsou mu kraje Olomoucký (62,68 %) a Jihočeský (62,75 %).

Prostorové rozložení správních obvodů ORP s výrazně vyššími či nižšími hodnotami podílu obyvatel v produktivním věku, nevykazuje žádný signifikantní vzorec (tzn. nachází se v různých částech ČR). Nejvyšší hodnoty připadají na SO ORP Tachov a Lysá nad Labem, které jediné mají hodnotu vyšší než 67 %.

Vůbec nejnižší hodnota byla registrována v SO ORP Milevsko na severu Jihočeského kraje (60,18 %) a méně než 61 % měly také SO ORP Železný Brod (60,75 %) a Dobruška (60,92 %) v severovýchodních Čechách. Právě oblast severovýchodních Čech je územím s nejvyšší koncentrací nízkých hodnot podílu obyvatel v produktivním věku.

Obr. 4.4: Podíl obyvatel v produktivním věku (15–64 let) v jednotlivých SO ORP – stav k 31. 12. 2023

Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

4.3.3. Podíl obyvatel v poproduktivním věku (65 a více let)

Podíl obyvatel v poproduktivním věku se vyjadřuje jako podíl počtu obyvatel ve věku 65 a více let z celkového počtu obyvatel daného území (v procentech).

Vývoj podílu obyvatel v poproduktivním věku v ČR má dlouhodobě stoupající trend. Za posledních 10 let se podíl zvýšil o celé 3 % z hodnoty 17,84 % v roce 2014 na 20,52 % v roce 2023. Jediným rokem, kdy došlo ke snížení podílu obyvatel v poproduktivním věku, byl rok 2022 (20,39 %), kdy došlo k poklesu o 0,24 % oproti roku 2021 (20,63 %). Způsobeno to mohlo být vysokým počtem migrantů z Ukrajiny, u kterých lze předpokládat nižší podíl osob ve věku 65+, než jaký je v běžné populaci. Lze však oprávněně předpokládat, že v následujících letech se bude podíl osob v poproduktivním věku opět zvyšovat.

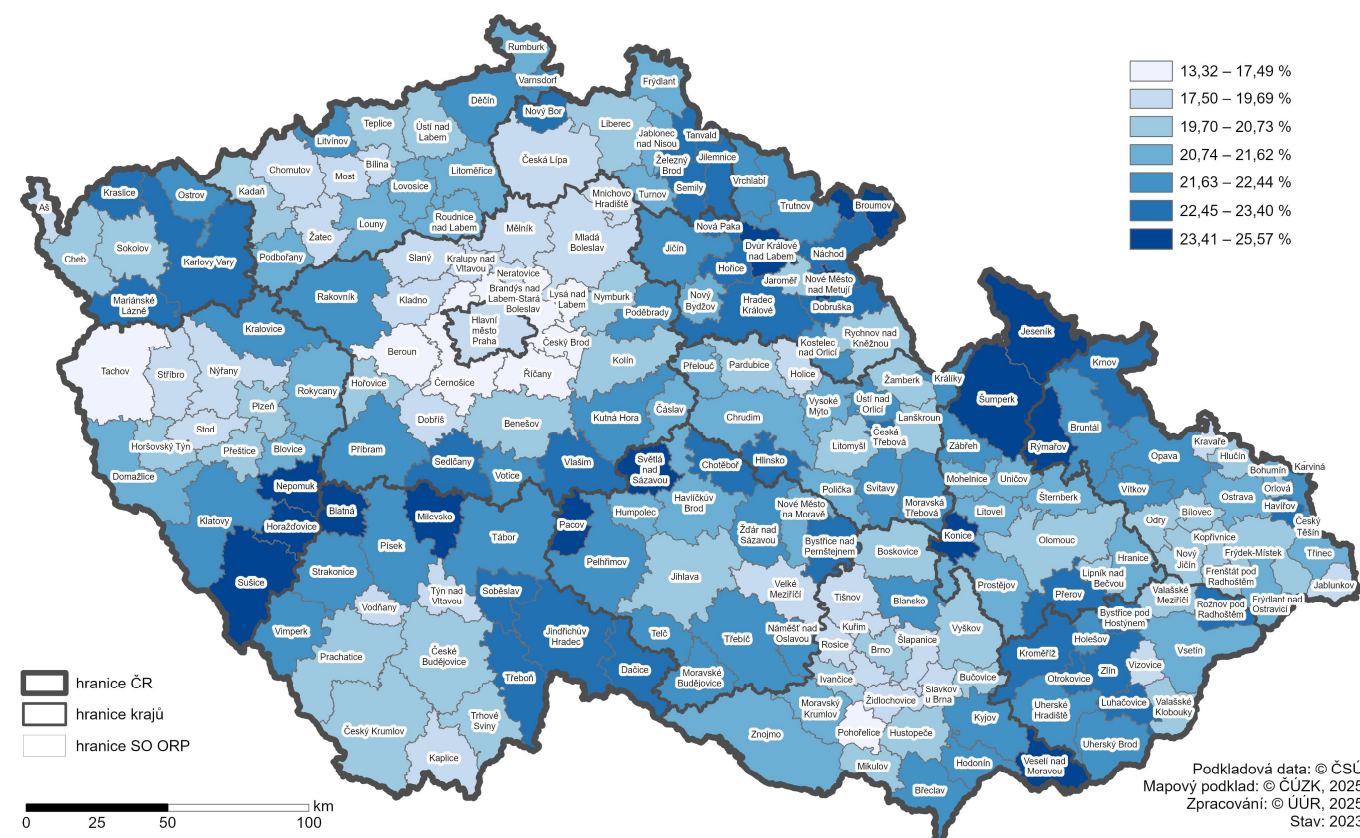
V mezikrajském srovnání za rok 2023 nejnižších hodnot podílu obyvatel v poproduktivním věku nabývá hlavní město Praha (18,53 %) a Středočeský kraj (18,71 %). Obě hodnoty jsou výrazně nadprůměrné (žádný jiný kraj se nedostal pod 20 %), a to zejména kvůli vyššímu podílu dětské složky ve Středočeském kraji a vyššímu podílu produktivní složky v hlavním městě Praha.

Naopak nejvyšší podíl obyvatel ve věku 65 a více let eviduje Královéhradecký kraj (22,45 %), Zlínský kraj (22,01 %) a Olomoucký kraj (21,78 %), kde jsou shodně nižší hodnoty obou předchozích složek (0–14 a 15–64 let). Kromě odlivu mladších ročníků může být příčinou též nižší atraktivita z hlediska imigrace cizinců.

Vyhodnocení ukazatele na úrovni správních obvodů ORP ukazuje, že nejnižších hodnot dosahují především správní obvodu v zázemí Prahy, konkrétně SO ORP Lysá nad Labem (13,32 %), Brandýs nad Labem-Stará Boleslav (14,41 %), Černošice (15,95), Říčany (15,99 %) nebo Český Brod (16,74 %).

Vyšší podíly poproduktivní složky se především z důvodu odlivu produktivní složky, a s tím souvisejícím snížením porodnosti, nejvíce projevují u vnitřních i vnějších periferií, zejména Jihočeského a Plzeňského kraje – SO ORP Milevsko (25,57 %), Sušice (24,26 %), Horažďovice (24,21 %), Blatná (23,98 %) či Nepomuk (23,66 %), dále na severu Moravy – SO ORP Rýmařov (24,61 %), Jeseník (23,97 %) a Šumperk (23,58 %) i v jiných částech ČR.

Obr. 4.5: Podíl obyvatel v poproduktivním věku (65 a více let) v jednotlivých SO ORP – stav k 31. 12. 2023

Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

4.3.4. Průměrný věk

Průměrný věk je aritmetickým průměrem věku všech jedinců v dané populaci s trvalým nebo dlouhodobým pobytem a v daném období. Průměrný věk obyvatel závisí na věkovém složení obyvatel a na vzájemném vztahu přirozeného a mechanického přírůstku, které ho ovlivňují.

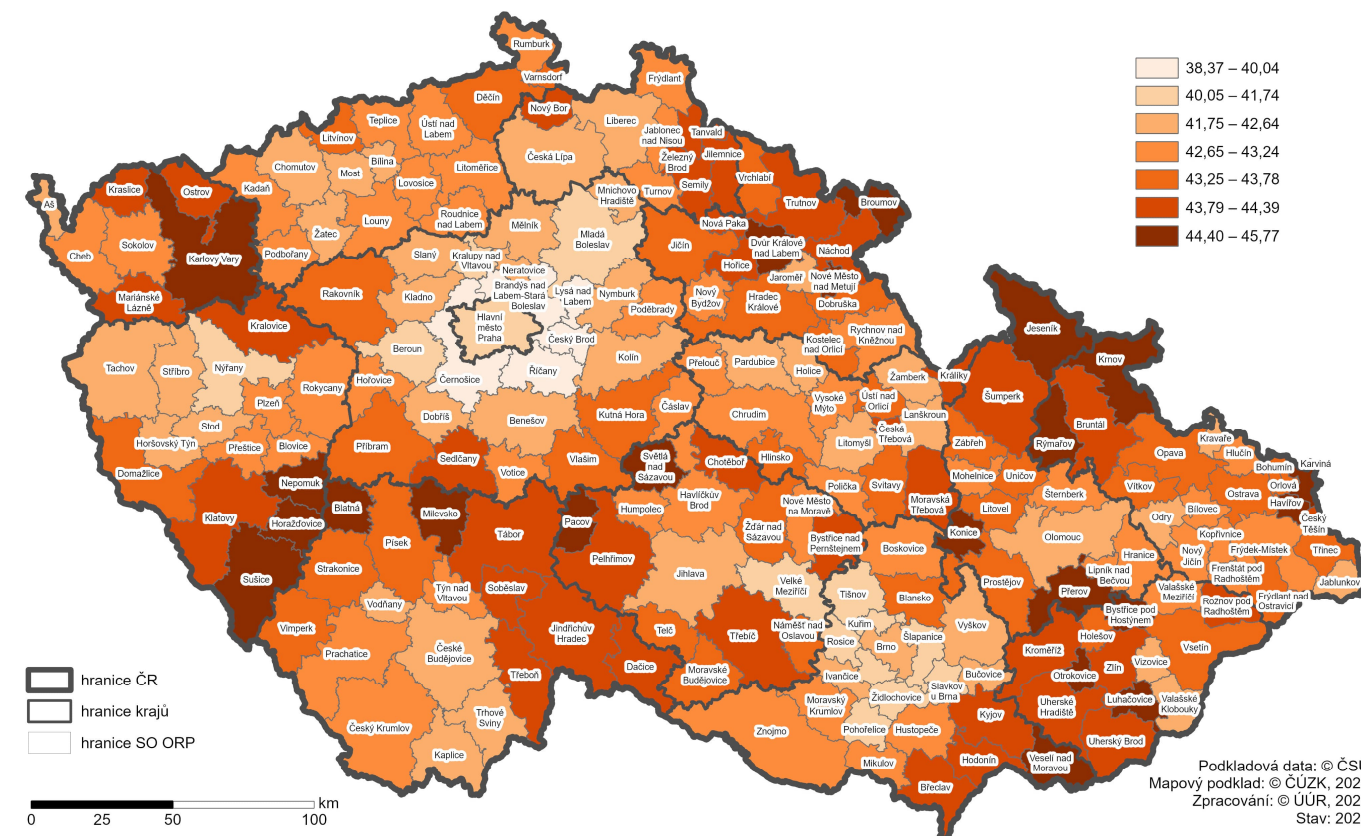
Průměrný věk v České republice se dlouhodobě zvyšuje. Za posledních deset let se průměrný věk zvýšil o 1,1 roku z 41,7 let na 42,8 let. Pouze v roce 2022 se průměrný věk snížil, a to z 42,8 let v roce 2021 na 42,6 let v roce 2022. Podobně jako u podílu obyvatel v poproduktivním věku to nejspíše bylo dáno vysokým počtem migrantů z Ukrajiny, jejichž průměrný věk byl nižší než průměr v ČR, což vedlo k jednorázovému snížení tohoto ukazatele. Lze však oprávněně předpokládat, že v následujících letech se bude průměrný věk v ČR dále zvyšovat.

V mezikrajském srovnání za rok 2023 byl zdaleka nejnižší průměrný věk zaznamenán ve Středočeském kraji (41,5 let) a v hlavním městě Praha (41,7). Nízký průměrný věk je zde dán zejména v důsledku imigrace nižších věkových skupin. Další v pořadí je Jihomoravský kraj, kde je průměrný věk 42,7 let. Naopak nejvyšší průměrný věk mají obyvatelé v kraji Zlínském (43,9 let), Královéhradeckém (43,7) a Karlovarském (43,6).

Na úrovni SO ORP lze konstatovat, že správní obvody s nejnižším průměrným věkem se nachází v zázemí Prahy, kde je průměrný věk pod hranicí nebo mírně nad hranicí 40 let – SO ORP Lysá nad Labem (38,37 let), Brandýs nad Labem-Stará Boleslav (38,76), Říčany (39,51), Černošice (39,55) a Český Brod (40,04). Např. v zázemí Brna je průměrný věk taktéž podprůměrný, ale přesto vyšší – SO ORP Slavkov u Brna (40,54 let), Pohořelice (40,74), Šlapanice (40,89) nebo Židlochovice (41,00).

Nejstarší populace se týká území, kde dochází k průmětu odlivu místních produktivních obyvatel, malého podílu zahraniční pracovní síly nebo usazení starší složky obyvatel. Jsou to jevy typické spíše pro regiony se sídelní strukturou menších sídel. Nejvyšších hodnot dosahuje SO ORP Milevsko (45,77 let), Rýmařov (45,35), Horažďovice (45,22) nebo Pacov (45,20). Vysoký průměrný věk je ale i v některých SO ORP s velkými (i krajskými) městy. Například v případě SO ORP Karlovy Vary je průměrný věk 44,6 let.

Obr. 4.6: Průměrný věk v jednotlivých SO ORP – stav k 31. 12. 2023

Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

4. SOCIODEMOGRAFICKÉ PODMÍNKY A BYDLENÍ

4.3.5. Index stáří

Index stáří je demografický ukazatel porovnávající poměr předproduktivní a poproduktivní složky obyvatel. Hodnota indexu stáří vyjadřuje **počet osob ve věku 65+ v přepočtu na 100 obyvatel ve věku 0–14 let** daného území. Hodnota indexu stáří 100 tedy znamená, že počet seniorů je v daném území stejný jako počet dětí. Je-li hodnota indexu stáří menší než 100, převládá v populaci podíl předproduktivní složky, pokud vyšší než 100, převládá složka poproduktivní.

V České republice byl index stáří pod hodnotou 100 naposledy v roce 2005 (97,0). Od té doby index soustavně narůstal až do roku 2021 (128,1). V roce 2022 došlo ke krátkodobému snížení indexu na 126,1 (zřejmě vliv příchodu migrantů z Ukrajiny), ale v roce 2023 došlo k návratu do původního trendu, a tedy ke zvýšení indexu na 129,5, což je nejvyšší hodnota v historii samostatné ČR.

V mezikrajském srovnání za rok 2023 lze konstatovat, že ani žádný kraj nemá hodnotu indexu stáří nižší než 100. Nejblíže je tomu kraj Středočeský (106,32). Další kraje již zaostávají více – hlavní město Praha (117,38), Jihomoravský kraj (126,45). Žádný další kraj nemá hodnotu indexu stáří nižší než 130 (tzn. jsou nad průměrem ČR).

Nejvyšší index stáří je možné pozorovat v krajích Královéhradeckém (145,45) a Zlínském (145,32), které zatím jako jediné mají hodnotu indexu stáří vyšší než 145. Této hodnotě se ovšem rychle blíží kraj Karlovarský, kde je v tuto chvíli index stáří na hodnotě 144,83.

Výsledné hodnoty indexu stáří u jednotlivých SO ORP se liší výrazněji a objevují se i lokality, kde jdou hodnoty indexu stáří výrazně pod hranici 100 (je jich celkem 10). Jsou to výhradně správní obvody ORP v metropolitních oblastech hlavního města Prahy a Brna, ovlivněné rezidenční suburbanizací, která sem přivádí zejména mladé rodiny s dětmi (cenově dostupné bydlení v relativně kvalitním prostředí s blízkostí velkého centra, které nabízí možnost dobré práce, kvalitních služeb apod.), což výrazně omlazuje celkovou populaci. Nejnížší hodnoty mají SO ORP Lysá nad Labem (68,09) a Brandýs nad Labem-Stará Boleslav (69,90), následované SO ORP Říčany (78,45), Černošice (78,77), Český Brod (87,40) a Beroun (92,68). V případě brněnské metropolitní oblasti jde o SO ORP Slavkov u Brna, Šlapanice, Židlochovice a Pohořelice (všechny s indexem stáří mezi 93 až 98).

Na druhou stranu je možné v ČR najít celou řadu správních obvodů ORP, kde hodnoty indexu stáří přesahují 150, což v praxi znamená, že v těchto částech území žije 1,5x více obyvatel starších 65 let než obyvatel do 15 let. Obecně jsou to zejména lokality, které leží na vnitřní periferii, tedy poblíž hranice mezi dvěma kraji (např. SO ORP Horažďovice, Blatná, Konice či Nepomuk) nebo na vnější periferii České republiky (např. SO ORP Jeseník, Sušice nebo Krnov). Tento stav souvisí s tím, že periferní oblasti jsou zpravidla méně atraktivní a poskytují pro místní obyvatele menší perspektivu pro kvalitní život (zejména z ekonomického pohledu). Z toho důvodu jsou tyto oblasti často postihnuty odlivem mladší populace do centrálních částí, což přispívá k vyššímu podílu starších osob, které zůstávají v periferních oblastech. Zároveň tyto oblasti nejsou atraktivní ani pro nové obyvatele, kteří by potenciálně mohli hodnotu indikátoru svým přistěhováním snížit. Vůbec nejhůře jsou na tom SO ORP Rýmařov (184,06), Milevsko (179,34), Pacov (177,76) a Veselí nad Moravou (175,55).

Index stáří v jednotlivých SO ORP je zachycen na grafickém listu 4.5.

4.4. Naděje dožití

Naděje dožití (někdy též střední délka života³) je demografický ukazatel, který vyjadřuje průměrný počet let, který má osoba žijící v určitém roce pravděpodobně před sebou, pokud by po celý zbytek jejího života platily současné úmrtnostní podmínky. Jedná se o syntetický ukazatel z tabulek úmrtnosti, který odráží úmrtnostní poměry daného roku ve všech věkových skupinách. Tento ukazatel se obvykle vyjadřuje při narození, ale může být vypočítán i pro jiné věkové skupiny. Naděje dožití se sleduje zvlášť pro muže a zvlášť pro ženy.

Ukazatel naděje dožití odráží celkovou kvalitu života v daném území. Hodnoty ukazatele lze vztahovat obecně zejména k socioekonomické úrovni regionu či země. V konkrétních lokalitách se pak do naděje dožití propisuje také kvalita životního prostředí (zejména ovzduší), dostupnost a úroveň zdravotní péče apod. Vysoká naděje dožití naznačuje, že lidé žijí v prostředí, které je příznivé pro dlouhý a zdravý život.

³ Ačkoliv se termín naděje dožití běžně zaměňuje s pojmem střední délka života, významově se oba termíny mírně liší. Zatímco naděje dožití se vyvozuje z úmrtnostních tabulek na základě věkově specifických měr úmrtnosti pro každou jednotku věku, pravděpodobností dožití jednotlivých věků a kumulativních počtů dožitých let, střední délka života vyjadřuje jednoduše aritmetický průměr věků, jichž se osoby dožily.

Tab. 4.7: Vývoj naděje dožití v ČR v letech 2014–2023 (pro věk: 0 let)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Muži	75,71	75,61	76,04	76,00	76,08	76,33	75,30	74,09	76,15	76,89
Ženy	81,73	81,45	81,83	81,85	81,89	82,10	81,38	80,51	82,01	82,78

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&sp=A&skupId=3949&pvokc=&katalog=32592&pvo=DEMD009-RS&z=T>.
Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2025.

Naděje dožití při narození (věk: 0 let) činila v České republice v roce 2023 u mužů 76,89 let a u žen 82,78 let. Rozdíl v naději dožití mezi pohlavími tak aktuálně představuje 5,89 let, což odpovídá dlouhodobému průměru, který se pohybuje okolo 6 let rozdílu. Rozdíl v naději dožití mezi pohlavími je převážně způsoben vyšší úmrtností mužů, kterou ovlivňuje vyšší incidence zhoubných nádorů u mužů, vyšší fyzická zátěž mužů, která je dána rozdíly v povaze zaměstnání, kdy u mužů převažuje vykonávání fyzicky náročnějších profesí, ale také rozdílným životním stylem mužů a žen, zejména v oblasti užívání návykových látek. Vzhledem k celkovému vývoji společnosti (útlum významu zaměstnanosti v průmyslu, terciarizace trhu práce, genderová rovnost, ...) však demografické prognózy do budoucna predikují postupné shlazování rozdílů v naději dožití mezi muži a ženami.

Co se týče dlouhodobého vývoje, tak lze konstatovat, že naděje dožití v České republice se dlouhodobě zvyšuje, shodně u mužů i u žen. V posledních deseti letech je pak naděje dožití relativně stabilizovaná (cca 76 let u mužů a 82 let žen). Výjimkou byly pouze „covidové“ roky 2020 a 2021, kdy naděje dožití u obou pohlaví znatelně klesla, nicméně po konci pandemie (tj. od roku 2022) opět narůstá a aktuálně (2023) je nejvyšší v historii u mužů i u žen.

Tab. 4.8: Srovnání naděje v jednotlivých krajích ČR v období 1. 1. 2022 – 31. 12. 2023 (pro věk: 0 let)

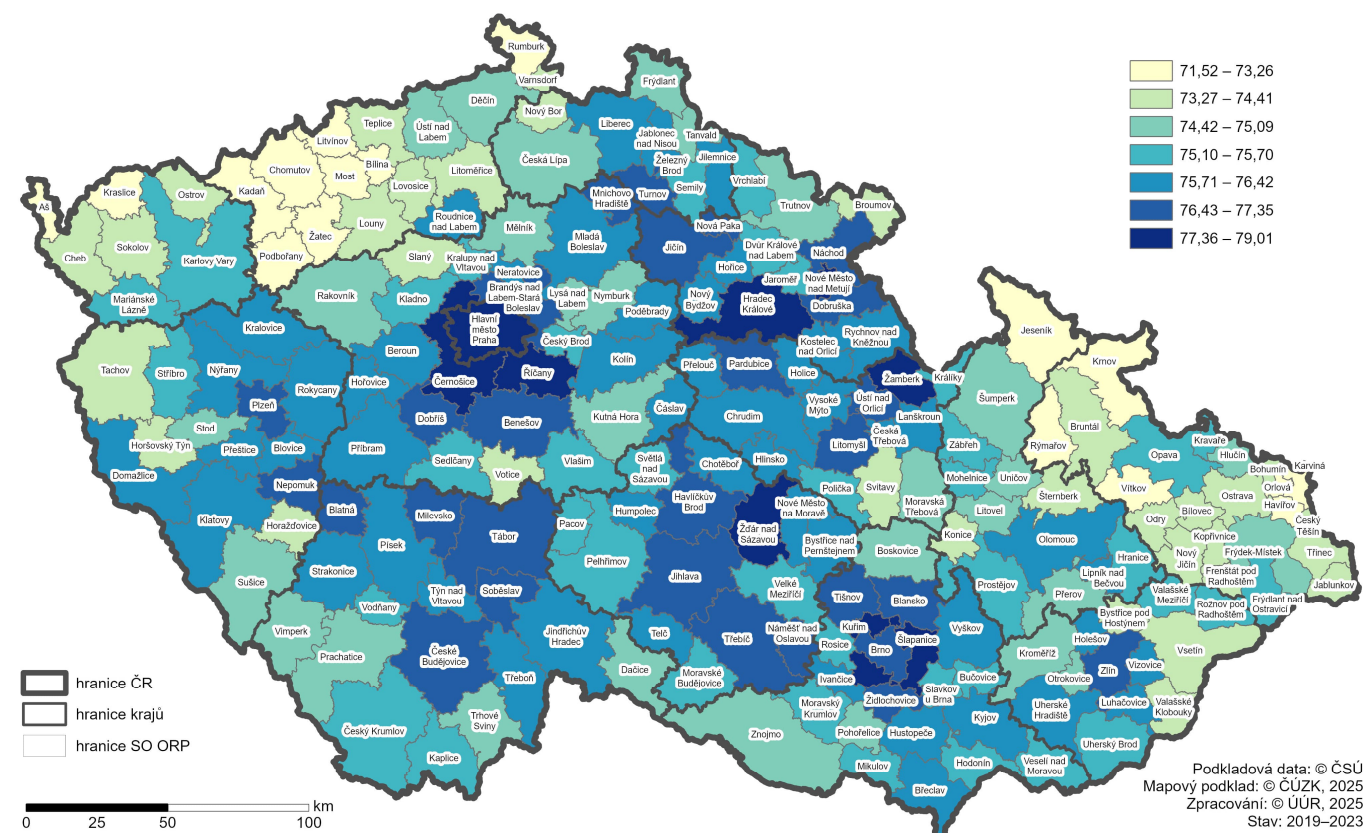
Území	Muži	Ženy
hlavní město Praha	78,20	83,85
Středočeský kraj	76,64	82,55
Jihočeský kraj	76,92	82,32
Plzeňský kraj	77,03	82,25
Karlovarský kraj	75,22	81,06
Ústecký kraj	74,55	80,38
Liberecký kraj	76,19	82,29
Královéhradecký kraj	77,71	82,54
Pardubický kraj	76,88	82,75
Kraj Vysočina	77,28	82,88
Jihomoravský kraj	77,04	83,09
Olomoucký kraj	76,09	82,35
Zlínský kraj	76,54	82,97
Moravskoslezský kraj	74,84	81,44

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=3929&katalog=32592&pvo=DEMD008-KR&pvo=DEMD008-KR&c=v3-1__RP2022RK2023MP01MK12DP01DK31.

V mezikrajském srovnání naděje dožití v období 1. 1. 2022 – 31. 12. 2023 dosahovala poměrně výrazných rozdílů, a to jak u mužů, tak u žen. Nejvyšší hodnoty naděje dožití u mužů i u žen má hlavní město Praha (78,20 let muži, 83,85 let ženy), kde je naděje dožití u obou pohlaví výrazně nad průměrem naděje dožití v ČR. V případě naděje dožití u mužů následuje Královéhradecký kraj (77,71) a Kraj Vysočina (77,28), v případě naděje dožití u žen pak Zlínský kraj (82,97) a Jihomoravský kraj (83,09).

Na opačné straně se nachází Ústecký kraj, který má naopak nejnižší naděje dožití u mužů i u žen (74,55 let, resp. 80,38 let). Druhou nejmenší naději dožití u mužů má Moravskoslezský kraj (74,84) a třetí v pořadí je kraj Karlovarský (75,22). U žen je pak pořadí těchto krajů prohozené, tedy druhou nejmenší naději dožití u žen má Karlovarský kraj (81,06) a třetí v pořadí je Moravskoslezský kraj (81,44). Ve všech třech těchto krajích je nicméně naděje dožití u obou pohlaví výrazně pod průměrem ČR. Čistě na základě této demografické predikce lze konstatovat, že v Ústeckém kraji se lidé dožijí o cca 3,5 roku menšího věku než v hlavním městě Praha, což už je značný rozdíl.

Obr. 4.7: Naděje dožití u mužů v jednotlivých SO ORP za 5leté období (2019–2023) pro věk 0 let

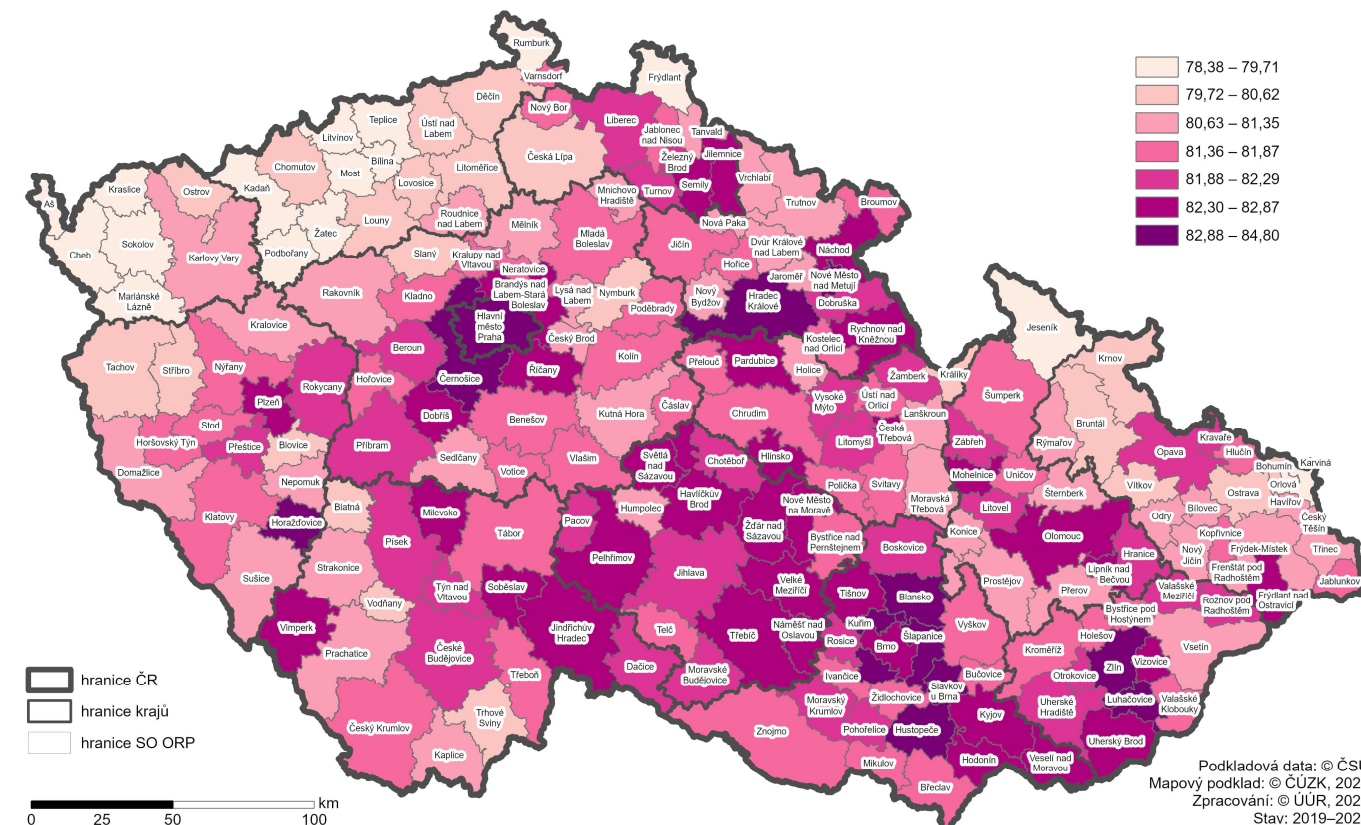

Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

Na úrovni SO ORP mají za 5leté období 2019–2023 vysoké hodnoty naděje dožití u mužů zejména správní obvody, které se nachází v zázemí Prahy a Brna (vč. Prahy samotné), konkrétně SO ORP Šlapanice (78,38 let), Kuřim (78,20), Černošice (78,12), Říčany (77,61) a hlavní město Praha (77,80). Úplně nejvyšší hodnotu však má SO ORP Nové Město nad Metují (79,01) v Královéhradeckém kraji. Ve východních Čechách se kromě tohoto správního obvodu nacházejí i další SO ORP s vysokou nadějí dožití u mužů, zejména SO ORP Žamberk (78,15) a SO ORP Hradec Králové (78,06).

Oproti tomu je možné dobře identifikovat oblasti, kde jsou hodnoty naděje dožití u mužů nejnižší. Jde zejména o správní obvody v Moravskoslezském kraji, kde jsou na tom nejhůře SO ORP Karviná (71,52 let), Orlová (71,67) a Rýmařov (72,46) a dále o správní obvody v Ústeckém kraji (zejména v jeho západní části), kde jsou na tom nejhůře SO ORP Rumburk (71,91), Litvínov (72,26) a Kadaň (72,57). Velice nízkou nadějí dožití u mužů mají také dva správní obvody v Karlovarském kraji – SO ORP Aš (71,52) a Kraslice (73,05) a také SO ORP Jeseník (72,88) v Olomouckém kraji.

Obr. 4.8: Naděje dožití u žen v jednotlivých SO ORP za 5leté období (2019–2023) pro věk 0 let

Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

V případě žen je naděje dožití za 5leté období 2019–2023 vysoká v podobných oblastech jako u mužů, tedy Praha a její zázemí – SO ORP Černošice (83,09 let) a hlavní město Praha (83,09), dále správní obvody v blízkosti města Brna – SO ORP Kuřim (84,80), Šlapanice (83,56), Blansko (83,34), Hustopeče (83,19) či Slavkov u Brna (83,04), a také správní obvody ve východních Čechách – SO ORP Hradec Králové (83,42) a Nové Město nad Metují (82,97). Narozdíl od naděje dožití u mužů je možné sledovat vysokou nadějí dožití u žen také ve Zlínském kraji – SO ORP Luhačovice (83,21) a Zlín (83,21) a v SO ORP Horažďovice (83,21) v Plzeňském kraji.

Nejnižších hodnot dosahuje naděje dožití u žen zejména v Ústeckém kraji, kde jsou na tom nejhůře zejména SO ORP Bílina (78,38 let), Rumburk (78,69) a Litvínov (78,81) a v Karlovarském kraji, kde jsou na tom nejhůře zejména SO ORP Sokolov (79,04), Kraslice (79,38) a Aš (79,46). Stejně jako u mužů je naděje dožití u žen velice nízká v SO ORP Karviná (78,99) a Orlová (79,35) v Moravskoslezském kraji a v SO ORP Jeseník (79,52) v Olomouckém kraji. Na rozdíl od naděje dožití u mužů je nízká naděje dožití u žen ještě také v SO ORP Frýdlant (79,16) v Libereckém kraji.

Důvody, proč se ty, které hodnoty nachází v daných správních obvodech ORP se různí a mohou být kombinací více faktorů. V případě SO ORP v blízkosti Prahy a Brna lze vysoké naděje dožití mužů i žen přisuzovat velmi dobře dostupné a kvalitní zdravotní péči a celkově vysoké životní úrovni. Oproti tomu nízké naděje dožití v některých periferních správních obvodech (např. SO ORP Rumburk či Aš) mohou být zapříčiněny naopak nedostupností zdravotní péče a vzdáleností složek integrovaného záchranného systému, jež jsou klíčové například v případě srdečního selhání či jiných akutních zdravotních komplikací, u nichž je třeba okamžitého zásahu.

Další kategorii představují správní obvody v lokalitách, kde lze za nejpravděpodobnější důvod nízké naděje dožití považovat nevyhovující stav ovzduší s vysokým podílem polutantů a z toho vyplývající zvýšený výskyt respiračních onemocnění (např. SO ORP Karviná nebo Orlová). Dalším negativním faktorem je také vyšší zaměstnanost ve fyzicky náročných profesích hutnického a důlního průmyslu.

V Ústeckém kraji lze nízké hodnoty naděje dožití připisovat také etnickému složení obyvatelstva. Romské etnikum se vyznačuje podstatně nižší nadějí dožití v důsledku sociální vyloučenosti v širokém slova smyslu.

4. SOCIODEMOGRAFICKÉ PODMÍNKY A BYDLENÍ

4.5. Vzdělanostní složení obyvatelstva

Úroveň vzdělání obyvatelstva České republiky se sleduje na základě dat ze *Sčítání lidu, domů a bytů*, které zjišťuje tzv. **nejvyšší dosažené (neboli ukončené) vzdělání obyvatelstva** staršího 15 let (podle obvyklého pobytu). Sčítání lidu je jediným zdrojem dat o dosaženém vzdělání za celou populaci ČR, takže tento ukazatel je možné aktualizovat pouze jednou za 10 let.

Nejvyšší dosažené vzdělání se dělí do následujících kategorií:

- bez vzdělání** (tj. nedokončený 1. stupeň základní školy),
- základní vč. neukončeného vzdělání** (tj. neúplné základní vzdělání),
- střední vzdělání vč. vyučení (bez maturity)**, která zahrnuje nižší střední vzdělání, nižší střední odborné vzdělání, střední odborné vzdělání s výučním listem a střední nebo střední odborné vzdělání bez maturity i výučního listu,
- úplné střední vzdělání (s maturitou), vč. nástavbového a pomaturitního**, která zahrnuje úplné střední všeobecné vzdělání, úplné střední odborné vzdělání s vyučením i maturitou, úplné střední odborné vzdělání s maturitou (bez vyučení), nástavbové vzdělání a pomaturitní studium,
- vyšší odborné vzdělání, konzervatoř**, která zahrnuje vyšší odborné vzdělání (DiS.) a vyšší odborné vzdělání v konzervatoři,
- vysokoškolské vzdělání**, která zahrnuje vysokoškolské bakalářské (Bc., BcA.), magisterské (Ing., Mgr., MUDr., JUDr., PhDr., aj.) a doktorské (Ph.D., Th.D., CSc., Dr.Sc.) vzdělání.

V období mezi SLDB 2011 a SLDB 2021 došlo k proměně vzdělanostní struktury obyvatel především mezi základním a vysokoškolským vzděláním, ovšem nepřímo. V průběhu deseti let došlo k celkovému posunu vzdělanosti mezi navazujícími vzdělanostními stupni.

Mezi roky 2011 a 2021 se v České republice snížil podíl osob, které mají nejvýše základní vzdělání (vč. neukončeného) ze 17,56 % na 12,54 % (tj. o 5 % = cca 460 tisíc osob). Počet absolventů středních škol bez maturity se ve stejném období snížil o 2 % (ze 32,99 % v roce 2011 na 30,99 % v roce 2021), i tak je to ale stále nejčastější kategorie dosaženého vzdělání. Velmi podobně je na tom ovšem kategorie středního vzdělání s maturitou, u které se podíl absolventů mezi roky 2011 (31,18 %) a 2021 (30,90 %) téměř nezměnil. K významnému nárůstu o více než 5 % došlo u absolventů vysokoškolského vzdělání z podílu 12,46 % v roce 2011 na 17,58 % v roce 2021.

Celkově tak mezi roky 2011 a 2021 došlo ke zvýšení vzdělanosti obyvatelstva ČR, čímž se navazuje na trend, který započal již mezi SLDB 2001 a SLDB 2011. Od SLDB 2001 jsou ve vývoji vzdělanostní struktury patrné změny oproti předešlým dlouhodobým trendům. Nadále pokračuje pokles podílu osob se základním vzděláním, avšak dochází i ke snížení počtu i podílu osob se středním vzděláním bez maturity.

Proměna struktury vzdělanosti mimo jiné odráží částečnou výměnu obyvatel, kdy již nežijící obyvatelstvo s nižší vzdělanostní strukturou bylo nahrazeno novou mladou generací, kde je minimálně středoškolské vzdělání standardem (rostoucí podíl vyšších stupňů vzdělání u mladší populace oproti populaci starší).

Tab. 4.9: Podíly obyvatelstva ve věku 15 a více let podle nejvyššího dosaženého vzdělání (%) v krajích ČR – srovnání SLDB 2011 a SLDB 2021

Území	Základní vzdělání vč. neukončeného		Střední vzdělání vč. vyučených (bez maturity)		Úplné střední vzdělání (s maturitou) vč. nástavbového a pomaturitního		Vyšší odborné vzdělání vč. konzervatoří		Vysokoškolské vzdělání	
	2011	2021	2011	2021	2011	2021	2011	2021	2011	2021
Česká republika	17,56	12,54	32,99	30,99	31,18	30,90	-	1,57	12,46	17,58
hlavní město Praha	10,16	7,78	20,33	17,05	35,27	32,79	-	2,26	23,61	33,70
Středočeský kraj	16,91	12,16	33,61	30,46	32,45	32,54	-	1,79	11,46	16,94
Jihočeský kraj	18,22	12,79	34,92	33,46	31,59	31,03	-	1,57	10,85	15,06

Území	Základní vzdělání vč. neukončeného		Střední vzdělání vč. vyučených (bez maturity)		Úplné střední vzdělání (s maturitou) vč. nástavbového a pomaturitního		Vyšší odborné vzdělání vč. konzervatoří		Vysokoškolské vzdělání	
	2011	2021	2011	2021	2011	2021	2011	2021	2011	2021
Plzeňský kraj	18,15	13,08	34,71	33,03	30,94	30,96	-	1,61	10,40	14,45
Karlovarský kraj	22,42	16,88	34,31	34,39	27,73	28,22	-	1,29	6,98	9,64
Ústecký kraj	21,74	16,66	34,91	33,71	28,17	28,59	-	1,21	7,57	10,39
Liberecký kraj	18,62	13,71	35,92	34,13	29,83	29,91	-	1,37	9,64	13,21
Královéhradecký kraj	17,64	12,68	35,48	33,96	31,70	31,72	-	1,57	10,13	13,91
Pardubický kraj	17,86	12,59	36,60	34,99	31,12	31,13	-	1,73	9,91	13,81
Kraj Vysočina	18,51	12,38	37,46	36,66	31,09	31,07	-	1,65	9,51	13,45
Jihomoravský kraj	17,58	12,07	32,31	30,07	30,89	30,34	-	1,51	14,67	20,71
Olomoucký kraj	18,44	12,83	35,44	33,43	30,67	30,77	-	1,38	11,43	15,68
Zlínský kraj	19,05	12,99	35,79	34,53	30,41	30,62	-	1,23	11,25	15,58
Moravskoslezský kraj	19,55	13,79	35,08	33,46	29,43	29,51	-	1,11	11,24	15,41

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZVCR007&z=T>.

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=4292&katalog=33519&pvo=SLD210072-KR&pvo=SLD210072-KR#w=>>.

Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2025.

Při pohledu na vzdělanostní strukturu v jednotlivých krajích je zřejmé, že rozdíly mezi kraji jsou výrazné. Vysoce nadprůměrný podíl osob s vysokoškolským vzděláním v hlavním městě Praha v roce 2021 (33,70 %) je kromě přítomnosti řady univerzit (vysoký počet absolventů z nichž velká část v Praze zůstává) ovlivněn také přílivem obyvatelstva s vysokoškolským vzděláním, které do Prahy přichází již po absolvování VŠ (převážně za prací). V hlavním městě Praha je také zdaleka nejmenší podíl osob s pouze základním vzděláním (7,78 %) i podíl osob se středoškolským vzděláním bez maturity (17,05 %).

Výrazný podíl osob s vysokoškolským vzděláním je také v Jihomoravském kraji (20,71 %), který je dán zejména vysokým podílem osob s vysokoškolským vzděláním ve městě Brně, kde je situace velice podobná jako v Praze. Nicméně v rámci celého Jihomoravského kraje jsou výrazné diferenciace mezi Brnem, jeho zázemím a ostatními SO ORP.

Nejhůře jsou na tom naopak Karlovarský a Ústecký kraj, které se vlivem demografické situace a vývojem osídlení území dlouhodobě potýkají s hlubokým nedostatkem lidského kapitálu. Podíl osob s vysokoškolským vzděláním se v těchto krajích pohybuje okolo 10 % (výrazně pod celorepublikovým průměrem) a taktéž podíl osob s úplným středoškolským vzděláním (s maturitou) je zde podprůměrný (méně než 29 %). Oproti tomu podíl osob s pouze základním vzděláním je v těchto krajích necelých 17 %, což je výrazně nad průměrem ČR. Tato nepříznivá situace je obecně přijímána za klíčový strukturální problém těchto regionů. Nepříznivou vzdělanostní strukturu Ústeckého a Karlovarského kraje ovlivňuje také etnické složení tamního obyvatelstva.

V tomto kontextu je potřeba zmínit, že Moravskoslezský kraj, jakožto další ze strukturálně postižených regionů, se s problematikou nízké kvalifikace obyvatel tolik nepotýká. Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním zde dosahuje hodnoty 15,41 %, čímž se kraj se tak řadí na šestou pozici v rámci ČR. Orientace na technické obory a výpočetní techniku ve vzdělávacím sektoru i na trhu práce zde postupně vede k pozvednutí lokálního hospodářství.

Podíl obyvatel se základním vzděláním vč. neukončeného

Podíl obyvatel, kteří mají nejvyšší dosažené vzdělání pouze základní, se mezi SLDB 2011 a SLDB 2021 snížil jak v ČR jako v celku, tak také ve všech krajích, a to víceméně rovnoměrně.

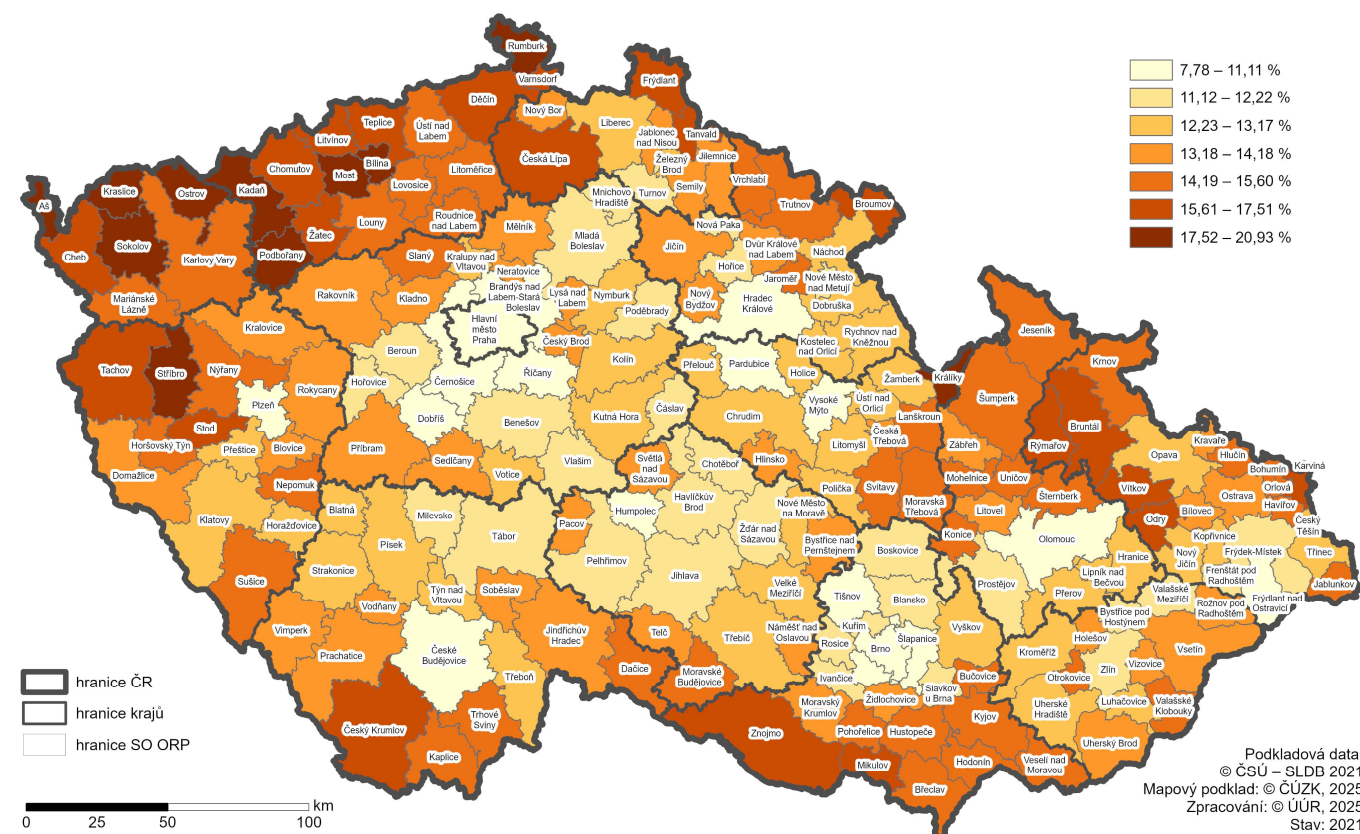
Krajní hodnoty podílu obyvatel s nejvýše dokončeným základním vzděláním dle SLDB 2021 připadají na jednom konci na hlavní město Praha (7,78 %) a na opačném konci na Ústecký (16,66 %) a Karlovarský kraj (16,88 %). Vyšší hodnoty jsou také v Libereckém kraji (13,71 %) a Moravskoslezském kraji (13,79 %). Ostatní kraje vykazují podíl obyvatel se základním vzděláním přibližně v rozmezí 12 až 13 %.

Hlavní město Praha má nejnížší podíl obyvatel se základním vzděláním (vč. neukončeného) i mezi správními obvody ORP, a to výrazně (7,78 %). SO ORP Brno, které je druhé v pořadí má tento podíl na hodnotě 9,30 %. Další správní obvody pak mají hodnoty přes 10 %. Jde zejména o správní obvody velkých měst (např. SO ORP Pardubice, Olomouc, Hradec Králové, ...) nebo správní obvody v zázemí velkých měst (např. SO ORP Říčany, Černošice, Šlapanice, ...).

Nejvyšší podíly obyvatel se základním vzděláním (vč. neukončeného) se koncentrují především v oblastech západních a severních Čech. Konkrétně jmenovat můžeme například SO ORP Bílina (20,93 %), Aš (20,30 %), Podbořany (19,55 %) nebo Rumburk (18,96 %). Nicméně druhou nejvyšší hodnotu tohoto podílu má SO ORP Králupy (20,78 %) v Pardubickém kraji.

Obecně lze říct, že se správní obvody s vyššími podíly osob s nejvýše dokončeným základním vzděláním vyskytují převážně v oblastech podél státní hranice (tj. na vnějších periferiích ČR).

Obr. 4.9: Podíl obyvatel se základním vzděláním vč. neukončeného v jednotlivých SO ORP – stav k 26. 3. 2021

Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

Podíl obyvatel se středním vzděláním vč. vyučených (bez maturity)

Osoby se středním vzděláním nebo vyučením bez maturity dle SLDB 2021 stále představují největší část z populace (ve věku 15+), ovšem jejich podíl se v porovnání se SLDB 2011 zmenšil a v budoucnu lze předpokládat navyšující se podíl osob se středním vzděláním s maturitou a vysokoškolským vzděláním, což povede k dalšímu snižování počtu osob v této kategorii.

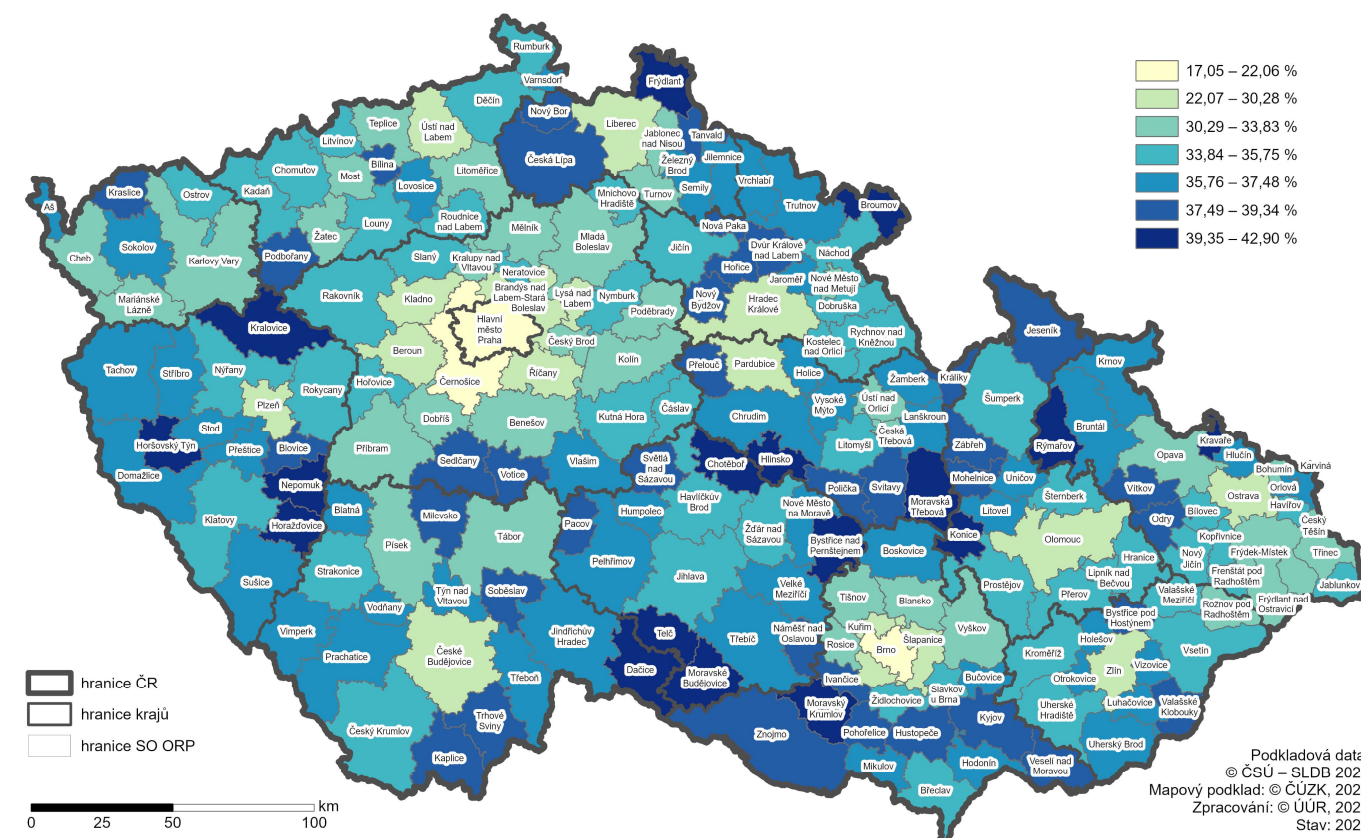
Celorepublikový průměr podílu osob se středním vzděláním bez maturity v roce 2021 činil 30,99 %. Na úrovni krajů nejvyšších hodnot dosáhl Kraj Vysočina (36,66 %), Pardubický kraj (34,99 %) a Zlínský kraj (34,53 %). Možným vysvětlením je vyšší zastoupení řemeslných a technických oborů v rámci středního vzdělávání. Vliv může mít rovněž odvětvová struktura hospodářství v daném regionu a tomu odpovídající požadavky na kvalifikaci zaměstnanců v daném oboru.

Dalece nejnížší hodnoty tohoto podílu připadají na hlavní město Praha (17,05 %). Žádný další kraj se nedostal ani pod 30% hranici. Nejblíže k Praze mají Jihomoravský kraj (30,07 %) a Středočeský kraj (30,46 %).

K SO ORP s nízkým podílem obyvatel se středním vzděláním či vyučených (bez maturity) patří ty správní obvody, kde se nachází velká města a SO ORP v jejich bezprostředním zázemí. Jde téměř o všechny správní obvody krajských měst (vyjma Jihlavy a Karlových Varů) a pak o správní obvody v zázemí Prahy a Brna (např. SO ORP Černošice, Brandýs nad Labem-Stará Boleslav, Kuřim atd.). Lidé se středním vzděláním a vyučením v těchto SO ORP činí méně než 30 % obyvatelstva ve věku 15 a více let.

Oproti tomu v některých správních obvodech přesahuje podíl obyvatel se středním vzděláním či vyučených 40 %. Často se jedná o správní obvody, které se nachází na vnitřních a případně i na vnějších periferiích. Vůbec nejvyšší podíly mají SO ORP Konice (42,90 %), Moravský Krumlov (42,92 %) a Moravská Třebová (41,89 %).

Obr. 4.10: Podíl obyvatel se středním vzděláním vč. vyučených (bez maturity) v jednotlivých SO ORP – stav k 26. 3. 2021

Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

4. SOCIODEMOGRAFICKÉ PODMÍNKY A BYDLENÍ

Podíl obyvatel s úplným středním vzděláním (s maturitou)

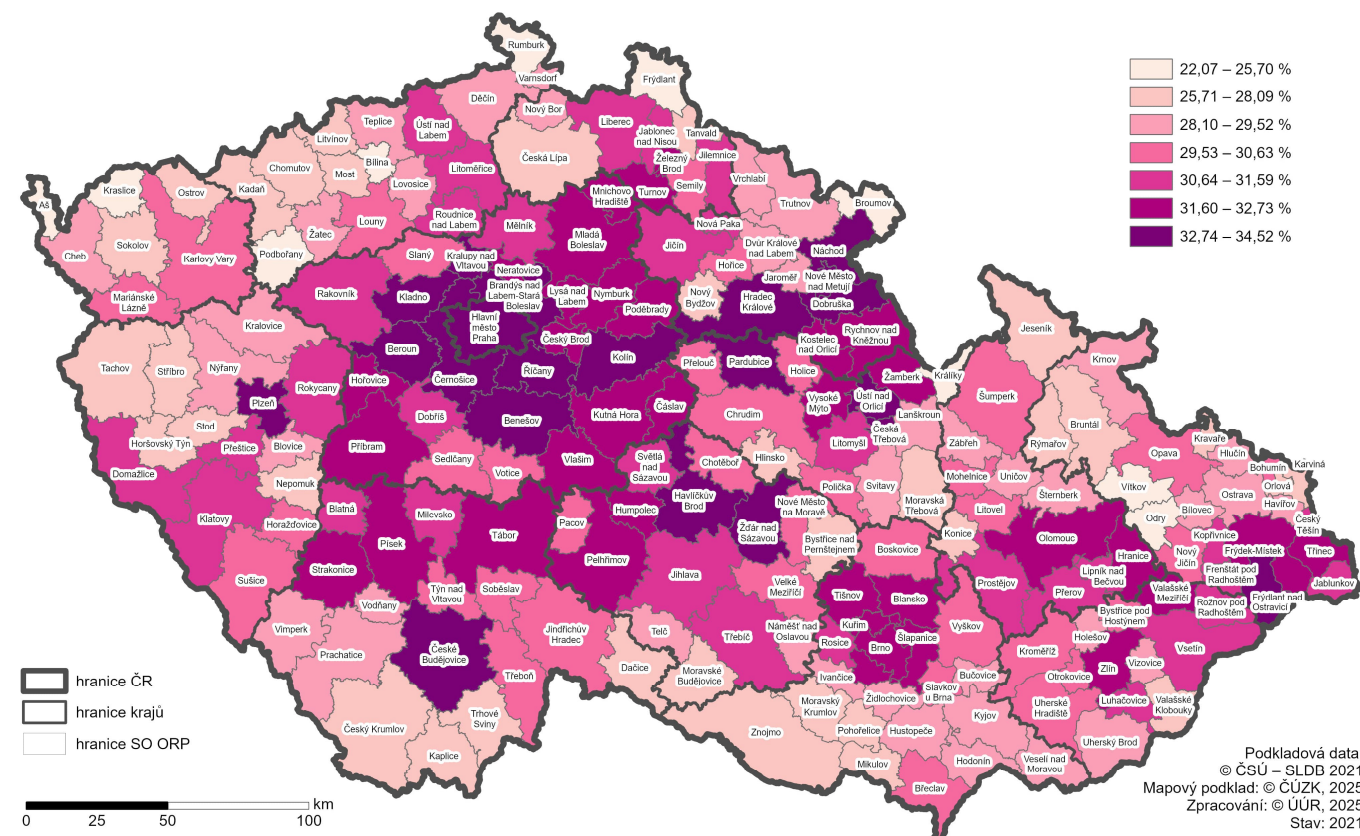
Vzdělanostní kategorie úplné střední vzdělání (s maturitou), vč. nástavbového a pomaturitního, je nejvyrovnanější v územním i časovém srovnání. V období mezi SLDB 2011 a SLDB 2021 došlo v této kategorii pouze k nepatrnému poklesu (0,3 %) a velice vyrovnané jsou podíly této kategorie v jednotlivých krajích. Nejvyšší podíl je v hlavním městě Praha (32,79 %) a nejnižší podíl je v Karlovarském kraji (28,22 %). Variační rozpětí je tedy jen cca 4,5 % (např. u středního vzdělání bez maturity je to skoro 20 %).

Zároveň celorepublikový průměr podílu osob s úplným středním vzděláním (s maturitou) k roku 2021 jen mírně zaostává za podílem osob se středním vzděláním nebo vyučením bez maturity (rozdíl mezi těmito kategoriemi se od posledního sčítání zmenšil). Vzhledem k dosavadnímu vývoji lze předpokládat, že v následujícím sčítání bude právě kategorie obyvatel s úplným středním vzděláním tou nejčastější.

Na úrovni správních obvodů SO ORP je možné identifikovat několik případů, které se výrazněji odklání od celorepublikového průměru (zejména směrem dolů). Nejnižší podíl obyvatel s úplným středním vzděláním (s maturitou) je zastoupen v SO ORP Bílina (22,07 %), Frýdlant (24,33 %), Kraslice (24,44 %), Aš (24,76 %) a Vítkov (24,89 %). Všechny ostatní správní obvody mají podíl více než 25 %. Ovšem i v dalších SO ORP jsou podíly této kategorie podprůměrné (zejména v periferních lokalitách a ve strukturálně postižených regionech).

SO ORP s nejvyššími podíly osob s úplným středním vzděláním se blíží 35 % a vyskytují se v SO ORP s velkými městy a v SO ORP v jejich zázemí (především v širším zázemí Prahy), ale i v některých SO ORP v Kraji Vysočina a v oblasti východních Čech. Nejvyšších hodnot dosahují SO ORP Nové Město nad Metují (34,53 %), Hradec Králové (34,46 %) a Benešov (34,11 %).

Obr. 4.11: Podíl obyvatel s úplným středním vzděláním (s maturitou) v jednotlivých SO ORP – stav k 26. 3. 2021

Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

Podíl obyvatel s vyšším odborným vzděláním vč. konzervatoří

Vzdělanostní kategorie vyšší odborné vzdělání, konzervatoř je výrazně tou nejméně zastoupenou kategorií ze všech (jde o kategorii poměrně specifickou). Podíl obyvatel s vyšším odborným vzděláním vč. konzervatoří pro celou Českou republiku činí pouze 1,57 %.

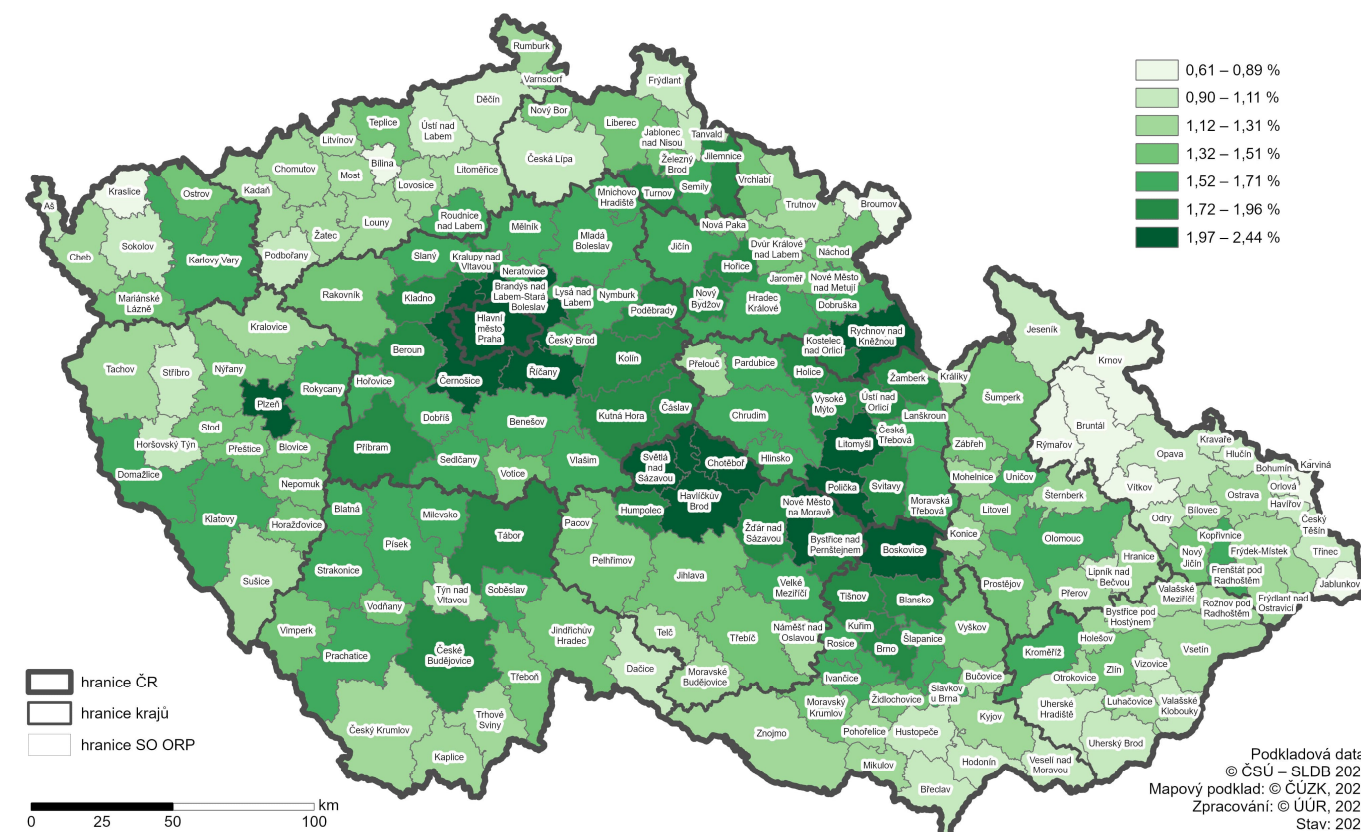
Nejvyšší podíl této kategorie je možné identifikovat v hlavním městě Praha (2,26 %), s odstupem pak ve Středočeském kraji (1,79 %) a Pardubickém kraji (1,73 %). Nejnižší podíl této kategorie je pak zaznamenán v Moravskoslezském (1,11 %), Ústeckém (1,21 %) a Zlínském (1,23 %) kraji.

Na úrovni SO ORP je prostorové rozložení osob s tímto stupněm nejvyššího dokončeného vzdělání oproti ostatním kategoriím poněkud specifické. Vyšší zastoupení připadá územím, jejichž centra mají historii v uměleckoprůmyslovém vzdělávání, čehož příkladem je např. SO ORP Světlá nad Sázavou, SO ORP Chotěboř, SO ORP Havlíčkův Brod a dále SO ORP Litomyšl, SO ORP Polička nebo SO ORP Boskovice.

Kromě těchto specifických případů dosahuje tato kategorie vysokého podílu také v Praze a ve správních obvodech v jejím zázemí, což je dáno zejména větší nabídkou pracovních příležitostí pro osoby s touto kvalifikací (vč. uměleckých profesí), možností dobré dojížděky, ale i větší koncentrací škol, které poskytují vzdělání tohoto typu.

Nejnižších hodnot dosahují správní obvody na severu Moravy (zejména v Moravskoslezském kraji), ale také správní obvody na jihu Moravy nebo v západních a severozápadních Čechách.

Obr. 4.12: Podíl obyvatel s vyšším odborným vzděláním vč. konzervatoří v jednotlivých SO ORP – stav k 26. 3. 2021

Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním

Ve vzdělanostní kategorii vysokoškolského vzdělání došlo mezi SLDB 2011 a SLDB 2021 k největšímu nárůstu (cca o 5 %) a to ve všech krajích. Tento nárůst byl relativně rovnoměrný ve smyslu, že se ve všech krajích zvýšil podíl těchto osob o cca 40 % v porovnání s rokem 2011. V praxi to však znamená, že v hlavním městě Praha se podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním zvýšil o více než 10 % (na 33,7 %), zatímco v Karlovarském kraji došlo k nárůstu pouze o cca 2,5 % (na 9,64 %). Fakticky tak došlo k dalšímu zvětšení rozdílu mezi jednotlivými kraji.

Dle výsledků SLDB 2021 má tedy nejvyšší podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním s velkým odstupem hlavní město Praha (33,7 %), které následuje Jihomoravský kraj (20,71 %) a Středočeský kraj (16,94 %). Naopak nejmenší podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním se nachází v Karlovarském (9,64 %), Ústeckém (10,39 %) a Libereckém (13,21 %) kraji.

Na úrovni správních obvodů ORP lze konstatovat, že SO ORP krajských měst zpravidla vykazují vyšší hodnoty než ostatní SO ORP, a to kvůli koncentraci vzdělávacích institucí a lidského kapitálu. Význam krajských měst se v tomto případě zvyrazňuje kvůli značně omezenému počtu vysokoškolských institucí v rámci celé ČR (v převážné většině případů se VŠ nachází v krajských městech). V případě hlavního města Prahy a Brna vyšší podíly přesahují do prstence sousedních SO ORP, kde je významněji zastoupeno obyvatelstvo s vyšším sociálním statutem a lidským kapitálem (vliv suburbanizace).

Celkově nejvyšší podíly obyvatel s vysokoškolským vzděláním má hlavní město Praha (33,7 %), SO ORP Brno (31,90 %) a Černošice (27,91 %).

Tvrzení výše ovšem neplatí pro SO ORP Karlovy Vary, Ústí nad Labem a Jihlava, které mají podíly obyvatel s vysokoškolským vzděláním spíše průměrné až podprůměrné. Zvláštností je situace v Moravskoslezském kraji, kde je územím s nejvyšším podílem vysokoškolsky vzdělaných obyvatel SO ORP Frýdlant nad Ostravicí (nikoliv SO ORP Ostrava nebo Opava, ve kterých se nachází univerzity). Důvodem je pravděpodobně to, že SO ORP Frýdlant nad Ostravicí je výraznou suburbanizační oblastí v tomto regionu, přičemž suburbanizace je typická právě pro vzdělanější obyvatelstvo.

SO ORP s nejnižšími podíly vysokoškolsky vzdělaných obyvatel se nachází zejména na vnější periferii území ČR. Často se jedná o oblasti, které nenabízí mnoho kvalitních pracovních příležitostí, a tak nejsou pro vzdělanější skupinu obyvatel příliš atraktivní. Vysokoškolsky vzdělaní obyvatelé proto z těchto oblastí často odchází do atraktivnějších regionů (viz výše) nebo, vzhledem k jejich poloze, i do zahraničí. Vůbec nejnižší podíly byly zaznamenány v SO ORP Aš (5,85 %), Kraslice (5,92 %), Bílina (6,03 %), Frýdlant (6,76 %) a Rumburk (6,91 %).

Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním v jednotlivých SO ORP je zachycen na grafickém listu 4.6.

4.6. Národnostní složení obyvatelstva

Česká republika je obecně považována za národnostně homogenní stát, uvnitř něhož běžně nedochází ke konfliktům vyplývajícím z národnostních či územních sporů. Do roku 2021 představovali cizinci žijící na území České republiky maximálně 6,26 % a jednalo se převážně o ekonomicky motivovanou migraci.

Od roku 2022 se k ekonomické migraci přidružila migrace uprchlická, jež v současnosti tvoří přibližně 70 % všech Ukrajinců žijících v České republice a je otázkou budoucího vývoje, zda se podíl ukrajinské migrace zmenší návratem částí uprchlíků zpět do země původu či zda má naopak Česká republika počítat s dlouhodobým usazením současně přítomných uprchlíků či dokonce narůstajícími počty příchozích z Ukrajiny, což z dosavadních výzkumů vyplývá jako výrazně pravděpodobnější scénář.

Národnostní složení obyvatelstva v jednotlivých krajích je zachyceno v grafickém listu 4.7.

4.6.1. Podíl obyvatel s cizím státním občanstvím

Počet cizinců v České republice měl mezi lety 2014 a 2023 setrvale rostoucí trend. Mezi lety 2014 a 2019 docházelo k postupné hospodářské stabilizaci, snižování nezaměstnanosti, a nakonec značnému ekonomickému růstu, jenž vedl ke zvýšené ekonomické migraci. Počet cizinců v ČR se zvyšoval i v letech 2020–2021, tedy v letech, kdy probíhala pandemie Covid-19. V období mezi roky 2014 až 2021 se tak podíl obyvatel s cizím státním občanstvím v ČR postupně zvýšil z 4,26 % na 6,26 %.

V roce 2022 se, ve vztahu k uprchlické vlně z Ukrajiny, kterou vyvolala ruská invaze na Ukrajinu, počet obyvatel s cizím státním občanstvím v ČR zvýšil o více než 455 000 osob (tj. o 70 %), čímž podíl cizinců na celkovém obyvatelstvu dosáhl historického maxima – 10,29 % (tj. 1 113 698 cizinců). V následujícím roce řada držitelů dočasné ochrany nepožádala o prodloužení statusu a zvolila odchod zpět do země původu či do jiné země. Počet cizinců se tak snížil o cca 50 000 osob a jejich podíl klesl pod hranici 10 % (9,75 %).

Tab. 4.10: Vývoj počtu a podílu cizinců v ČR podle pohlaví a věkové struktury v letech 2014–2023

Rok	Počet obyvatel ČR – celkem (stav k 31. 12.)	Cizinci celkem	Cizinci (%)	z toho				
				Muži (%)	Ženy (%)	0–14 let (%)	15–64 let (%)	65 a více let (%)
2014	10 538 275	449 367	4,26	56,53	43,47	9,93	85,52	4,55
2015	10 553 843	464 670	4,40	56,43	43,57	10,24	84,88	4,88
2016	10 578 820	493 441	4,66	56,33	43,67	10,39	84,50	5,11
2017	10 610 055	524 142	4,94	56,49	43,51	10,45	84,25	5,30
2018	10 649 800	564 345	5,30	56,83	43,17	10,31	84,27	5,42
2019	10 693 939	593 366	5,55	57,35	42,65	10,36	83,92	5,73
2020	10 701 777	632 570	5,91	57,08	42,92	10,20	83,97	5,83
2021	10 516 707	658 564	6,26	56,52	43,48	10,58	83,95	5,47
2022	10 827 529	1 113 698	10,29	48,87	51,13	16,49	78,48	5,04
2023	10 900 555	1 063 225	9,75	50,66	49,34	14,00	80,61	5,39

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=cizinci&bkv=Y2l6aW5jaQ..&katalog=31032&pvo=CIZ03#w=>>.
<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=33155&pvo=DEM14&str=v94#w=>>.
 Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2025.

Na základě doplňkových informací o obyvatelích s cizím státním občanstvím (věk, pohlaví), lze usuzovat, že do roku 2022 převažovali ekonomické důvody jejich pobytu v České republice, neboť šlo převážně o osoby v produktivním věku (cca 83–85 %), přičemž nadpoloviční část z nich byla mužského pohlaví (muži cestují za prací častěji než ženy). Podíl seniorní složky (65 a více let) v tomto období je pochopitelně nízký kvůli absenci motivu finančního výděлку, zhoršené úrovni mobility a též kvůli náhradní roli vychovatele dětí svých potomků, již jsou vyslání do zahraničí. Podíl dětské složky (0–14 let) je též podprůměrný a dokládá, že dospělí cizinci přicházejí do ČR spíše bez svých rodin, tj. pouze z pracovních důvodů.

V letech 2022 a 2023 se struktura obyvatel s cizím státním občanstvím částečně změnila. Výrazně se zvýšil podíl žen a také podíl předproduktivní „dětské“ skupiny (0–14 let). Tato změna byla způsobena tím, že v rámci uprchlické vlny z Ukrajiny často přicházeli pouze ženy s dětmi (muži zůstávali na Ukrajině z důvodu branné povinnosti). Počet obyvatel s cizím státním občanstvím ve věku 65 let a více se podílově nezvýšil (stále cca 5 %), nicméně v absolutních číslech došlo v letech 2022–2023 k nárůstu o cca 20 000 osob, což je z dlouhodobého hlediska abnormálně vysoké číslo. Je tedy zřejmé, že v rámci uprchlické vlny přišel do ČR z Ukrajiny i větší počet seniorů.

Tab. 4.11: Srovnání počtu a podílu cizinců v jednotlivých krajích ČR k 31. 12. 2023

Území	Počet obyvatel – celkem (stav k 31. 12.)	Cizinci celkem	Cizinci (%)	z toho	
				Muži (%)	Ženy (%)
Česká republika	10 900 555	1 063 225	9,75	50,66	49,34
hlavní město Praha	1 384 732	342 175	24,71	50,54	49,46
Středočeský kraj	1 455 940	148 910	10,23	51,43	48,57
Jihočeský kraj	654 505	44 609	6,82	51,17	48,83

4. SOCIODEMOGRAFICKÉ PODMÍNKY A BYDLENÍ

Území	Počet obyvatel – celkem (stav k 31. 12.)	Cizinci celkem	Cizinci (%)	z toho	
				Muži (%)	Ženy (%)
Plzeňský kraj	613 374	78 199	12,75	49,73	50,27
Karlovarský kraj	295 077	36 176	12,26	46,98	53,02
Ústecký kraj	811 169	55 539	6,85	53,51	46,49
Liberecký kraj	450 728	40 227	8,92	48,24	51,76
Královéhradecký kraj	556 949	35 787	6,43	49,89	50,11
Pardubický kraj	530 560	39 357	7,42	51,99	48,01
Kraj Vysočina	517 960	30 031	5,80	50,93	49,07
Jihomoravský kraj	1 226 749	106 338	8,67	50,56	49,44
Olomoucký kraj	632 864	26 983	4,26	50,01	49,99
Zlínský kraj	580 744	25 233	4,34	51,54	48,46
Moravskoslezský kraj	1 189 204	52 105	4,38	50,86	49,14

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=cizinci&bkv=Y2l6aW5jaQ..&katalog=31032&pvo=CIZ01#w=>>.
Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2025.

V mezikrajském srovnání je zřejmé, že téměř třetina všech obyvatel s cizím státním občanstvím žije v hlavním městě Praha (téměř 350 tisíc cizinců). Druhý v pořadí je s odstupem Středočeský kraj (cca 150 tisíc) a vyšší počet cizinců žije také v Jihomoravském kraji (cca 100 tisíc). Nejméně obyvatel s cizím státním občanstvím se nachází v kraji Zlínském (cca 25 tisíc cizinců), ale velice podobná je situace také v Olomouckém kraji (cca 27 tisíc) a v Kraji Vysočina (cca 30 tisíc).

Co se týče podílu obyvatel s cizím státním občanstvím v jednotlivých krajích (viz Grafický list 4.7), tak dominuje opět Praha, jejíž populaci tvoří cca 25 % cizinců. Vyšší podíly cizinců v populaci jsou, ale zaznamenány také v Plzeňském (12,75 %) a Karlovarském (12,26 %) kraji. Oproti tomu nejnižší podíly obyvatel s cizím státním občanstvím se vyskytují v kraji Olomouckém (4,26 %), Zlínském (4,34 %) a Moravskoslezském (4,38 %).

Vysoké absolutní i relativní hodnoty v hlavní městě Praha jsou dány nejvyšším počtem kvalifikovaných i nekvalifikovaných pozic, jež cizinci obsazují. V Karlovarském kraji je vyšší podíl dán již historicky přítomnou komunitou vietnamských, ruských i ukrajinských obyvatel, jejichž počet se v souvislosti se současnou migrační vlnou z Ukrajiny ještě zvýšil. Zároveň je zde vysoká poptávka po pracovní síle v odvětvích nejen zpracovatelského průmyslu, ale též ubytování, stravování a pohostinství. V Plzeňském kraji do vysokého podílu cizinců promlouvá silná role strojírenského průmyslu, a tedy vysoká poptávka po manuální práci, přítomnost logistických center a průmyslových hal v blízkosti dálničního tahu D5 a také blízkost německého trhu.

Obecně lze jednoznačně konstatovat, že cizinci jsou koncentrováni převážně v Čechách, na Moravě a ve Slezsku mají, s výjimkou Brna, historicky menší zastoupení.

4.6.2. Cizinci podle státního občanství

Nejpočetnější menšinou v České republice jsou zcela jednoznačně Ukrajinci. Tato skutečnost platí už dlouhodobě, jelikož ČR pro Ukrajince představuje zajímavý hospodářský trh (je cílem jejich pracovní migrace), nicméně od roku 2022, kdy začala válka na Ukrajině, se počet cizinců ukrajinské národnosti několikrát násobně zvýšil. Na konci roku 2023 bylo v ČR evidováno přes 570 tisíc Ukrajinců (více než 50 % všech cizinců v ČR). Největší část z nich žije v hlavním městě Praha (cca 160 tisíc), ve Středočeském kraji (cca 85 tisíc) a v Jihomoravském kraji (cca 55 tisíc). Nejméně Ukrajinců se nachází v krajích Zlínském, Olomouckém a Karlovarském (ve všech méně než 20 tisíc). Z toho je zřejmé, že rozložení Ukrajinců v rámci území ČR je aktuálně ovlivněno celkovou atraktivitou území a životními podmínkami.

Druhou nejpočetnější menšinou v ČR jsou Slováci (cca 120 tisíc osob). V absolutních číslech nejvíce Slováků žije v hlavním městě Praha (cca 30 tisíc), ve Středočeském (cca 20 tisíc) a v Jihomoravském kraji (cca 15 tisíc).

Pravděpodobně se jedná nejvíce o osoby, které přišli do ČR studovat na vysokou školu a již zde zůstali. Největší podíl obyvatel s cizím státním občanstvím ovšem Slováci tvoří v kraji Zlínském (18,22 %), Moravskoslezském (17,51 %) a Jihomoravském (15,54 %), tedy v krajích, které se Slovenskem přímo sousedí a mají tak ke Slovensku nejbližší. Nejméně Slováků je absolutně i relativně v kraji Karlovarském, Kraji Vysočina a v Královéhradeckém kraji (všude cca 2–3 tisíce osob).

Třetí nejzastoupenější skupinou cizinců jsou Vietnamci (cca 65 tisíc osob), jejichž migrace do ČR má své počátky již v období socialismu (výměnné pracovní pobyty). Specifikem této národnostní skupiny je vysoce nadprůměrný podíl podnikajících osob, zejména v gastronomii a maloobchodu. Nejvíce Vietnamců žije v hlavním městě Praha (cca 15 tisíc), v Ústeckém (cca 8 tisíc) a Středočeském kraji (cca 7 tisíc). V Karlovarském kraji pak Vietnamci tvoří téměř 20 % ze všech cizinců, kteří zde žijí. Vysoké podíly tvoří také v Ústeckém (cca 15 %) a Moravskoslezském kraji (téměř 10 %). Nejméně Vietnamců žije absolutně i relativně ve Zlínském kraji a v Kraji Vysočina.

Vyšší zastoupení v ČR má také ruská menšina (cca 40 tisíc osob). Ruská populace cizinců je ponejvíce koncentrována v hlavním městě Praha, kde se nachází nadpoloviční podíl všech Rusů žijících v České republice (cca 25 tisíc) a tvoří zde cca 7,5 % ze všech cizinců, co v Praze žijí. Vyšší počty Rusů žijí také ve Středočeském (cca 4,5 tisíce) a Jihomoravském (cca 3 tisíce) kraji. Vysoký podíl cizinců pak Rusové tvoří v Karlovarském kraji (5,5 % ze všech přítomných cizinců). Naopak nejmenší Rusů žije v Kraji Vysočina, Královéhradeckém a Pardubickém kraji (v každém jen cca 200–350 osob).

Polská populace je nejvíce zastoupena v krajích v polském příhraničí. V Moravskoslezském kraji se nachází více Poláků než v hlavním městě Praha, což je specifikem pouze polské populace cizinců. V Moravskoslezském kraji tvoří Poláci cca 7,5 % ze všech zde žijících cizinců. Vyšší podíly (cca 3–4 %) tvoří Poláci také v Královéhradeckém a Libereckém kraji, které z Polskem taktéž sousedí.

Dílčí zastoupení německé populace lze vysvětlit jednak rezidui původní sudetsko-německé populace v západočeském pohraničí zejména Karlovarského a Ústeckého kraje, a také přítomností vysokého managementu a ředitelských pozic německých firem, jejichž pobočky se nacházejí zejména v západní části České republiky.

Tab. 4.12: Počet cizinců podle státního občanství v jednotlivých krajích ČR k 31. 12. 2023

Území	Cizinci celkem	z toho státní občanství					
		Slovensko	Německo	Polsko	Ukrajina	Vietnam	Rusko
Česká republika	1 063 225	119 182	12 719	17 837	573 976	67 735	40 779
hlavní město Praha	342 175	31 406	3 355	3 371	161 711	15 635	25 889
Středočeský kraj	148 910	21 102	1 107	2 592	85 529	7 182	4 678
Jihočeský kraj	44 609	4 044	550	386	26 847	3 463	585
Plzeňský kraj	78 199	7 810	1 041	840	47 586	6 328	647
Karlovarský kraj	36 176	2 309	1 627	276	18 633	6 630	1 988
Ústecký kraj	55 539	5 287	2 897	950	26 771	8 351	1 430
Liberecký kraj	40 227	4 419	385	1 408	23 626	2 265	524
Královéhradecký kraj	35 787	3 003	256	1 383	23 761	1 963	327
Pardubický kraj	39 357	3 839	118	616	25 138	1 804	325
Kraj Vysočina	30 031	2 339	120	230	20 736	1 246	190
Jihomoravský kraj	106 338	16 527	573	998	56 805	5 107	2 800
Olomoucký kraj	26 983	3 300	200	580	15 667	1 932	426
Zlínský kraj	25 233	4 597	143	311	14 836	1 031	290
Moravskoslezský kraj	52 105	9 126	339	3 889	25 470	4 760	643

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=cizinci&bkv=Y2l6aW5jaQ..&katalog=31032&pvo=CIZ01#w=>>.

4.7. Index sociálního vyloučení

Index sociálního vyloučení je nástroj užívaný za účelem komplexní sociální analýzy a je konstruován Odborem pro sociální začleňování MMR (odbor se označuje též jako *Agentura pro sociální začleňování*). Tento jednotný nástroj v sobě zahrnuje klíčové ukazatele z různých oblastí sociálního vyloučení a umožňuje tedy v celorepublikovém rozsahu posoudit míru zatížení sociálním vyloučením.

Základními sledovanými kritérii sociálního vyloučení jsou **bydlení, vzdělávání, zaměstnanost a zadluženost**. Index sociálního vyloučení je proto konstruován na základě následujících dat:

- **příjemci příspěvku na živobytí** (zdroj dat: MPSV),
- **příjemci příspěvku na bydlení** (zdroj dat: MPSV),
- **osoby v exekuci** (zdroj dat: Exekutorská komora ČR),
- **dlouhodobě nezaměstnané osoby** (zdroj dat: Úřad práce ČR),
- **předčasné odchody ze systému vzdělávání běžné třídy** (zdroj dat: MŠMT).

Využití administrativních dat umožňuje srovnání míry sociálního vyloučení mezi různými územími a také sledování vývoje rozsahu sociálního vyloučení v čase. Index je minimálně jednou ročně aktualizován, může tak sloužit jako nástroj pro dlouhodobý monitoring změn v celkovém rozsahu sociálního vyloučení v ČR či v jejích částech.

Základní územní úrovní, k níž se index sociálního vyloučení vztahuje, reprezentují obce. Index sociálního vyloučení je konstruován tak, že každý ze sledovaných ukazatelů (viz výše) je vyhodnocen samostatně, přičemž v rámci vyhodnocení každého ukazatele obdrží jednotlivé obce od nuly do šesti bodů (na základě překročení odborně stanovených prahových hodnot). Prostým součtem bodů za hodnoty jednotlivých ukazatelů je následně dosaženo hodnoty tzv. sumačního indexu (tedy celkového indexu sociálního vyloučení dané obce). **Celková škála indexu sociálního vyloučení tudíž nabývá hodnot od 0 do 30 bodů, přičemž hodnota 0 znamená absenci nebo minimální rozsah sociálního vyloučení a hodnota 30 bodů nejvyšší možnou míru zatížení sociálním vyloučením.**

Odbor pro sociální začleňování MMR z důvodu přehlednosti rozděluje hodnoty indexu do čtyř kategorií:

- **0 až 1 bod** (obce sociálním vyloučením neohrožené),
- **2 až 7 bodů** (obce z hlediska sociálního vyloučení rizikové),
- **8 až 11 bodů** (skupina obcí sociálním vyloučením ohrožených),
- **12 až 30 bodů** (skupina obcí sociálním vyloučením ohrožených).

Hodnoty indexu sociálního vyloučení pro vyšší územní celky (např. SO ORP, kraje atp.) se stanovují agregací sumačního indexu všech obcí, které jsou součástí daného vyššího územního celku.

Tab. 4.13: Vývoj indexu sociálního vyloučení v jednotlivých krajích ČR v letech 2016–2023

Území	ISV 2016	ISV 2017	ISV 2018	ISV 2019	ISV 2020	ISV 2021	ISV 2022	ISV 2023
hlavní město Praha	12,0	10,0	10,0	10,0	11,0	11,0	10,0	12,0
Středočeský kraj	6,5	6,0	5,3	4,7	5,1	4,8	4,8	5,5
Jihočeský kraj	8,1	6,9	6,2	5,7	6,5	5,8	5,7	6,4
Plzeňský kraj	7,4	6,3	6,3	5,7	6,3	5,8	5,7	6,4
Karlovarský kraj	14,0	13,0	11,6	11,0	12,0	11,2	10,7	11,2
Ústecký kraj	15,5	15,4	14,8	13,7	14,1	13,9	13,9	14,2
Liberecký kraj	12,4	11,4	10,3	8,4	9,0	9,0	9,1	9,8
Královéhradecký kraj	8,5	7,3	6,1	5,8	6,4	6,2	6,3	7,1
Pardubický kraj	7,8	6,2	5,2	5,0	5,6	4,8	5,2	6,0
Kraj Vysočina	6,4	5,6	4,7	4,0	4,5	4,1	4,3	4,7

Území	ISV 2016	ISV 2017	ISV 2018	ISV 2019	ISV 2020	ISV 2021	ISV 2022	ISV 2023
Jihomoravský kraj	9,0	8,4	7,6	6,8	7,1	7,0	7,2	8,1
Olomoucký kraj	10,3	9,0	7,8	6,7	7,5	7,1	7,1	7,8
Zlínský kraj	7,0	6,2	5,0	4,7	4,8	4,6	4,6	5,9
Moravskoslezský kraj	14,2	13,7	13,0	12,7	12,9	12,8	12,8	12,9

Zdroj: Agentura pro sociální začleňování MMR [online]. Praha: MMR ČR, 2026 [cit. 15.01.2026]. Dostupné z URL: <<https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/socialni-vyloucení-v-cesku-vyvoj-mezí-lety-2016-a-2021-osz-2022/>>. Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2026.

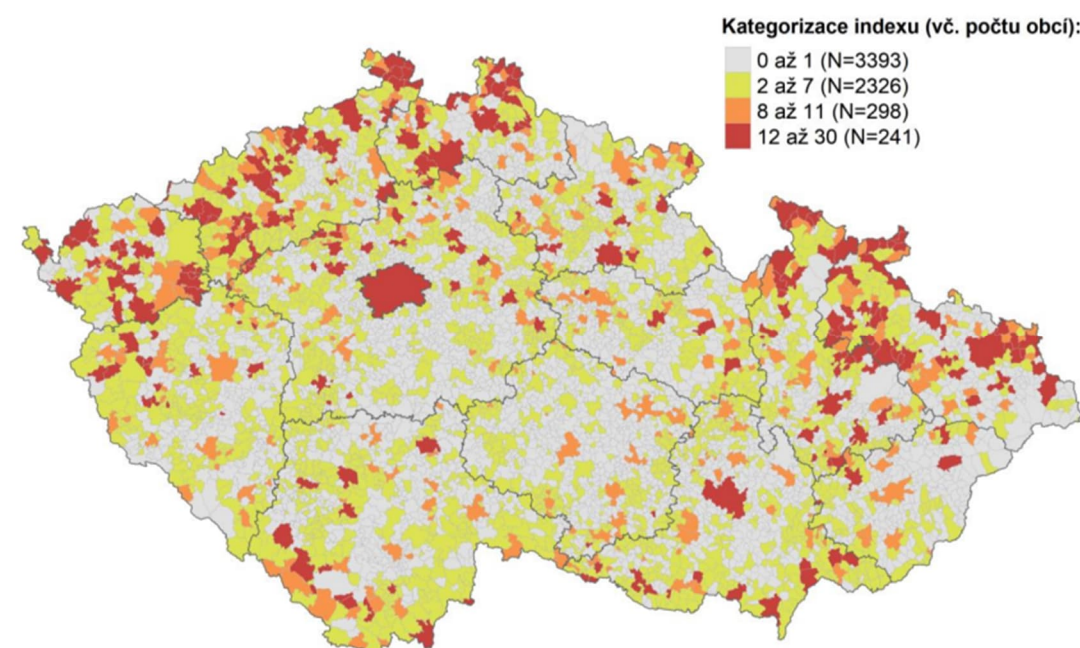
Z mezikrajského srovnání vývoje indexu sociálního vyloučení je zřejmé, že ačkoliv se hodnoty indexu každoročně mění, tak v rámci jednotlivých krajů je stav relativně stabilní a z dlouhodobého hlediska je proto jednoznačně možné identifikovat, které kraje jsou sociálním vyloučením ohrožené, a které spíše ne.

Nejzatíženější kraje jsou bez pochyby kraje Ústecký a Moravskoslezský, které se ani v jednom sledovaném roce nedostaly pod hodnotu 12 bodů, která tvoří dolní hranici té nejhorší kategorie. Velice špatný stav v oblasti sociálního vyloučení je dlouhodobě také v Karlovarském kraji, u kterého se hodnoty ISV pohybují v rozmezí 10,5–14 bodů. Nicméně aktuálně (2023) je situace v Karlovarském kraji spíše lepší (ISV = 11,2). Dokonce v roce 2023 došlo k výměně pořadí s hlavním městem Praha, které poprvé od roku 2016 překročilo hranici 12 bodů a stalo se 3. nejhůře hodnoceným krajem v ČR. Není to ovšem příliš překvapivé, jelikož hlavní město Praha dlouhodobě patří mezi kraje sociálním vyloučením více ohrožené. Kromě výše uvedených krajů patří mezi kraje ohrožené sociálním vyloučením také kraj Liberecký, který nikdy neměl hodnotu ISV nižší než 8,4 bodů.

Mezi kraje, které jsou na tom z pohledu indexu sociálního vyloučení lépe rozhodně patří Kraj Vysočina (od roku 2018 se drží pod hranicí 5 bodů), Zlínský kraj a Středočeský kraj (u obou se ISV dlouhodobě pohybuje v rozmezí 4,5–6 bodů).

Nicméně je určité nutné zmínit, že v posledním období (tj. mezi roky 2022 a 2023) došlo ve všech krajích ke zhoršení situace (meziroční nárůst ISV). Zároveň je nutné konstatovat, že obce nadprůměrně zatížené sociálním vyloučením se nachází na území všech krajů (mnohdy v tzv. vnitřních periferiích). Nejvíce ohrožených obcí bylo v roce 2023 v Ústeckém kraji (67), Moravskoslezském kraji (66), Středočeském kraji (64), Olomouckém kraji (48) a Plzeňském kraji (41).

Obr. 4.13: Index sociálního vyloučení – obce ČR v roce 2023

Zdroj: Agentura pro sociální začleňování MMR [online]. Praha: MMR ČR, 2026 [cit. 15.01.2026]. Dostupné z URL: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/ASZ_zprava_ISV_2023.pdf>.

4. SOCIODEMOGRAFICKÉ PODMÍNKY A BYDLENÍ

Na úrovni správních obvodů ORP jednoznačně nejhorší situace panuje ve správních obvodech v Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Nejvyšší hodnoty indexu sociálního vyloučení v rámci celé ČR registrují správní obvody právě v těchto krajích, zejména SO ORP Karviná (22,56), Havířov (20,46), Most (19,80), Orlová (19,46), Bílina (18,21), Ostrava (18,20), Rumburk (17,76), Chomutov (16,76), Ústí nad Labem (16,74) a Žatec (16,13).

Vysoké hodnoty ISV byly ovšem identifikovány i v dalších částech ČR, zejména u správních obvodů, které se nacházejí na vnějších periferiích ČR – SO ORP Broumov (16,36), Frýdlant (15,41), Tanvald (14,50), Kraslice (14,20) nebo Aš (13,33).

Dále je vyšší míra sociálního vyloučení identifikována také v některých správních obvodech krajských měst, zejména v SO ORP Brno (14,00), Liberec (10,66), Karlovy Vary (10,04) nebo i v hlavním městě Praha (12,00). Vysvětlení lze hledat v souvislosti s větší sociální diverzitou ve větších městech a cenou nájemného bydlení, která je v závislosti na atraktivitě daných sektorů města rozdílná.

Celkově bylo v roce 2023 v České republice identifikováno 30 správních obvodů ORP, které mají index sociálního vyloučení vyšší než 12 bodů. Tyto SO ORP tedy lze označit jako území vážně ohrožená sociálním vyloučením.

Hodnocení indexu sociálního vyloučení nižší než 7 bodů, což je hranice, která rozděluje území ohrožená a neohrožená sociálním vyloučením, bylo identifikováno u celkem 123 SO ORP (cca 60 %), tedy u větší poloviny, což lze hodnotit pozitivně. Na druhou stranu mezi hodnoty 0–1 bodu se vešlo pouze 5 SO ORP.

Správní obvody s nízkými hodnotami ISV se nejvíce koncentrují v zázemí Prahy – SO ORP Říčany (1,46), Černošice (1,60) a Brandýs nad Labem-Stará Boleslav (2,18) a Brna – SO ORP Hustopeče (1,27), Šlapanice (1,45), Židlochovice (1,87) a Rosice (2,51), tedy ve významných suburbanizačních lokalitách, které tvoří prosperující předměstí, kde je koncentrace sociálně slabších skupin nižší, což se projevuje i nižšími hodnotami indexu sociálního vyloučení. Vysoká poptávka po bydlení v těchto lokalitách zvyšuje náklady na bydlení, což ho činí nedostupnějším pro sociálně slabší obyvatelstvo, které se proto soustřeďuje spíše ve specifických lokalitách Prahy a Brna. Obdobné důvody nízké míry sociálního vyloučení lze přisoudit též SO ORP Blovice (1,15) a Přeštice (2,19), které se nacházejí v zázemí města Plzeň.

Další správní obvody ORP s nízkými hodnotami ISV se ovšem nacházejí také v mnoha lokalitách spíše venkovského charakteru (zejména v Kraji Vysočina, Zlínském a Pardubickém kraji). Zmínit lze například SO ORP Vizovice (0,78), Pacov (1,72), Valašské Klobouky (1,89), Luhačovice (1,99), Holice (2,27), Náměšť nad Oslavou (2,31) či Žamberk (2,70). Pro tyto lokality jsou charakteristické nižší sociální rozdíly a vyšší sociální soudržnost, která může částečně napomáhat k lepší integraci do zdejší populace. Tato území přitom rozhodně nelze hodnotit jako ekonomicky prosperující. Řada z nich se nacházejí na vnitřních periferiích. Je tedy zřejmé, že míru sociálního vyloučení nelze vztahovat pouze k hospodářské úrovni daného území, ale spíše k celkovému charakteru obyvatelstva a osídlení.

Index sociálního vyloučení v jednotlivých SO ORP je zachycen na grafickém listu 4.8.

4.8. Výstavba domů a bytů

Podle výsledků Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021 zahrnoval bytový fond ČR celkem 5 340 033 bytů, z toho bylo 4 480 139 obydlených bytů. Celkem 44,1 % obydlených bytů se nacházelo v rodinných domech.

Průměrná celková plocha 1 obydleného bytu činila v době sčítání 87,6 m², pro obydlené byty v bytových domech to bylo 63,5 m² a pro obydlené byty v rodinných domech 117,2 m².

Tab. 4.14: Obydlené domy v ČR podle období výstavby nebo rekonstrukce k 26. 3. 2021

	Období výstavby nebo rekonstrukce domu									nezjištěno
	1919 a dříve	1920– 1945	1946– 1970	1971– 1980	1981– 1990	1991– 2000	2001– 2010	2011– 2015	2016 a později	
ČR	10,03 %	14,31 %	15,39 %	13,21 %	10,50 %	8,81 %	13,05 %	4,85 %	5,57 %	4,27 %

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=4295&katalog=33528&pvo=SLD21012-KR&pvo=SLD21012-KR&str=v119#w=>>>. Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2025.

V porovnání s ostatními zeměmi EU má Česká republika spíše starší bytový fond. V roce 2021 bylo v ČR průměrně stáří obydlených bytových domů 58,4 let a rodinných domů 51,2 let. Podle výsledků SLDB 2021 bylo po roce 2001 postaveno nebo zrekonstruováno celkem 23,5 % obydlených domů (z celkového počtu domů, u nichž bylo zjištěno období výstavby nebo rekonstrukce).

Tab. 4.15: Vývoj počtu zahájených a dokončených bytů a vývoj intenzity bytové výstavby v ČR v letech 2014–2023

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Počet zahájených bytů	24 351	26 378	27 224	31 521	33 121	38 677	35 254	44 992	42 242	35 704
Počet dokončených bytů	23 954	25 095	27 322	28 569	33 850	36 406	34 412	34 581	39 398	38 067
Intenzita bytové výstavby	2,27	2,38	2,58	2,69	3,18	3,40	3,22	3,29	3,64	3,49

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=1353&katalog=30836&pvo=BYT11-l&pvo=BYT11-l&str=v64>>>. <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=1353&katalog=30836&pvo=BYT11-l&pvo=BYT11-l&str=v62>>>. Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2025.

Pro hodnocení rozsahu stavební činnosti v území lze využít ukazatel nazývaný jako **intenzita bytové výstavby**. Ten je vyhodnocován jako počet dokončených bytů za dané časové období v přepočtu na 1 000 obyvatel daného území. Intenzita bytové výstavby významně souvisí s celkovou ekonomickou situací v zemi. V období příznivých hospodářských podmínek se zvyšuje počet zahájených bytů. U počtu dokončených bytů se pak vliv ekonomické situace zpravidla projevuje s mírným zpožděním oproti zahájené výstavbě.

V posledních letech byla intenzita bytové výstavby v ČR ovlivněna např. opatřeními souvisejícími s pandemií Covid-19, válečným konfliktem na Ukrajině, problémy v dodavatelských řetězcích, vysokou mírou inflace i dalšími faktory. Na regionální úrovni se v intenzitě bytové výstavby odráží také rozdíly v životní úrovni a migrační preference.

V období mezi lety 2014 a 2023 lze pozorovat poměrně výrazný vzestupný trend počtu dokončených bytů. Počet dokončených bytů v roce 2023 představuje 159 % dokončených bytů o deset let dříve. Výrazně se intenzita bytové výstavby začala zvyšovat zejména od roku 2018. V letech 2020–2021 (tedy v období pandemie Covid-19) došlo ke krátkodobému útlumu intenzity bytové výstavby. Důvodem byly dočasné problémy v dodavatelských řetězcích a patrně také snížená ochota i možnost stěhování v době restriktivních opatření.

Nejvyšší intenzita bytové výstavby ve sledovaném období byla v roce 2022 (téměř 40 000 dokončených bytů). V roce 2023 dochází k opětovnému zpomalení intenzity bytové výstavby. Vzhledem k tomu, že v roce 2023 počet dokončených bytů výrazně převýšil počet zahájených bytů, lze očekávat, že pokles intenzity bytové výstavby bude pokračovat i v následujících letech.

Tab. 4.16: Počet dokončených bytů a intenzita bytové výstavby v jednotlivých krajích v letech 2020–2023

Území	Dokončené byty					Intenzita bytové výstavby 2020–2023 – roční průměr
	2020	2021	2022	2023	Celkem	
Česká republika	34 412	34 581	39 398	38 067	146 458	3,36
hlavní město Praha	5 449	5 228	6 575	6 410	23 662	4,27
Středočeský kraj	6 836	6 376	7 889	6 634	27 735	4,76
Jihočeský kraj	1 667	1 725	2 012	2 364	7 768	2,97
Plzeňský kraj	2 506	2 413	2 519	2 449	9 887	4,03
Karlovarský kraj	549	605	922	771	2 847	2,41
Ústecký kraj	1 146	1 290	1 342	1 272	5 050	1,56
Liberecký kraj	788	864	1 046	1 186	3 884	2,15
Královéhradecký kraj	1 488	1 725	1 816	1 659	6 688	3,00

Území	Dokončené byty					Intenzita bytové výstavby 2020–2023 – roční průměr
	2020	2021	2022	2023	Celkem	
Pardubický kraj	1 568	1 622	1 847	1 940	6 977	3,29
Kraj Vysočina	1 556	1 868	1 813	1 695	6 932	3,35
Jihomoravský kraj	4 451	4 789	4 669	5 294	19 203	3,91
Olomoucký kraj	2 212	1 916	2 543	2 020	8 691	3,43
Zlínský kraj	1 478	1 469	1 643	1 684	6 274	2,70
Moravskoslezský kraj	2 718	2 691	2 762	2 689	10 860	2,28

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=686&katalog=30836&pvo=BYT04-F&pvo=BYT04-F&c=v3-8__RP2023#w=>>.

Zejména v územích menšího rozsahu (s menším počtem obyvatel) může být roční intenzita bytové výstavby ovlivněna realizací nějakého konkrétního projektového záměru většího rozsahu, který byl ve sledovaném roce dokončen, přičemž to nemusí odpovídat dlouhodobému stavu v území. Z toho důvodu je intenzita bytové výstavby pro potřeby územního srovnání mezi jednotlivými kraji a správními obvody ORP vyhodnocována jako **roční průměr za 4leté období 2020–2023**. Tím by mělo dojít k eliminování případných jednorázových výkyvů.

Ve čtyřletém sledovaném období (2020–2023), bylo nejvíce bytů dokončeno ve Středočeském kraji (cca 28 tisíc dokončených bytů), hlavním městě Praha (cca 24 tisíc) a Jihomoravském kraji (cca 19 tisíc). V dalších krajích byl počet dokončených bytů v tomto období výrazně nižší (nejméně kraj Karlovarský – necelé 3 tisíce dokončených bytů). Nicméně hodnocení absolutních hodnot počtu dokončených bytů nemá příliš smyslu, neboť je přímo vázán na počet obyvatel. Např. v Moravskoslezském kraji bylo v letech 2020 až 2023 dokončeno celkem 10 860 bytů, čímž se řadí s velkým odstupem na čtvrtou nejvyšší pozici. Intenzita bytové výstavby zde ovšem byla 3. nejnižší.

Důležité je proto zejména srovnání intenzity bytové výstavby. Ta byla ve sledovaném období taktéž nejvyšší ve Středočeském kraji (4,76) a hlavním městě Praha (4,27). Jihomoravský kraj (3,91) se v tomto ukazateli ovšem umístil až na 4. místě, neboť ho předběhl Plzeňský kraj (4,03). Ve všech těchto čtyřech krajích nicméně platí, že je zde mimořádná poptávka po bydlení z důvodu vnitřní i vnější migrace a intenzita bytové výstavby je zde proto vyšší.

Opačná je situace v Moravskoslezském (2,28) a zejména v Ústeckém (1,56) kraji, které čelí dlouhodobému odlivu obyvatel a bytový trh zde proto není vystaven nadměrnému tlaku. Tomu odpovídá i velice nízká intenzita bytové výstavby. Ta je nízká také v Libereckém (2,15) a Karlovarském (2,41) kraji.

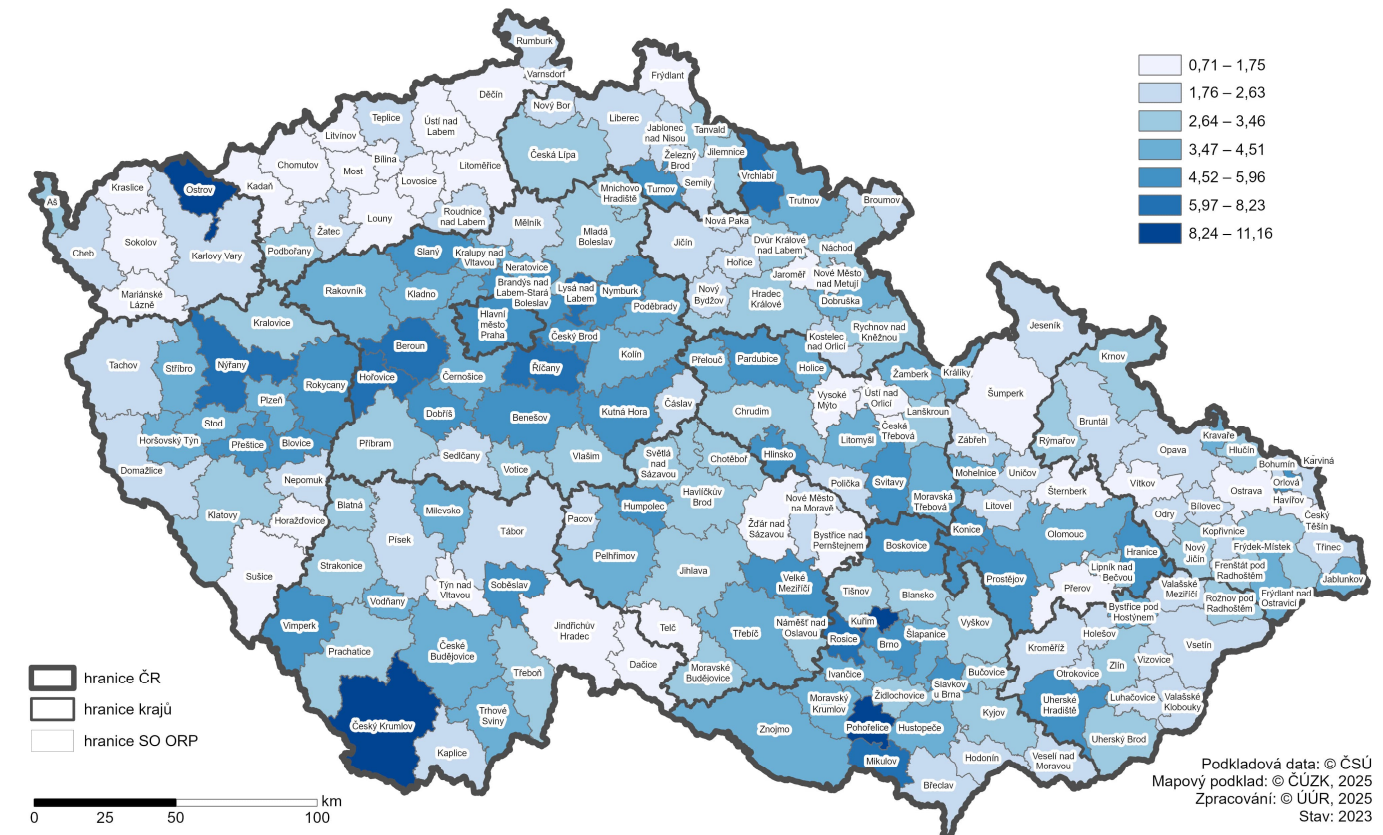
Na úrovni SO ORP je v období 2020–2023 možno identifikovat nejvyšší intenzitu bytové výstavby převážně ve dvou typech regionů – suburbánních oblastech a oblastech významných z pohledu cestovního ruchu (případně v regionech kde dochází ke kombinaci obojího).

Vysoké hodnoty intenzity bytové výstavby vykazují zejména správní obvody ORP v blízkosti Prahy, Brna a Plzně – např. SO ORP Pohořelice (9,43), Lysá nad Labem (9,30), Český Brod (7,68), Říčany (7,20), Slavkov u Brna (6,81) nebo Nýřany (6,76). Spíše z důvodu cestovního ruchu bude vysoká intenzita bytové výstavby v SO ORP Mikulov (6,60), Poděbrady (6,45), Vimperk (5,68), Ostrov (5,14) nebo Český Krumlov (5,10).

Výrazně podprůměrné hodnoty intenzity bytové výstavby je možné sledovat především ve správních obvodech ORP v Ústeckém kraji, v Moravskoslezském kraji a v některých SO ORP dalších krajů (převážně se nacházejících v periferních oblastech). Intenzitu menší než 1 dokončený byt na 1 000 obyvatel v letech 2020–2023 mají SO ORP Bílina (0,7), Most (0,72) a Písek (0,97).

Počet dokončených bytů za 1 rok na 1 000 obyvatel (průměr za 4leté období 2020–2023) v jednotlivých SO ORP je zachycen na grafickém listu 4.9.

Obr. 4.14: Intenzita bytové výstavby v jednotlivých SO ORP za rok 2023

Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

Přímo v roce 2023 se intenzita bytové výstavby v jednotlivých správních obvodech od dlouhodobějších trendů příliš nelišila (viz Obr. 4.14). Nejvyšší intenzity bytové výstavby v roce 2023 je možné sledovat u SO ORP Ostrov (11,16), Kuřim (10,49), Pohořelice (9,91) a Český Krumlov (9,65). Všechny tyto správní obvody dosáhly vysokých hodnot i při sledování 4letého průměru. Podobné je to i v případě dalších správních obvodů (např. SO ORP Nýřany, Rosice, Lysá nad Labem, Říčany, Mikulov či Beroun). Vysoká intenzita bytové výstavby tedy i v roce 2023 převažuje zejména v ekonomicky silnějších regionech (jádrové oblasti Středočeského, Jihomoravského nebo Plzeňského kraje), kde dochází k intenzivní rezidenční suburbanizaci, případně v regionech, kde vysoká intenzita bytové výstavby může souviset s rozvojem cestovního ruchu.

V roce 2023 trvají též nepříznivé trendy. Nejhuře jsou na tom správní obvody v Ústeckém kraji, kde se žádný správní obvod nedostal s hodnotou intenzity bytové výstavby přes 3 dokončené byty na 1 000 obyvatel. Podobné jsou na tom také některé správní obvody v dalších strukturálně postižených regionech, tedy v Moravskoslezském a Karlovarském kraji. Dále se ve skupině s nejnižšími hodnotami objevují SO ORP nacházející se buď na vnější nebo vnitřní periferii území ČR. Obecně se jedná převážně o oblasti, které trpí úbytkem obyvatel. S tím souvisí rostoucí počet prázdných a nevyužívaných bytů, a tudíž zde neexistuje taková poptávka po nové výstavbě. Atraktivita těchto regionů pro případné investory, kteří by měli zájem o výstavbu nových bytů, je tak velmi nízká. Vůbec nejhuře na tom v roce 2023 s intenzitou bytové výstavby byly SO ORP Most (0,71), Bílina (0,77), Týn nad Vltavou (0,78), Jaroměř (0,81) a Česká Třebová (0,96).

4.9. Podíl obyvatel napojených na veřejnou technickou infrastrukturu

Průběžná statistika sledující napojení obyvatel na veřejnou technickou infrastrukturu eviduje údaje o napojení na kanalizační síť, o zavedení plynu do domácnosti, o obydlich s vodovodem v bytě a podíl domácností s připojením k internetu. První tři charakteristiky jsou dostupné pro územní úroveň SO ORP, podíl domácností s připojením k internetu je evidován pouze za kraje. Všechny tyto ukazatele jsou jednotlivě popsány v samostatných podkapitolách dále v textu.

4.9.1. Podíl obyvatel bydlících v obydlených bytech napojených na veřejnou kanalizační síť

Český statistický úřad každoročně provádí šetření, kdy prostřednictvím *ročních výkazů o vodovodech a kanalizacích* od provozovatelů vodovodů a kanalizací shromažďuje údaje o výrobě a dodávkách pitné a užitkové vody, odvádění a čištění odpadních vod pro hodnocení vývoje oboru vodovodů a kanalizací. Publikované výstupy za kraje a celou republiku jsou souhrnem dat za zpracované výkazy a matematického dopočtu.

Dle výše popsaného šetření se podíl obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci v České republice v posledních pěti letech pohyboval mezi 85,5–87,5 %, nedochází tak k zásadnějším změnám. Proto je, spíše než vývoj v čase, zajímavá regionální diferenciacce tohoto ukazatele.

V hlavním městě Praha (99,9 %) a v Karlovarském kraji (100,0 %) je na kanalizační síť dle šetření připojeno takřka veškeré obyvatelstvo. Přes 90 % se podíl obyvatel trvale bydlících v domech napojených na kanalizaci dlouhodobě pohybuje také ve Zlínském a Jihomoravském kraji. Naopak ve třech krajích jsou evidovány podíly, které jsou dlouhodobě pod 80 %. Jedná se o kraje Středočeský (77,5 %), Pardubický (77,2 %) a Liberecký (72,7 %).

Tab. 4.17: Vývoj podílu obyvatel trvale bydlících v domech napojených na kanalizaci (%) v jednotlivých krajích v letech 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Česká republika	85,5	86,1	87,4	87,3	86,7
hlavní město Praha	99,1	99,1	100,0	99,6	99,9
Středočeský kraj	74,4	74,8	76,9	77,9	77,5
Jihočeský kraj	86,3	86,2	86,4	86,1	85,6
Plzeňský kraj	85,9	85,0	88,4	87,4	84,7
Karlovarský kraj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ústecký kraj	83,5	86,8	88,7	86,7	86,6
Liberecký kraj	69,5	73,9	74,3	73,4	72,7
Královéhradecký kraj	78,9	79,6	80,3	81,1	80,1
Pardubický kraj	74,8	74,7	76,6	78,6	77,2
Kraj Vysočina	88,0	87,2	87,8	87,7	86,3
Jihomoravský kraj	90,3	91,0	92,9	92,0	91,2
Olomoucký kraj	85,6	86,1	86,3	87,3	87,1
Zlínský kraj	95,9	96,0	97,4	97,1	96,4
Moravskoslezský kraj	83,0	83,6	84,9	85,0	84,0

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&z=T&f=TABULKA&katalog=35341&sp=A&pvo=ZPR14&c=v3%7E8__RP2023&str=v4>. Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2025.

Údaje z šetření, popsaná výše, je možné doplnit informacemi ze SLDB, v rámci kterého se zjišťuje podíl obyvatel bydlících v obydlených bytech napojených na veřejnou kanalizační síť i pro menší územní celky. Údaje ze SLDB by navíc měli být přesnější než údaje z šetření ročních výkazů o vodovodech a kanalizacích. Podle údajů

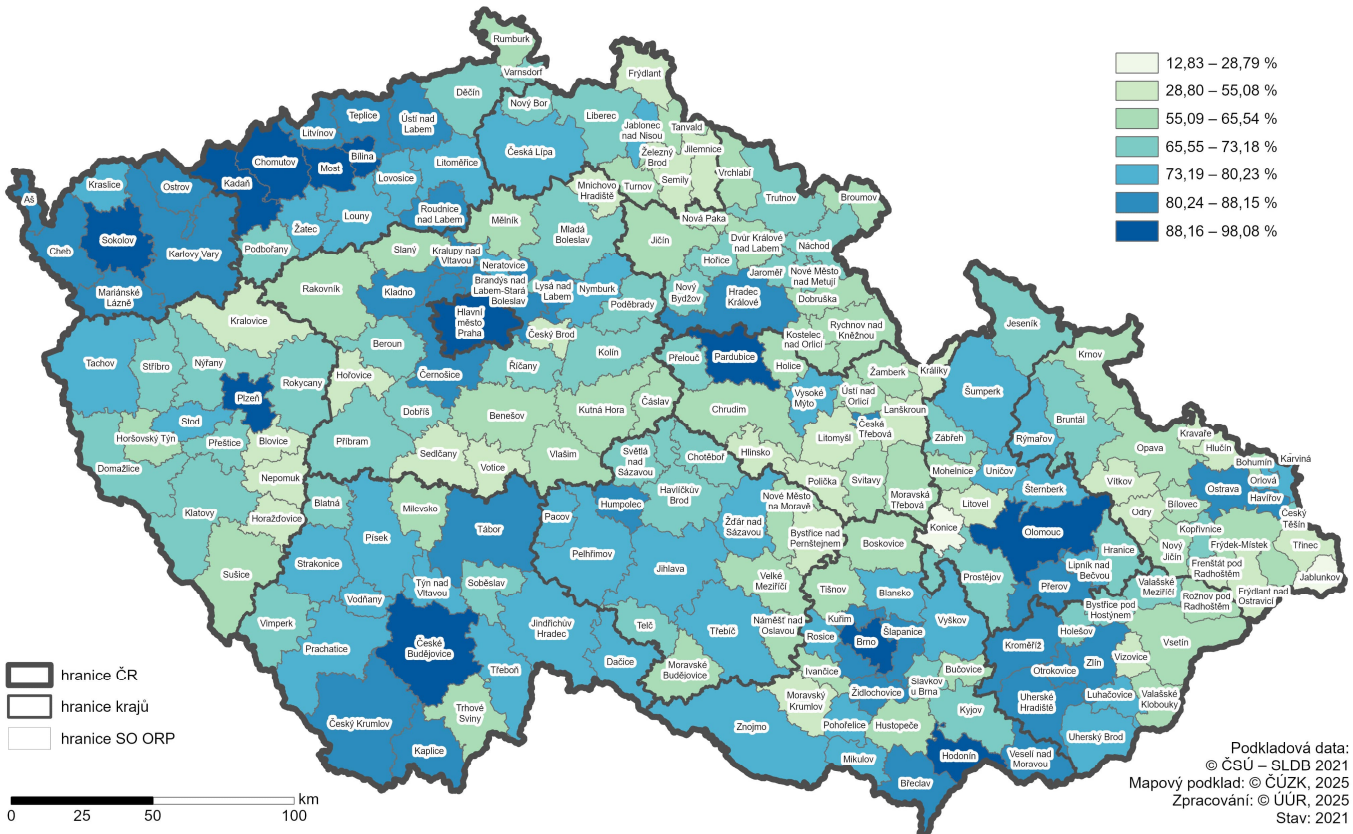
ze SLDB 2021 bydlelo v ČR 78,0 % obyvatel v obydlených bytech napojených na veřejnou kanalizační síť (bez ohledu na způsob likvidace odpadních vod).

V rámci členění na úrovni SO ORP jsou vysoké podíly obyvatel bydlících v obydlených bytech napojených na veřejnou kanalizační síť patrné zejména u správních obvodů velkých měst. Vůbec nejvyšší podíly mají hlavní město Praha (98,08 %) a SO ORP Brno (98,07 %), které následují SO ORP Most (96,11 %), Chomutov (94,13 %) a Plzeň (93,22 %). Vysoké podíly mají například také SO ORP Pardubice, České Budějovice nebo Olomouc. Potvrzuje se tak, že v městském prostředí je, oproti venkovu, kanalizace obvyklým standardem.

Kromě správních obvodů velkých měst je možné sledovat výraznější podíly připojených obyvatel na kanalizaci zejména u správních obvodů v Karlovarském a Ústeckém kraji. Vysoké podíly v těchto krajích jsou dány jejich dlouhodobou strategií a investicemi do technické infrastruktury (tlak na kvalitní čištění odpadních vod). Tyto kraje, zvláště kraj Ústecký, se vyznačují hustší sídelní strukturou tvořenou zejména většími městy a s malým podílem rozptýlených venkovských sídel, tedy příhodnou sídelní strukturou pro budování kanalizace. Navíc se v těchto krajích hojně vyskytuje těžební a chemický průmysl, ale také lázeňství, tedy odvětví, která vyžadují odpovídající vodo hospodářská řešení, s důrazem na ochranu kvality vod, což podpořilo i rozsáhlé budování kanalizace.

Naopak nízké podíly obyvatel bydlících v obydlených bytech napojených na veřejnou kanalizační síť je možné identifikovat v různých částech ČR, přičemž důvody jsou zpravidla lokálního charakteru. V celkem 15 SO ORP žilo méně než 50 % obyvatel v bytech napojených na veřejnou kanalizační síť. Zdaleka nejhůře je na tom SO ORP Konice, kde je podíl obyvatel připojených na kanalizaci pouze necelých 13 % (12,83 %). S odstupem ho následují SO ORP Jablunkov (28,79 %) a Frýdlant nad Ostravicí (39,16 %). Žádný další správní obvod ORP nemá podíl nižší než 40 %. Obecně mají nižší podíly obyvatel bydlících v obydlených bytech napojených na veřejnou kanalizační síť zejména správní obvody v Libereckém, Moravskoslezském a Pardubickém kraji.

Obr. 4.15: Podíl obyvatel bydlících v obydlených bytech napojených na veřejnou kanalizační síť v jednotlivých SO ORP – stav k 26. 3. 2021

Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

4.9.2. Podíl obyvatel bydlících v obydlených bytech s plynem zavedeným do bytu

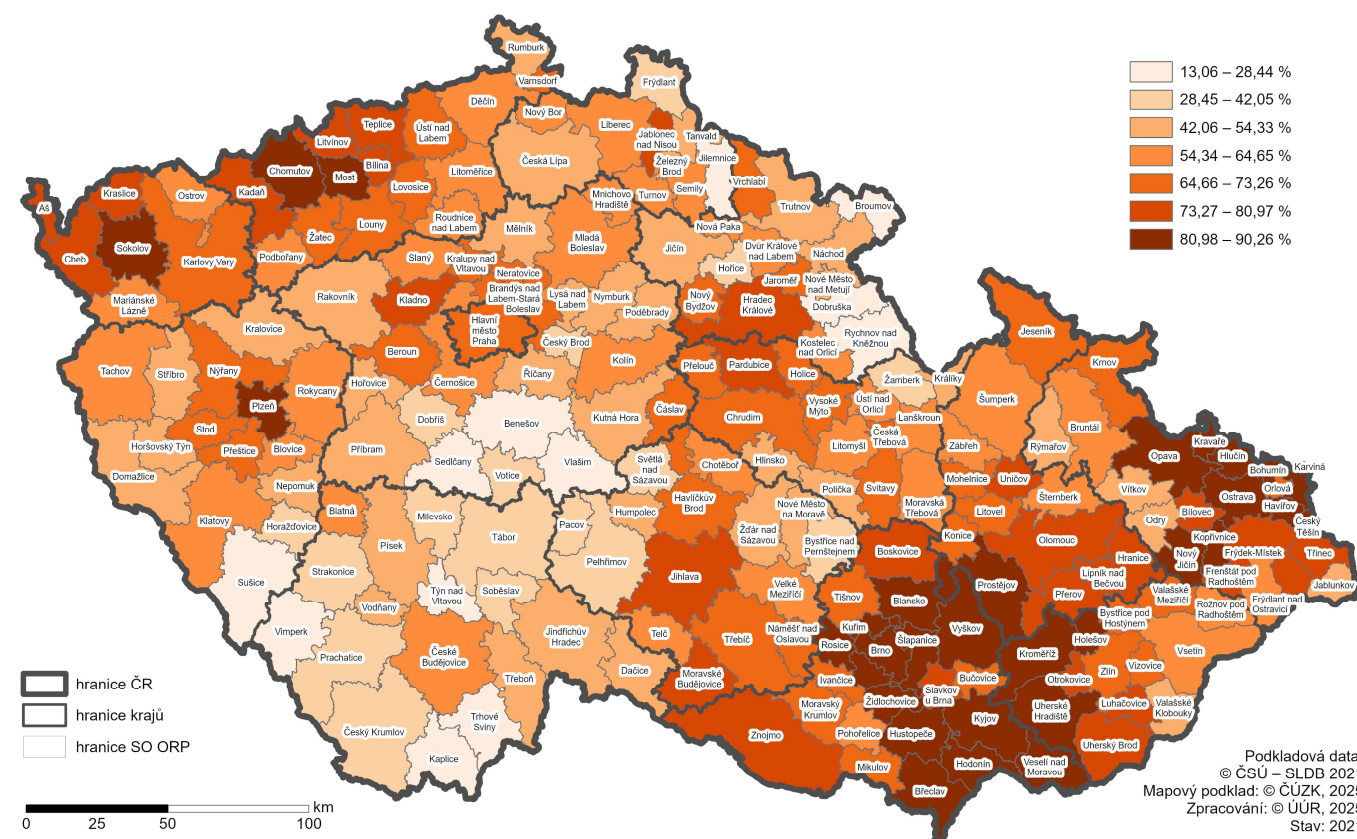
Komplexní údaje o plynofikaci území, tedy o tom, jaký podíl obyvatel žije v bytech s plynem zavedeným do bytu, poskytuje pouze SLDB. Nejaktuálnější údaje jsou tak k dispozici ze SLDB 2021 s platností k 26. 3. 2021. Dle těchto údajů žilo celkem 68,3 % obyvatel v obydlených bytech s plynem zavedeným do bytu, z toho většina měla plyn z veřejné sítě.

Z regionálního hlediska existují značné rozdíly v hodnotách podílu obyvatel v bytech s připojením na plyn. Tyto rozdíly jsou mimo jiné ovlivněny geografickými podmínkami, hustotou osídlení a rozptýleností zástavby. Nejvyšší podíl obyvatel bydlících v obydlených bytech s plynem zavedeným do bytu je v Jihomoravském kraji (81,7 %) a Moravskoslezském kraji (80,9 %), naopak nejmenší podíly obyvatel je možné sledovat v kraji Jihočeském (45,4 %), Libereckém (54,4 %), Středočeském a Královéhradeckém (oba 55,8 %).

Tomu převážně odpovídá i podíl plynofikace na úrovni správních obvodů ORP. Nejvyšší podíly obyvatel bydlících v bytech s plynem zavedeným do bytu dosahují právě správní obvody v Moravskoslezském a Jihomoravském kraji – např. SO ORP Havířov (90,26 %), Český Těšín (90,09 %), Ostrava (89,67 %), Karviná (89,51 %), Kyjov (88,10 %), Veselí nad Moravou (88,08 %) nebo Hodonín (87,85 %). Stejně tak nejnižší podíly mají správní obvody zejména v Jihočeském, Středočeském a Královéhradeckém kraji – např. Týn nad Vltavou (13,06 %), Sedlčany (17,59 %), Vimperk (19,08 %), Broumov (19,35 %) nebo Rychnov nad Kněžnou (21,80 %).

Vysoká míra plynofikace v prostoru jižní a střední Moravy je dána historicky. Regionem prochází hlavní tranzitní plynovod a v Jihomoravském kraji se nachází velké kompresorové stanice a uzly, což zde umožnilo levnou a rychlou distribuci plynu do obcí. V Moravskoslezském kraji, zejména v okolí Ostravy, na plyn v 70. až 80. letech přešla velká část energeticky náročného průmyslu. Obdobně lze argumentovat i v případě SO ORP Most, Chomutov a Sokolov, kde jsou podíly obyvatel žijících v bytech se zavedeným plynem taktéž vysoké.

Obr. 4.16: Podíl obyvatel bydlících v obydlených bytech s plynem zavedeným do bytu v jednotlivých SO ORP – stav k 26. 3. 2021

Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

4.9.3. Podíl obyvatel bydlících v obydlených bytech s vodovodem v bytě

Český statistický úřad každoročně provádí šetření, kdy prostřednictvím ročních výkazů o vodovodech a kanalizacích od provozovatelů vodovodů a kanalizací shromažďuje údaje o výrobě a dodávkách pitné a užitkové vody, odvádění a čištění odpadních vod pro hodnocení vývoje oboru vodovodů a kanalizací. Publikované výstupy za kraje a celou republiku jsou souhrnem dat za zpracované výkazy a matematického dopočtu.

Dle výše popsaného šetření se podíl obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů pohyboval mezi 94,5–96,0 %. Situace je tedy poměrně stabilní a podíl obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu je vysoký.

Územní diferenciaci v podílu obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů jsou nejmenší ze všech sledovaných infrastruktur. Nejlépe jsou vodou zásobováni obyvatelé v hlavním městě Praha (100 %), Karlovarském kraji (100 %), Moravskoslezském kraji (99,8 %) a Ústeckém kraji (97,7 %). Nejhůře jsou na tom, kraje Plzeňský (85,6 %) a Středočeský (86,1 %), které jako jediné měly v roce 2023 podíl obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů nižší než 90 %.

Tab. 4.18: Vývoj podílu obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů (%) v jednotlivých krajích v letech 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Česká republika	94,6	94,6	96,0	95,6	94,5
hlavní město Praha	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Středočeský kraj	86,5	85,9	88,4	88,4	86,1
Jihočeský kraj	89,4	89,5	90,8	91,3	90,2
Plzeňský kraj	85,9	85,7	88,7	87,5	85,6
Karlovarský kraj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ústecký kraj	98,0	98,1	99,9	97,9	97,7
Liberecký kraj	93,0	93,3	94,4	93,1	92,0
Královéhradecký kraj	94,6	94,7	97,0	97,1	95,0
Pardubický kraj	97,0	96,6	98,2	99,0	97,2
Kraj Vysočina	94,8	96,4	96,4	96,6	94,3
Jihomoravský kraj	95,1	95,6	97,4	96,6	95,3
Olomoucký kraj	93,4	93,8	95,6	96,7	94,1
Zlínský kraj	96,0	96,1	97,6	97,2	96,4
Moravskoslezský kraj	99,9	99,9	99,9	99,7	99,8

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&z=T&f=TABULKA&katalog=35341&sp=A&pvo=ZPR12&c=v3%7E8_RP2019&str=v4>. Upraveno: Ústav územního rozvoje, 2025.

Údaje z šetření, popsaná výše, je možné doplnit informacemi ze SLDB, v rámci kterého se zjišťuje podíl obyvatel, kteří bydlí v obydlených bytech a mají přístup k vodě z vodovodu (v bytě nebo v domě, veřejný i soukromý). Tyto údaje SLDB zjišťuje i za menší územní celky a mělo by jít o přesnější údaje než v případě údajů z šetření ročních výkazů o vodovodech a kanalizacích. Podle údajů ze SLDB 2021 bydlelo v ČR 99,6 % obyvatel v bytech s přístupem k vodě z vodovodu. Dle SLDB 2021 mají taktéž všechny kraje tento podíl vyšší než 99 % (nejnižší podíl má Středočeský kraj – 99,2 %).

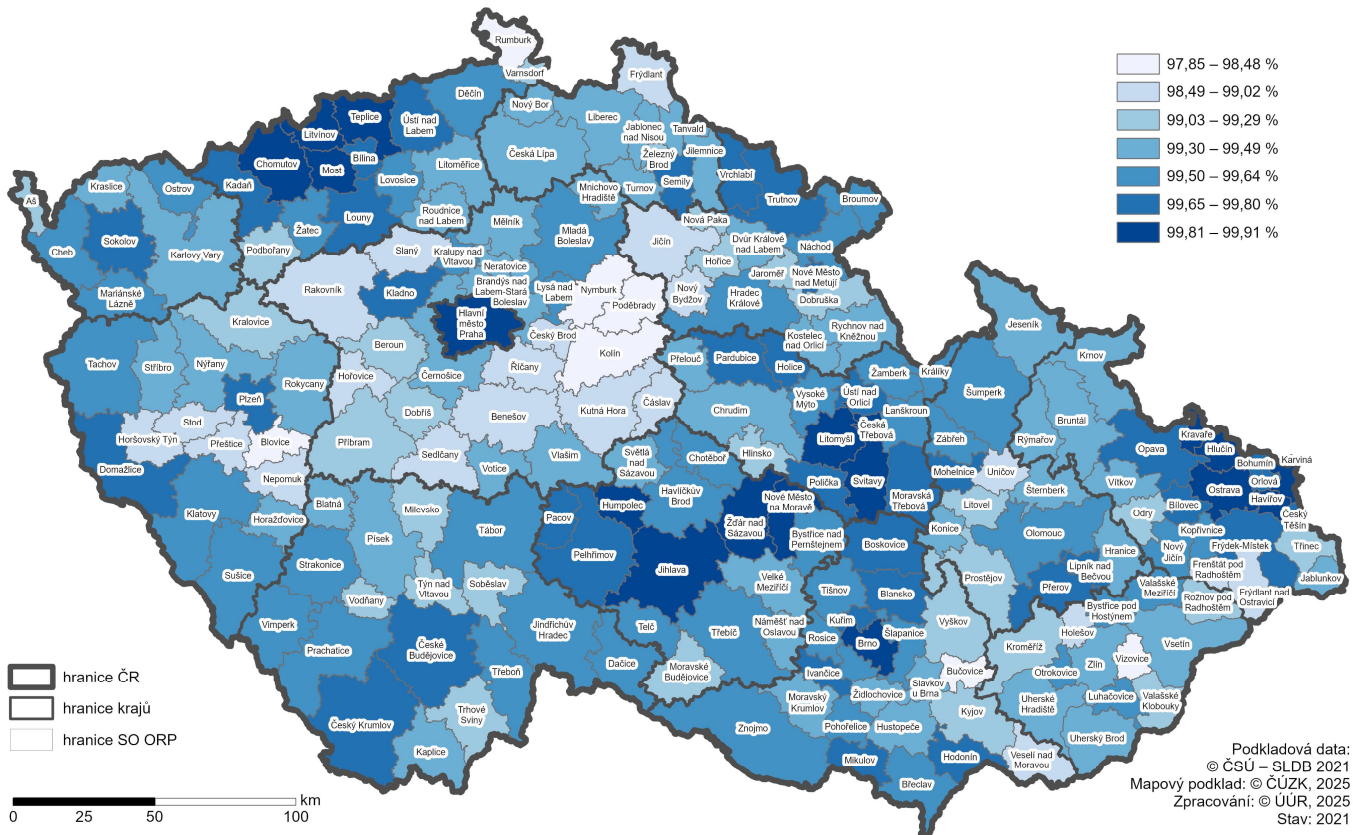
V rámci členění na úrovni SO ORP má taktéž většina správních obvodů ORP podíly obyvatel, kteří bydlí v obydlených bytech a mají přístup k vodě z vodovodu, vyšší než 99 %. Pouze 27 SO ORP má podíl nižší než 99 %, přičemž hned 12 z nich se nachází ve Středočeském kraji – např. SO ORP Nymburk (98,11 %), Poděbrady (98,19 %) nebo Kolín (98,34 %). Vyšší počet těchto SO ORP je možné sledovat také v Plzeňském kraji (celkem 5), v případě dalších krajů jde spíše o solitéry. Vůbec nejnižší podíl obyvatel, kteří bydlí v obydlených bytech a mají

4. SOCIODEMOGRAFICKÉ PODMÍNKY A BYDLENÍ

přístup k vodě z vodovodu byl zaznamenán v SO ORP Vizovice (97,85 %). Jde o jediný správní obvod ORP s podílem nižším než 98 %.

Téměř 100% podíl obyvatel, kteří bydlí v obydlených bytech a mají přístup k vodě z vodovodu (tj. 99,9 %), byl oproti tomu zaznamenán v hlavním městě Praha, SO ORP Žďár nad Sázavou, Kravaře, Brno a Ostrava.

Obr. 4.17: Podíl obyvatel bydlících v obydlených bytech s vodovodem v bytě v jednotlivých SO ORP – stav k 26. 3. 2021

Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

4.9.4. Podíl domácností s připojením k internetu

Zatímco ještě v roce 2005 bylo v České republice pouze necelých 20 % domácností s připojením k internetu, tak v roce 2023 už to bylo téměř 90 %, přičemž domácnosti s dětmi už mají připojení internetu téměř ze 100 % (domácnosti bez dětí zatím pouze 83,4 %). Z toho lze usuzovat, že bez připojení k internetu zůstávají spíše starší generace (domácnosti seniorů). Vysoké tempo růstu podílu bylo zaznamenáno cca do roku 2014. Od té doby se podíl zvyšuje už jen pozvolně. Přesto lze předpokládat, že podíl domácností s připojením k internetu dále poroste až ke 100% hranici.

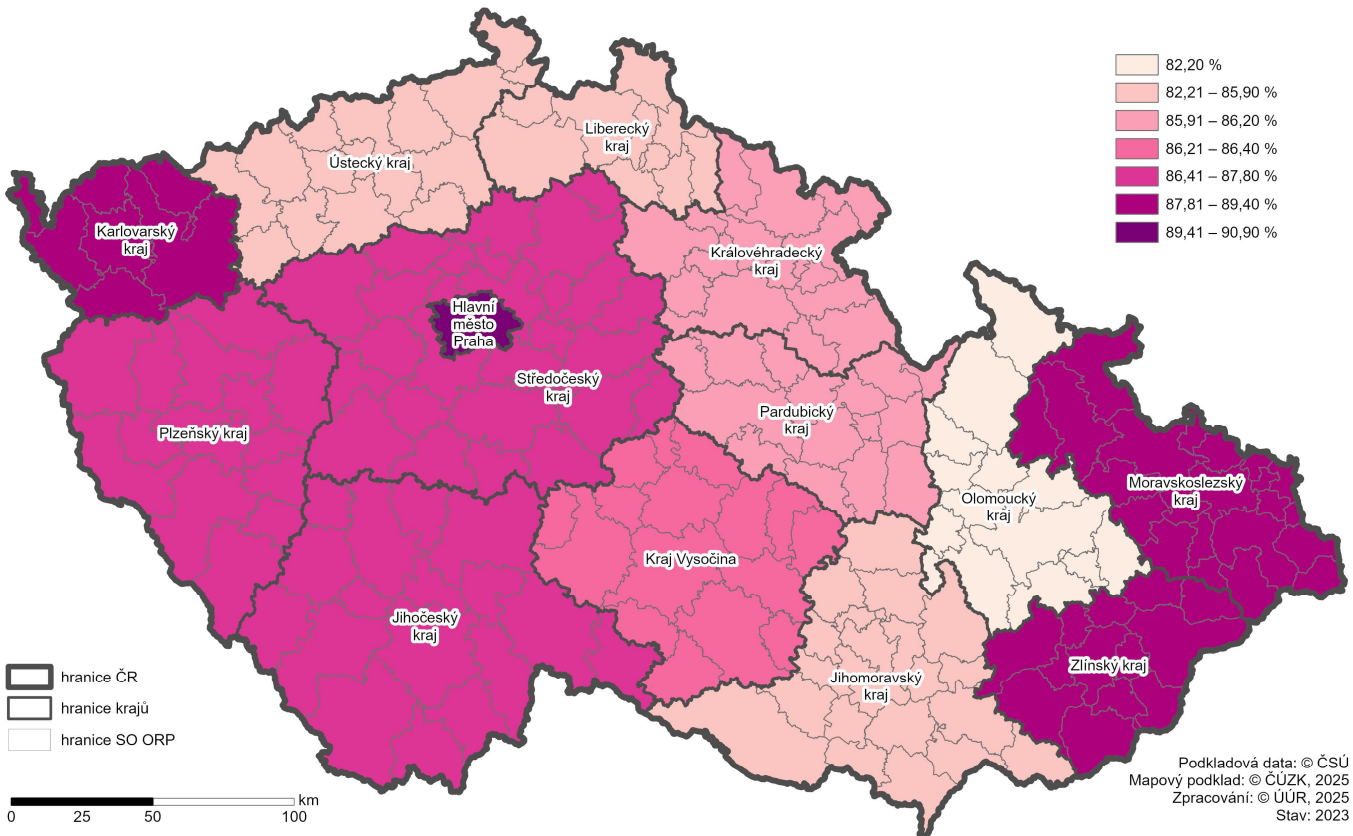
Tab. 4.19: Vývoj podílu domácností s připojením k internetu (%) v jednotlivých krajích v letech 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Česká republika	81,1	81,7	83,0	85,4	87,5
hlavní město Praha	84,9	84,7	86,9	88,8	90,9
Středočeský kraj	82,6	83,1	83,9	85,2	87,3
Jihočeský kraj	78,6	80,5	83,7	86,5	87,5
Plzeňský kraj	83,2	85,2	86,5	87,5	

	2019	2020	2021	2022	2023
Karlovarský kraj	81,5	81,8	85,6	86,8	89,4
Ústecký kraj	74,8	75,8	78,0	82,2	85,7
Liberecký kraj	79,5	81,5	83,0	84,8	85,8
Královéhradecký kraj	79,3	81,3	81,4	83,6	86,2
Pardubický kraj	78,6	79,5	80,6	82,5	86,2
Kraj Vysočina	83,4	85,1	85,8	86,5	86,4
Jihomoravský kraj	81,4	81,5	82,3	83,6	85,9
Olomoucký kraj	76,3	78,8	79,0	80,5	82,2
Zlínský kraj	83,6	82,8	83,7	85,7	88,7
Moravskoslezský kraj	82,3	82,8	84,2	86,6	88,7

Zdroj: Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=2705&katalog=31031&pvo=ICT03B&pvo=ICT03B#w=>>>.

Obr. 4.18: Podíl domácností s připojením k internetu v jednotlivých krajích ČR k 31. 12. 2023

Zpracoval: Ústav územního rozvoje, 2025.

Největší podíl domácností s připojením k internetu je v hlavním městě Praha, kde jako v jediném kraji podíl přesahuje 90 % domácností. Vyrovnané jsou pak podíly v Karlovarském, Moravskoslezském a Zlínském kraji, kde jsou podíly taktéž relativně vysoké v rozmezí 88–90 %. U většiny dalších krajů se pak podíly domácností s připojením k internetu pohybují mezi 85,5–88 %. Rozdíly mezi jednotlivými kraji jsou tedy poměrně malé. Výjimkou je pouze Olomoucký kraj, který s podílem 82,2 % výrazněji zaostává za ostatními kraji.

Regionální diferenciace lze vysvětlit následovně. Vysoké podíly domácností s připojením k internetu je možné sledovat zejména v lokalitách hustěji osídlených (více urbanizovaných) s vyšší hustotou sítě kabelového internetu, kde jsou díky tomu nižší náklady na pokrytí domácností internetem.

Nízký podíl Olomouckého kraje určují zejména periferní regiony severní části kraje, kde je mnoho rozptýlených obcí ležících v komplikovaném terénu. Operátoři zde investují pomaleji, jelikož je zde nižší návratnost. Do statistiky promlouvá též demografická struktura obyvatelstva – regiony s velmi starou populací (např. SO ORP Jeseník, Šumperk), což pravděpodobně koreluje s nižším zájmem o internetové připojení.

III. Závěrečný souhrn

Demografické podmínky

Počet obyvatel České republiky se dlouhodobě zvyšuje. Za posledních 20 let (2004–2023) se počet obyvatel ČR zvýšil o necelých 700 tisíc osob. Dlouhodobí nárůst počtu obyvatel ČR je dán především kladným migračním saldem. Přirozený přírůstek je dlouhodobě nízký a v posledních letech dokonce výrazně záporný.

Nejvýraznější přírůstek stěhováním byl zaznamenán v letech 2022–2023, kdy do ČR přišlo abnormálně velké množství cizinců. Hlavním důvodem byla ruská vojenská invaze na Ukrajinu v únoru 2022, která zahájila rusko-ukrajinský válečný konflikt a vyvolala výraznou migrační vlnu z Ukrajiny do téměř celé západní Evropy vč. ČR. Příchod vysokého počtu migrantů z Ukrajiny (až 400 tisíc) a jejich usazení v různých částech ČR výrazně ovlivňuje celou řadu demografických a statistických dat.

Vývoj přirozené měny obyvatelstva v ČR v posledních letech výrazně ovlivnila pandemie Covid-19, která v letech 2020–2022 vedla primárně k výraznému zvýšení úmrtnosti a sekundárně (v kombinaci s dalšími vlivy) i ke snížení porodnosti. Rapidní snížení porodnosti, které započalo v roce 2022, je pravděpodobně reakcí společnosti na nepříznivé životní podmínky a nestabilní geopolitickou situaci ve světě (válka na Ukrajině, pandemie Covid-19 a jiné), způsobující obavy z budoucnosti a snižující motivaci zakládat rodinu. Nicméně je nutné konstatovat, že v České republice, stejně jako v dalších vyspělých zemích, je nízká porodnost dlouhodobým trendem, který zde začal již před rokem 1990 (aktuálně se pouze prohlubuje).

Populace České republiky dlouhodobě zaznamenává trend populačního stárnutí (způsobený snižující se porodností a současně snižující se úmrtností – roste naděje dožití u žen i u mužů), který má (a bude mít) nepříznivé ekonomické a sociální dopady. Dlouhodobě se zvyšuje průměrný věk a zhoršuje se také index stáří. Postupně tedy dochází ke změně věkové struktury obyvatelstva z takzvaného stacionárního typu na typ regresivní, kdy dochází ke snižování obyvatel v předproduktivním a produktivním věku, a naopak dochází k nárůstu podílu populace v poproduktivním věku. Jsou zde sice patrné jisté výkyvy a náznaky zlepšení situace v některých letech (např. vlivem migrace), ale celkový trend rozložení jednotlivých věkových skupin obyvatelstva není vyhovující a nízká plodnost a porodnost v posledních letech nasvědčují prohlubování problému.

Vzdělanostní struktura obyvatelstva ČR se celkově zlepšuje (snižuje se počet osob s nejnižší základní vzdělání, a naopak se zvyšuje podíl osob s vysokoškolským vzděláním), přesto je stále možné pozorovat ve vzdělanosti obyvatelstva výrazné regionální rozdíly.

Ačkoliv lze Českou republiku stále považovat za národnostně homogenní stát, tak se stále zvyšuje počet cizinců, kteří zde žijí. Vzhledem k rapidnímu zvýšení počtu cizinců mezi roky 2021 a 2022 (z důvodu války na Ukrajině – viz výše) se podíl cizinců z celkového počtu obyvatel ČR zvýšil na téměř 10 % (9,75 % v roce 2023). Největší část z nich tvoří Ukrajinci (cca 570 tisíc), Slováci (cca 120 tisíc) a Vietnamci (cca 70 tisíc).

Na základě sledování několika vybraných sociálních ukazatelů je konstruován index sociálního vyloučení, který umožňuje srovnání míry sociálního vyloučení v jednotlivých částech ČR (až do úrovně obcí). Dlouhodobě se díky indexu sociálního vyloučení potvrzuje, že sociálním vyloučením jsou výrazně zasaženy především kraje Ústecký, Moravskoslezský a Karlovarský, u kterých se tato skutečnost projevuje v celkovém socioekonomickém stavu těchto regionů (jde o strukturálně postižené kraje).

Bydlení a bytový fond

Bytový fond v České republice je v porovnání s ostatními zeměmi EU spíše starší (průměrné stáří obydlí bytových domů 58,4 let a rodinných domů 51,2 let), a to i přesto, že intenzita bytové výstavby se v posledních letech spíše zvyšuje. Počet dokončených bytů v roce 2023 představoval 159 % dokončených bytů o deset let dříve. Intenzita bytové výstavby nicméně významně souvisí s celkovou ekonomickou situací v zemi. V posledních letech byla intenzita bytové výstavby v ČR ovlivněna např. opatřeními souvisejícími s pandemií Covid-19, válečným konfliktem na Ukrajině, problémy v dodavatelských řetězcích, vysokou mírou inflace i dalšími faktory. Vzhledem k tomu, že v roce 2023 počet dokončených bytů výrazně převýšil počet zahájených bytů, lze očekávat, že v následujících letech bude docházet spíše k poklesu intenzity bytové výstavby. Přitom navzdory zvýšené intenzitě výstavby bytů není dlouhodobý strukturální deficit schopen zdaleka pokrýt současnou zvyšující se poptávku, zejména v regionech čelícím přílivu nových obyvatel.

V souvislosti s bytovou výstavbou je potřeba zmínit řadu negativních jevů s tím spojenou. V lokalitách, kde dochází k výrazné bytové výstavbě tzv. na zelené louce (zejména území spojená s rezidenční suburbanizací), dochází k zvýšenému záboru zemědělské půdy a rozšiřování sídel do krajiny, často dochází k narušení stabilizované sídelní struktury. Současně s touto bytovou výstavbou často není dostatečně řešen rozvoj související veřejné infrastruktury (zejména dopravní a technická infrastruktura a občanská vybavenost), což přináší další problémy jako je horší dopravní dostupnost, nedostatečná občanská vybavenost atp.

Z hlediska napojení obyvatel na veřejnou technickou infrastrukturu je možné sledovat významnější regionální rozdíly zejména u podílu obyvatel bydlících v obydlích napojených na veřejnou kanalizační síť a u podílu obyvatel bydlících v obydlích s plynem zavedeným do bytu. Regionální rozdíly jsou mimo jiné ovlivněny hustotou osídlení, rozptýleností zástavby, historickým vývojem urbanizace a infrastruktury, fyzickogeografickými podmínkami regionů a jinými místními podmínkami. Podíl obyvatel bydlících v obydlích s vodovodem v bytě je vysoký po celém území ČR (všude je vyšší než 97,5 %). Stejně tak je relativně rovnoměrně a dostatečně zajištěno připojení domácností k internetu.

Náměty z hlediska územního plánování

Územní plánování může zohledňovat vývoj počtu obyvatel v konkrétním území, jeho věkovou a vzdělanostní strukturu, a předpokládané demografické trendy. Z nich pak mimo jiné i na základě sociodemografické analýzy vychází návrhy uspořádání území, zejména předpokládaná potřeba zastavitelných ploch pro bydlení a další funkce v území.

Územní plánování může ovlivnit, případně i bránit některým negativním demografickým trendům degradujícím některé regiony, a naopak vytvářet územní podmínky podporující pozitivní trendy v daném regionu.

Územní plánování má zajistit koordinaci záměrů územního rozvoje včetně regulace suburbanizace na různých správních úrovních a současně spoluvytvářet podmínky pro další opatření, např. podporovat využití brownfields a rezervních území měst, navrhovat nové plochy pro výstavbu i uvnitř center měst, klást větší důraz na řešení jádrového města a jeho vybavení, přispět ke zlepšení obytného prostředí ve městech, vymezovat nové plochy pro bydlení v územně plánovací dokumentaci obcí v návaznosti na analýzy skutečných potřeb rozvoje bydlení vycházející z hodnocení sociodemografického vývoje a současně řešit i veřejnou infrastrukturu.

Záměry na provedení změn v území

Vzhledem k povaze problematiky jednotlivých témat této kapitoly, nevyplývají z jejich vyhodnocení konkrétní záměry na provedení změn v území, které by bylo možné přesně definovat a lokalizovat v území. Stanovit lze pouze výše uvedené náměty z hlediska územně plánovací činnosti.

IV. Právní rámec, zákony a vyhlášky

- Zákon č. 248/2000 Sb.**, o podpoře regionálního rozvoje – znění od 12. 2. 2025.
Zákon je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj.
- Zákon č. 283/2021 Sb.**, stavební zákon – znění od 1. 10. 2025.
Zákon je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj.
- Zákon č. 325/1999 Sb.**, o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu) – znění od 1. 10. 2025.
Zákon je v gesci Ministerstva vnitra.
- Zákon č. 326/1999 Sb.**, o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů – znění od 1. 10. 2025.
Zákon je v gesci Ministerstva vnitra.
- Vyhláška č. 157/2024 Sb.**, o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a jednotném standardu – znění od 1. 7. 2024.
Vyhláška je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj.

V. Použité zdroje

Strategické a rezortní dokumenty

- Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+**
*Schválena usnesením vlády ze dne 4. listopadu 2019 č. 775.
Dokument je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj.*
- Koncepce bydlení České republiky 2021+**
*Schválena usnesením vlády ze dne 12. dubna 2021 č. 358.
Dokument je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj.*

Ostatní

- Agentura pro sociální začleňování MMR [online]. Praha: MMR ČR, 2026 [cit. 15.01.2026]. Dostupné z URL: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/socialni-vyloucení-v-cesku-vyvoj-mezí-lety-2016-a-2021-osz-2022/>.
https://www.socialni-zaclenovani.cz/index_socialniho_vyloucení/.
https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/ASZ_zprava_ISV_2023.pdf.
- Český statistický úřad [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <https://csu.gov.cz/soubory/staticke/animgraf/cz/index.html?lang=cz>.
https://csu.gov.cz/csu_a_uzemne_analyticke_podklady.
- Veřejná databáze ČSÚ [online]. Praha: Český statistický úřad, 2025 [cit. 01.10.2025]. Dostupné z URL: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=33155&pvo=DEM14&str=v94>.

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=3809&katalog=30845&pvo=DEMZU01a&pvo=DEMZU01a&evo=v450_!_IK-DEM-R-2030-2000-sestup_1&u=v81_VUZEMI_97_19.

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=3852&katalog=33155&pvo=DEM04r-0&pvo=DEM04r-0&evo=v187_!_IK-CR-K_1&c=v3-8_RP2023.

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=546&katalog=33155&pvo=DEM05&pvo=DEM05&str=v94#w=>>.

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=RSO50&z=T>.

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=6512&katalog=33156&pvo=DEMD13aG&pvo=DEMD13aG#w=>>.

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=6492&katalog=33156&pvo=DEMD13A&pvo=DEMD13A&c=v3-2_RP2023MP12DP31.

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&sp=A&skupId=3949&pvo=RSO50&z=T>.

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=3929&katalog=32592&pvo=DEMD008-KR&pvo=DEMD008-KR&c=v3-1_RP2022RK2023MP01MK12DP01DK31.

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZVCR007&z=T>.

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=4292&katalog=33519&pvo=SLD210072-KR&pvo=SLD210072-KR#w=>>.

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhlText=cizinci&bkvt=Y2l6aW5jaQ..&katalog=31032&pvo=CIZ03#w=>>.

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=33155&pvo=DEM14&str=v94#w=>>.

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhlText=cizinci&bkvt=Y2l6aW5jaQ..&katalog=31032&pvo=CIZ01#w=>>.

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=4295&katalog=33528&pvo=SLD21012-KR&pvo=SLD21012-KR&str=v119#w=>>.

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=1353&katalog=30836&pvo=BYT11-l&pvo=BYT11-l&str=v64>.

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=1353&katalog=30836&pvo=BYT11-l&pvo=BYT11-l&str=v62>.

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=686&katalog=30836&pvo=BYT04-F&pvo=BYT04-F&c=v3-8_RP2023#w=>.

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&z=T&f=TABULKA&katalog=35341&sp=A&pvo=ZPR14&c=v3%7E8_RP2023&str=v4.

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&z=T&f=TABULKA&katalog=35341&sp=A&pvo=ZPR12&c=v3%7E8_RP2019&str=v4.

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=2705&katalog=31031&pvo=ICT03B&pvo=ICT03B#w=>>.

VI. Použité zkratky

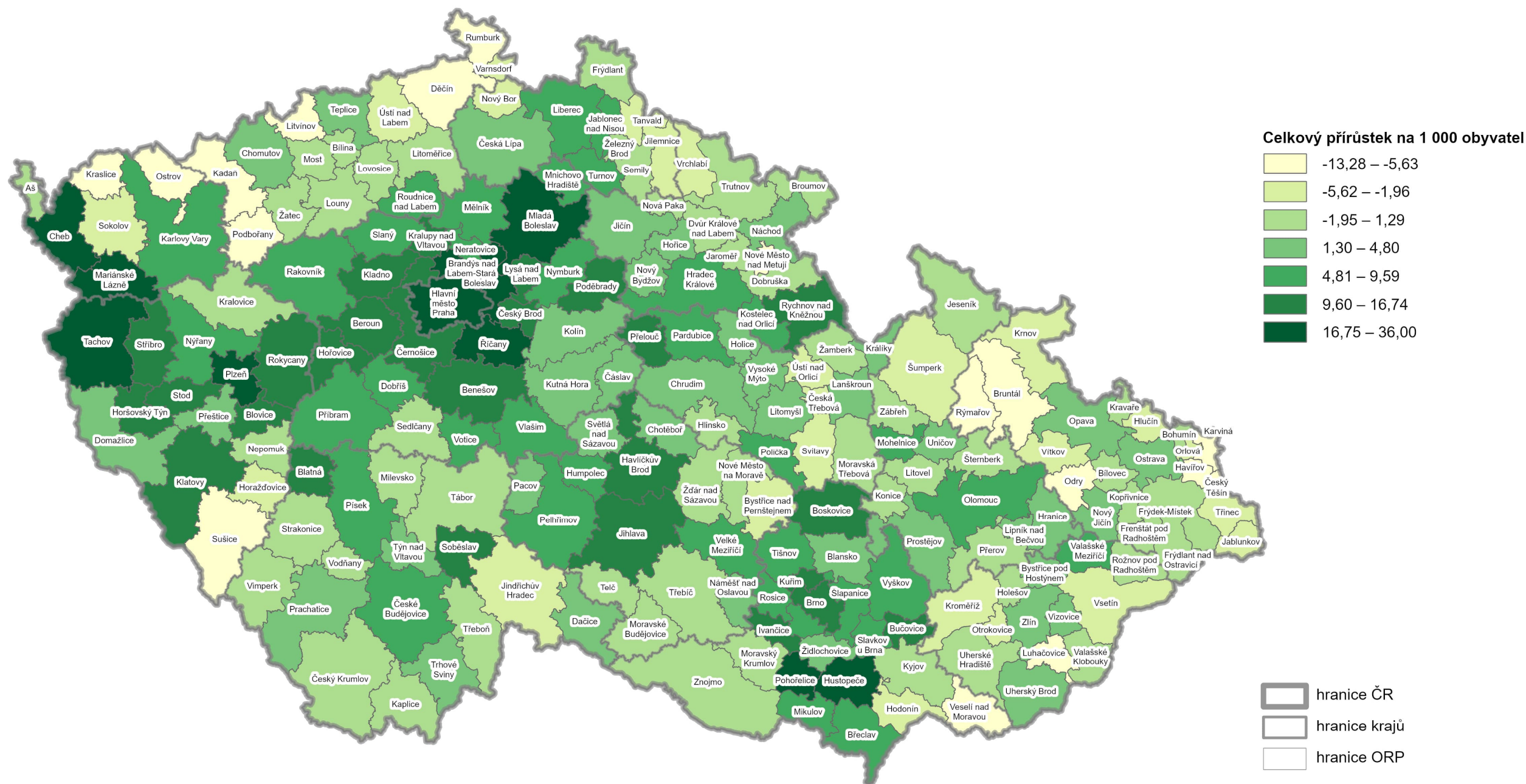
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
ISV	index sociálního vyloučení
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
SLDB	sčítání lidu, domů a bytů
SO ORP	správní obvod obce s rozšířenou působností
ÚÚR	Ústav územního rozvoje
VŠ	vysoká škola

VII. Seznam grafických listů kapitoly 4

- 4.1 Hrubá míra celkového přírůstku obyvatelstva
- 4.2 Hrubá míra přirozené změny obyvatelstva
- 4.3 Hrubá míra migračního salda
- 4.4 Hustota zalidnění
- 4.5 Index stáří
- 4.6 Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním
- 4.7 Národnostní složení obyvatelstva – cizinci
- 4.8 Index sociálního vyloučení
- 4.9 Počet dokončených bytů za 1 rok na 1 000 obyvatel – průměr za 4leté období

Hrubá míra celkového přírůstku obyvatelstva

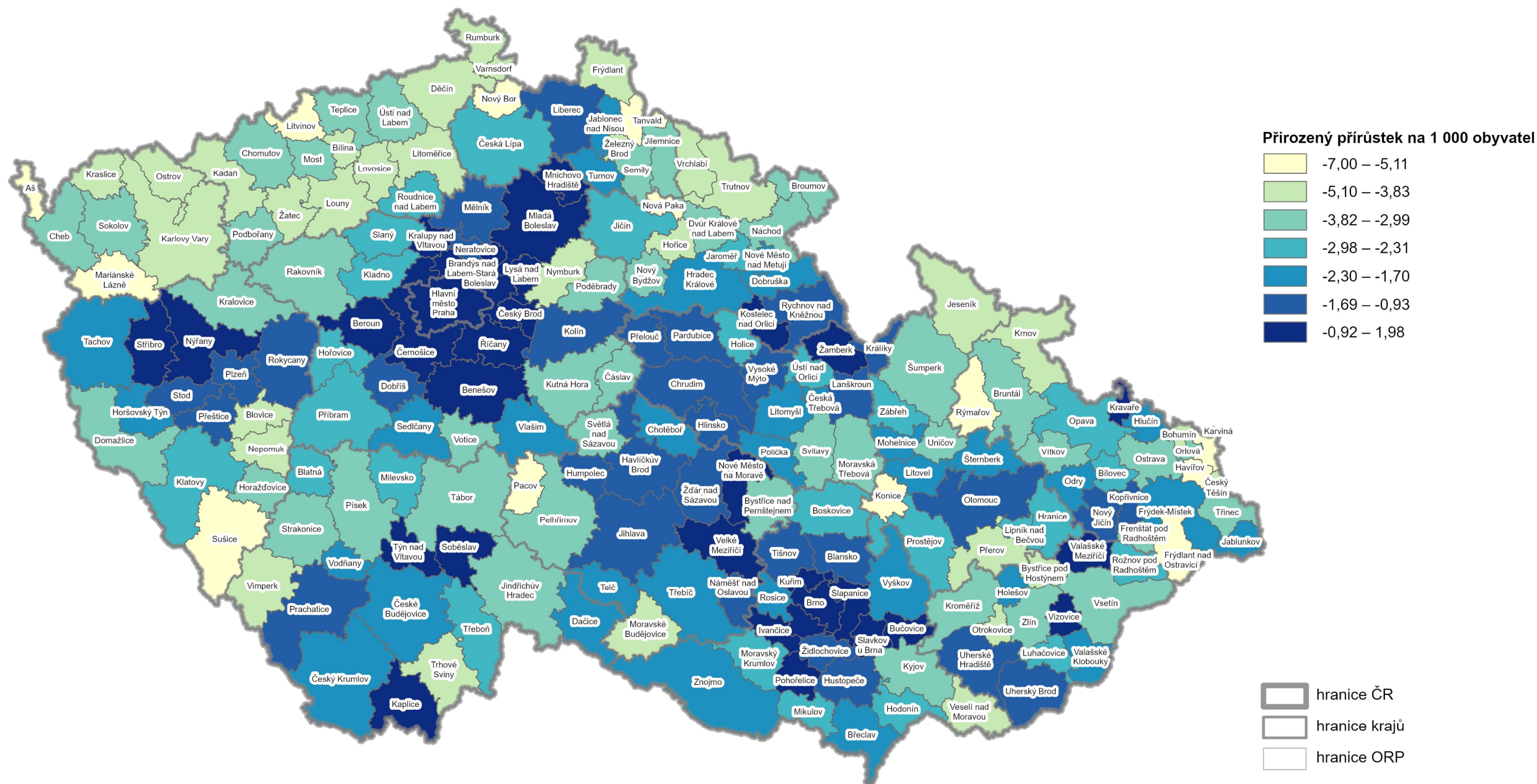
Územně analytické podklady České republiky

Grafický list č. 4.1

Podkladová data: © ČSÚ
Mapový podklad: © ČÚZK, 2025
Zpracování: © ÚÚR, 2025
Stav: 2023

Hrubá míra přirozené měny obyvatelstva

0 25 50 100 km

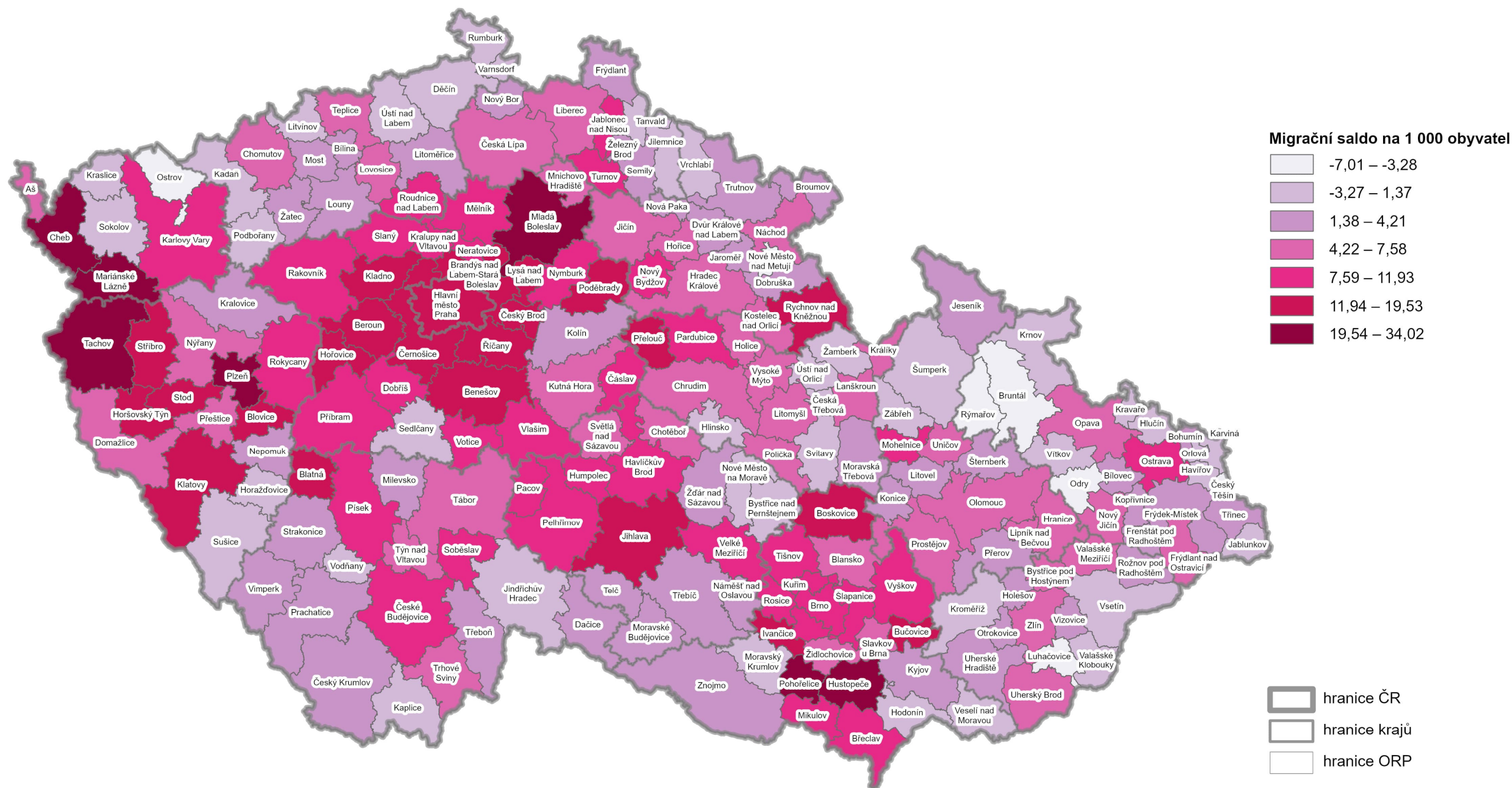
Územně analytické podklady České republiky

Grafický list č. 4.2

Podkladová data: © ČSÚ
Mapový podklad: © ČÚZK, 2025
Zpracování: © ÚÚR, 2025
Stav: 2023

Hrubá míra migračního salda

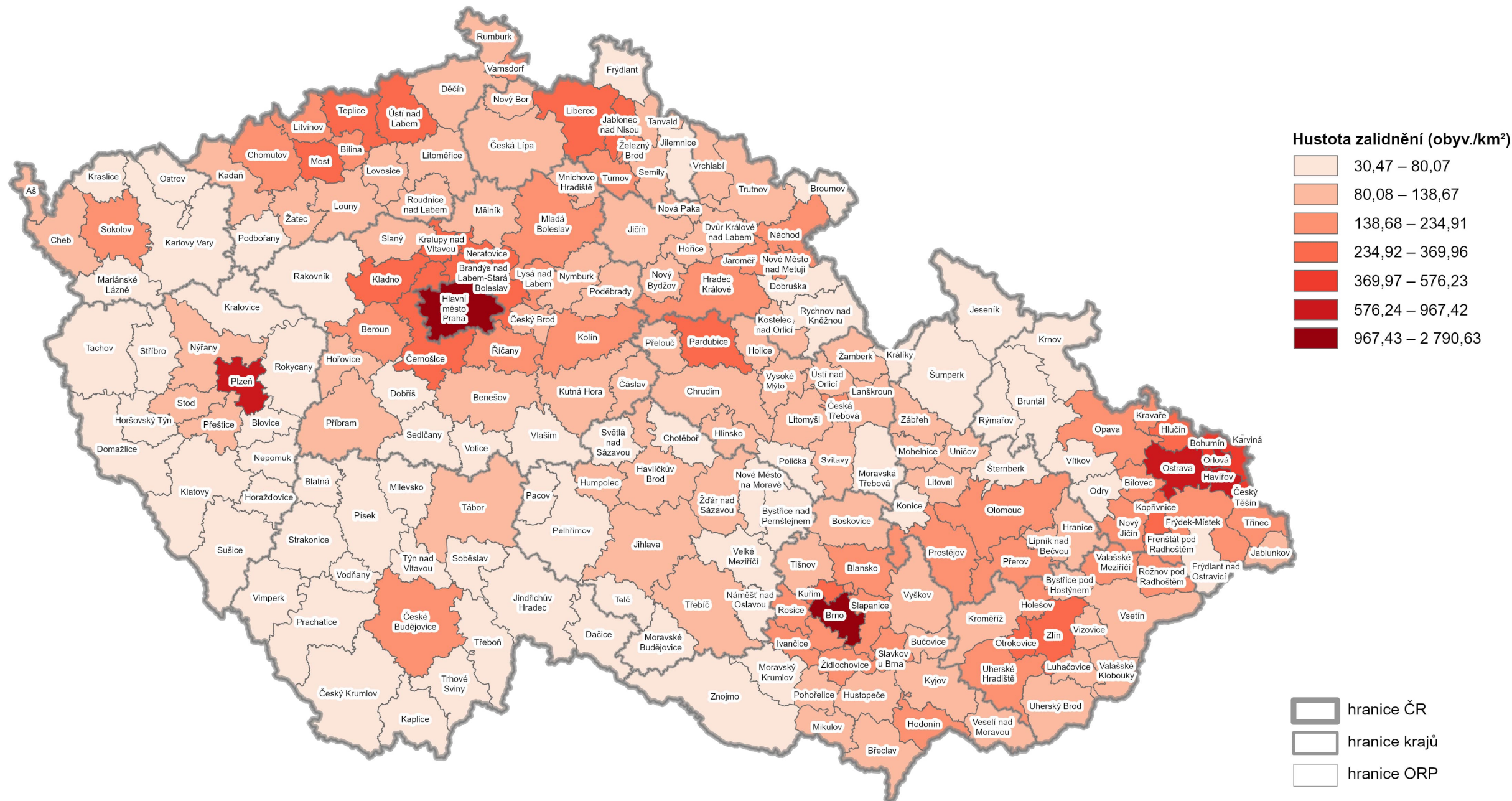
Územně analytické podklady České republiky

Grafický list č. 4.3

Podkladová data: © ČSÚ
Mapový podklad: © ČÚZK, 2025
Zpracování: © ÚÚR, 2025
Stav: 2023

Hustota zalidnění

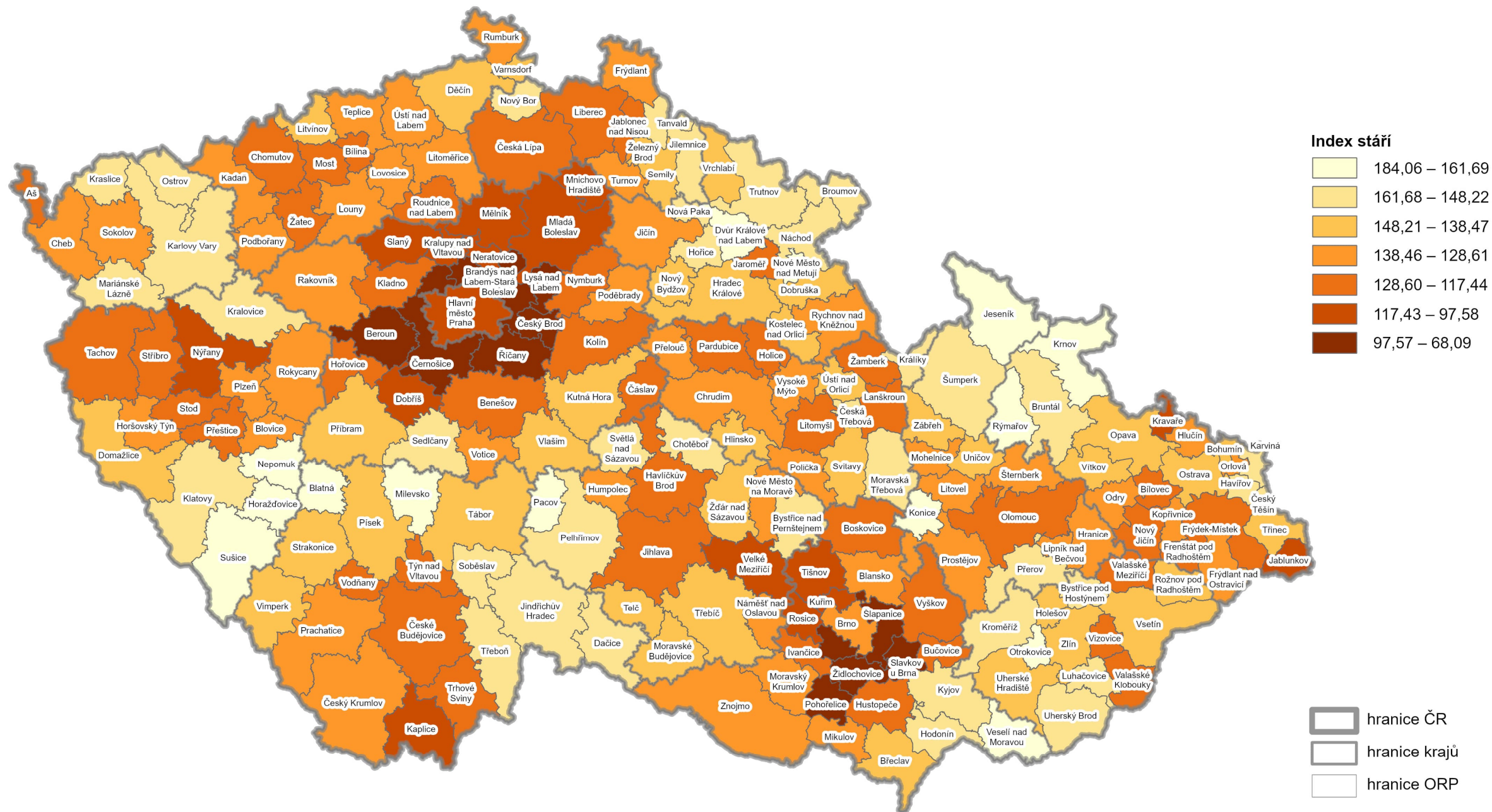

0 25 50 100 km

Územně analytické podklady České republiky

Grafický list č. 4.4

Podkladová data: © ČSÚ
Mapový podklad: © ČÚZK, 2025
Zpracování: © ÚÚR, 2025
Stav: 2023

0 25 50 100 km

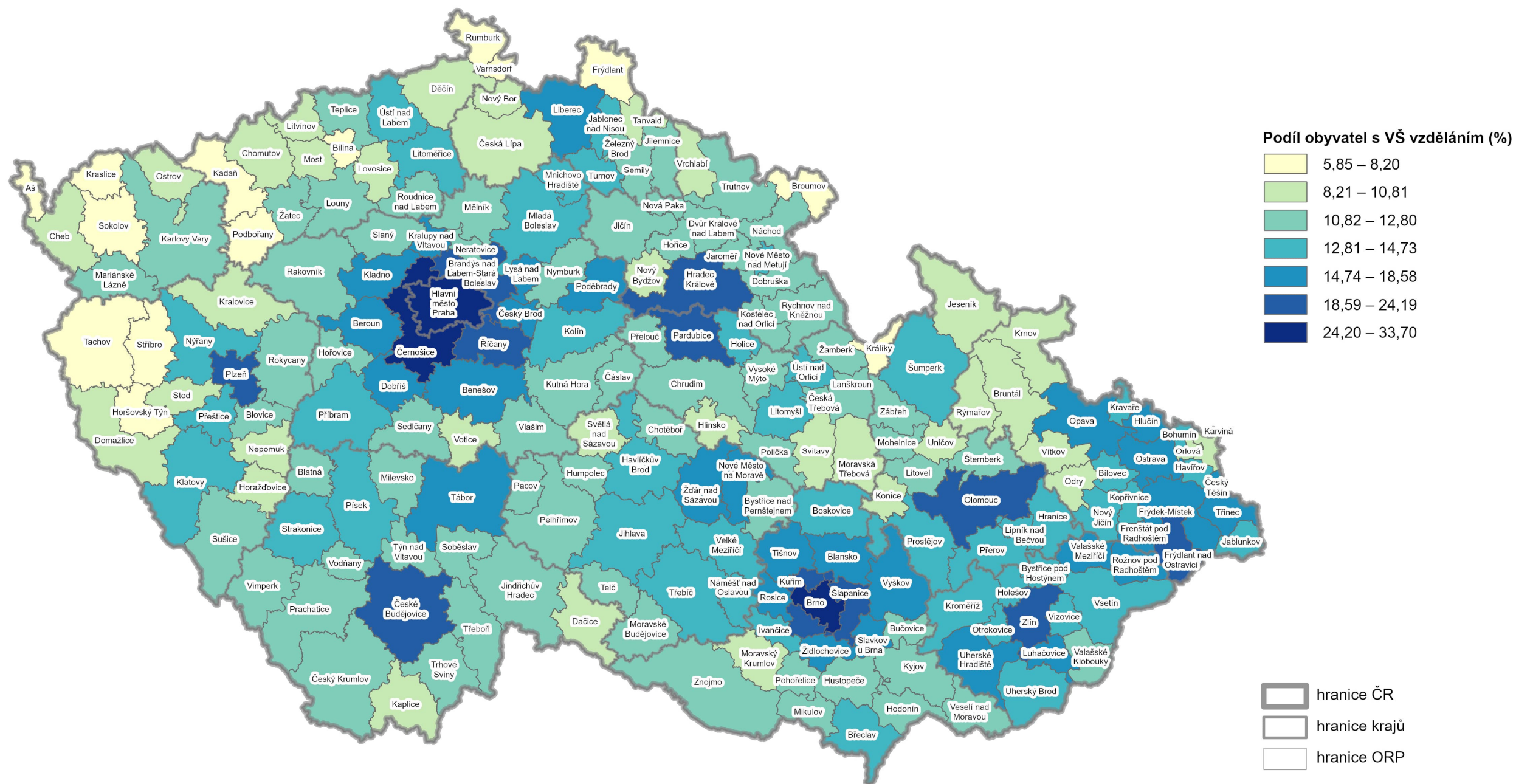
Územně analytické podklady České republiky

Grafický list č. 4.5

Podkladová data: © ČSÚ
Mapový podklad: © ČÚZK, 2025
Zpracování: © ÚÚR, 2025
Stav: 2023

Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním

Územně analytické podklady České republiky

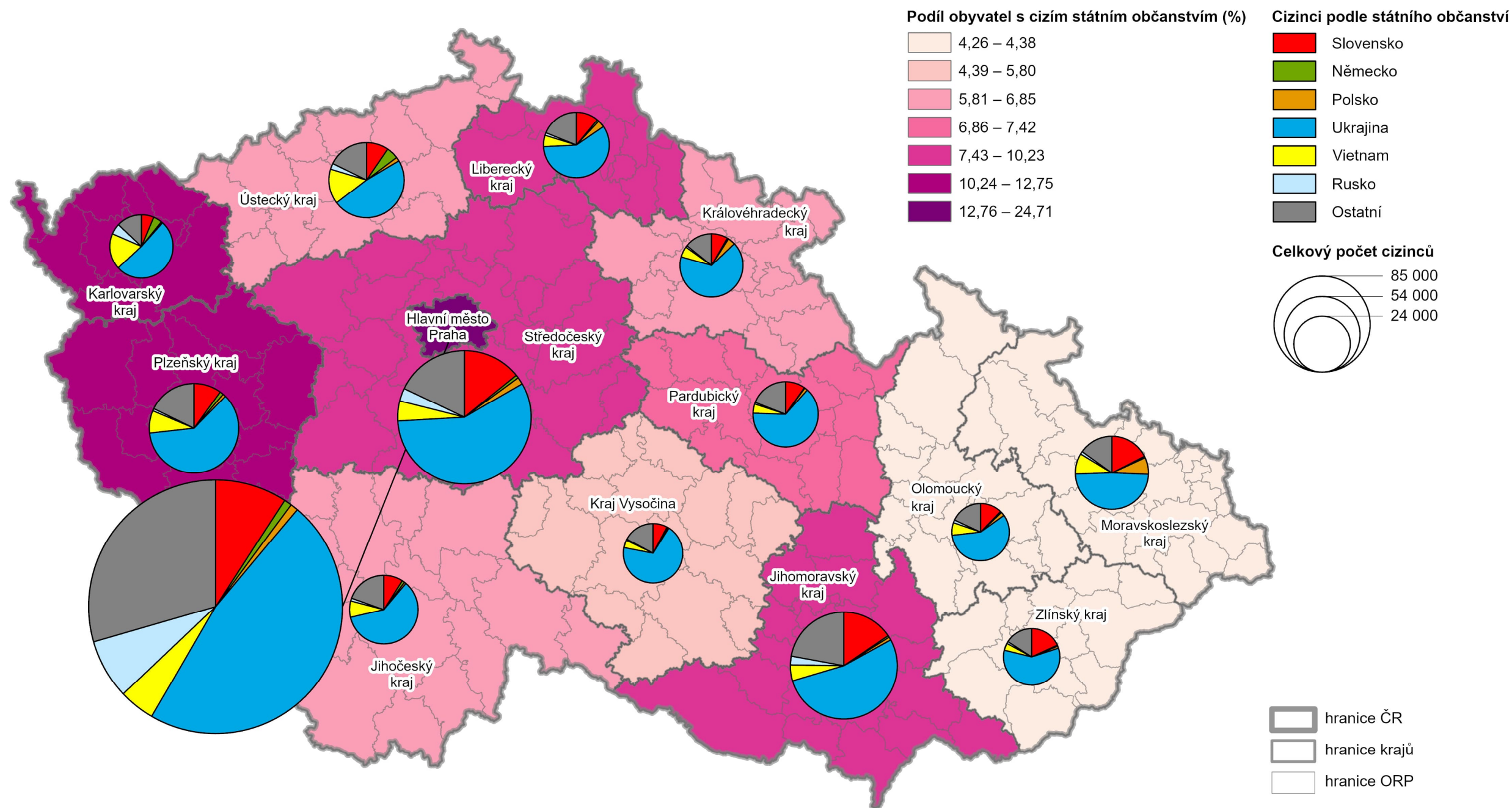
Podkladová data: © ČSÚ – SLDB 2021
Mapový podklad: © ČÚZK, 2025
Zpracování: © ÚÚR, 2025
Stav: 2021

0 25 50 100 km

Grafický list č. 4.6

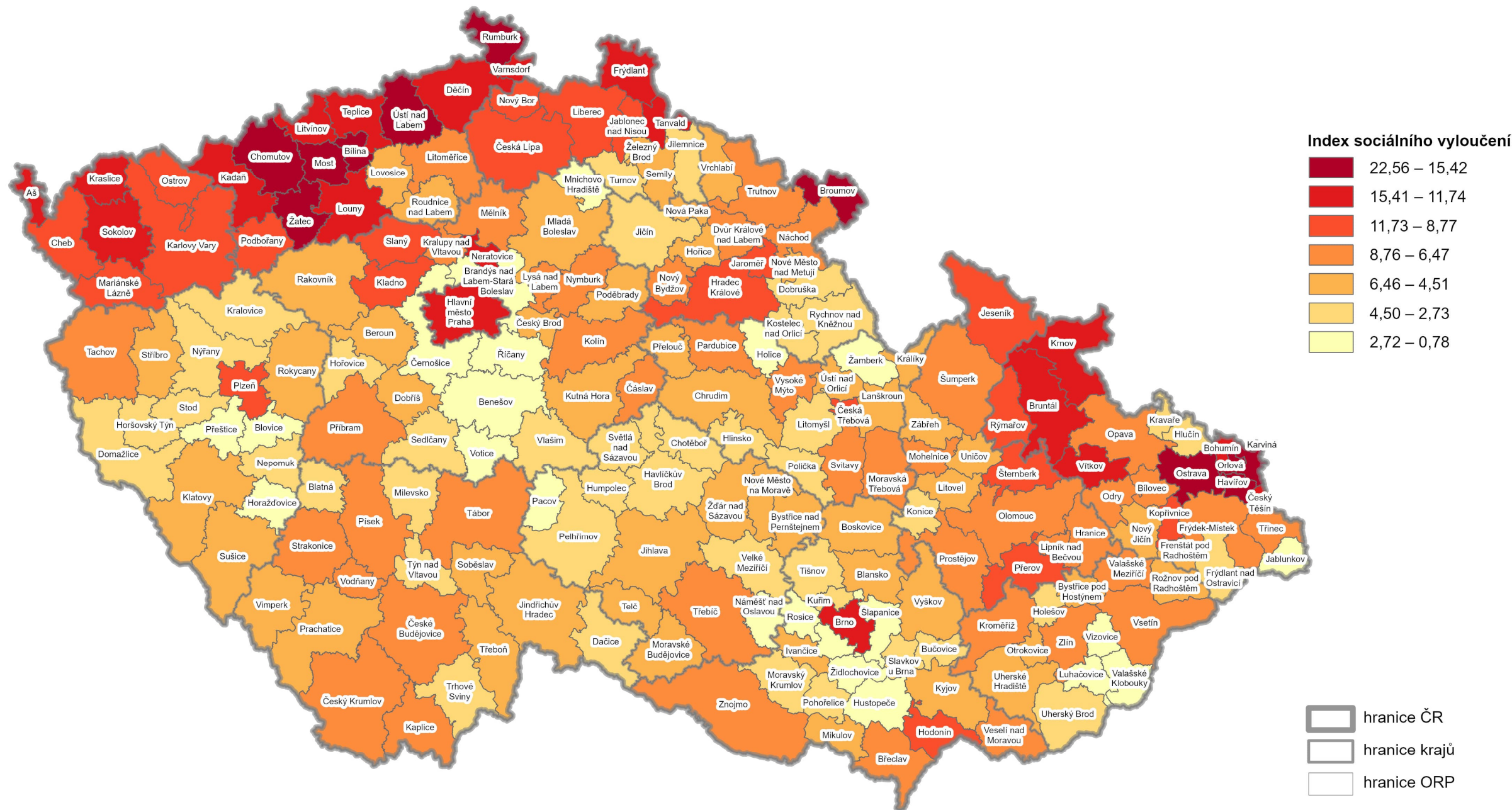

Národnostní složení obyvatelstva – cizinci

Index sociálního vyloučení

0 25 50 100 km

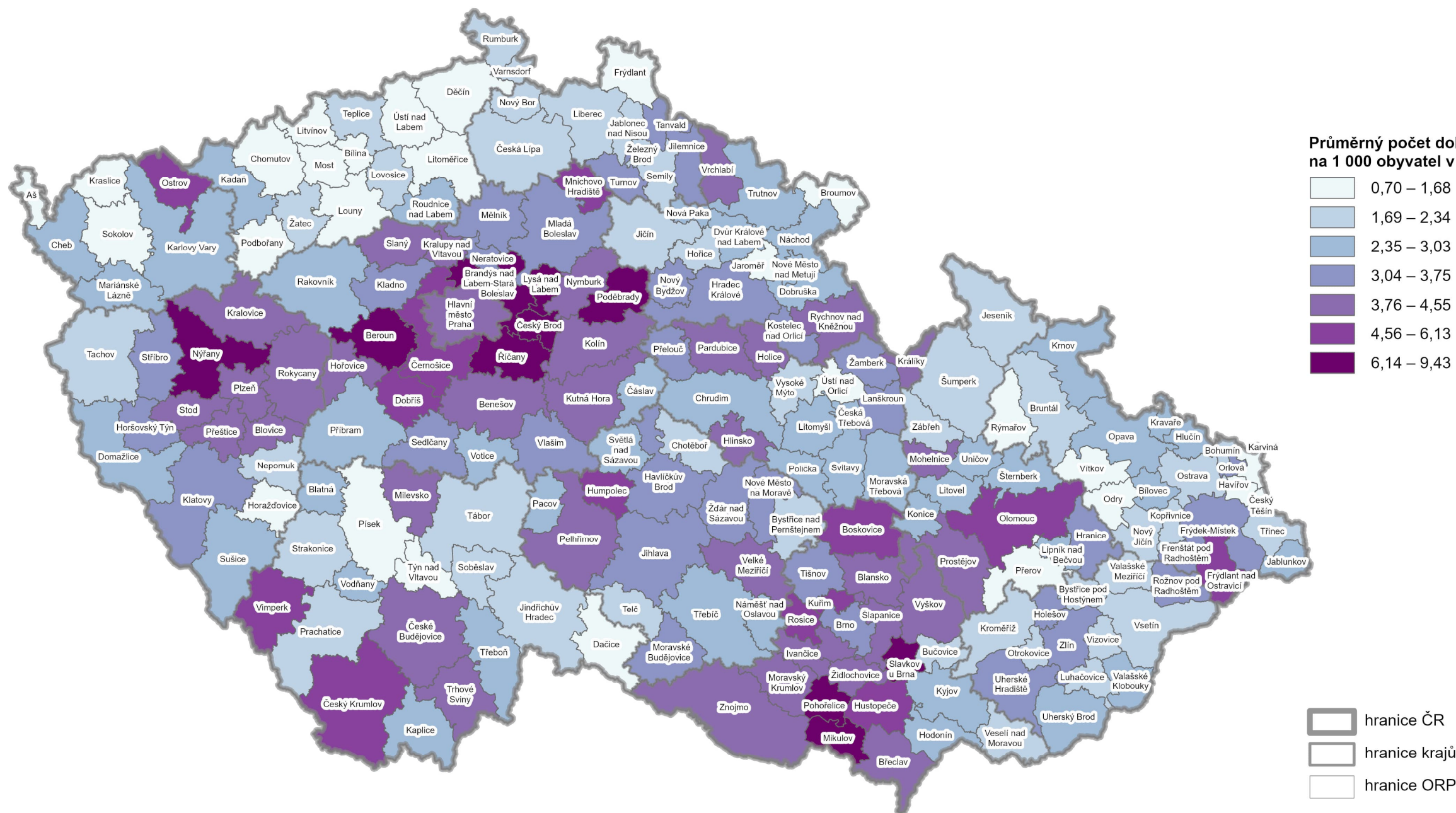
Územně analytické podklady České republiky

Grafický list č. 4.8

Podkladová data: © Odbor pro sociální začleňování MMR
Mapový podklad: © ČÚZK, 2025
Zpracování: © ÚÚR, 2025
Stav: 2023

Počet dokončených bytů za 1 rok na 1 000 obyvatel – průměr za 4leté období

0 25 50 100 km

Územně analytické podklady České republiky

Grafický list č. 4.9

Podkladová data: © ČSÚ
Mapový podklad: © ČÚZK, 2025
Zpracování: © ÚÚR, 2025
Stav: 2023